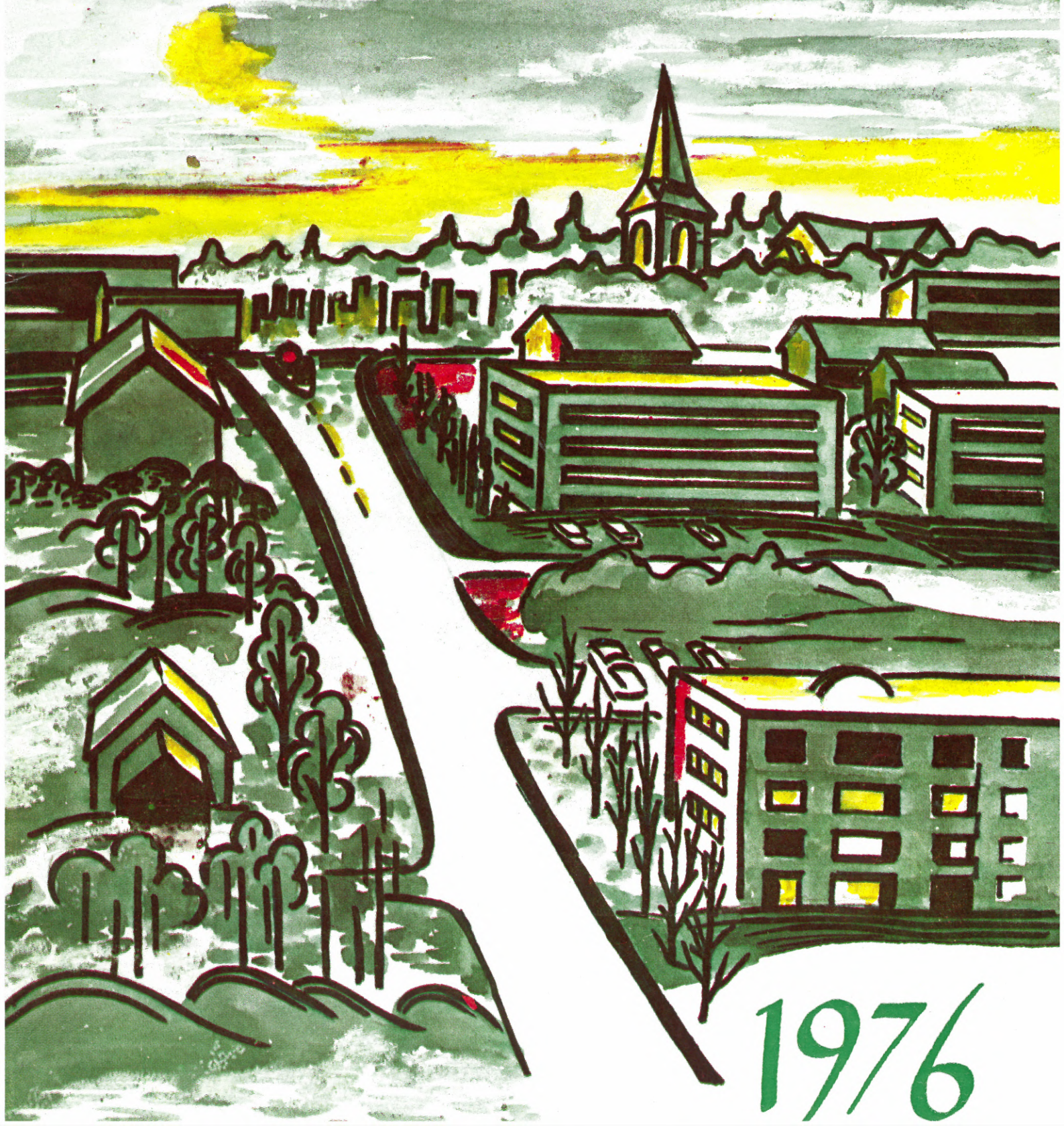

Parkanon Joulu

1976

Tule Joulu Kultainen

SOK PARKANON
OSUUSKAUPPA

PARKANON JOULUN AVUSTAJAKILPAILU

Kotiseutuaiheisen julkaisuaineiston saamiseksi Parkanon Joulu julistaa lukijoilleen ja kaikille avustajakilpailun. Tällä kertaa voivat kysymykseen tulla:

1. **KOTISEUTUAIHEISET KIRJOITUKSET JA RUNOT.** Erikoisen toivottavia ovat huumoripitoiset pakinat, mutta myös muunsävyiset kirjoitelmat ovat tervetulleita. Ohjepituus kaksi konekirjoitusjussia.
2. **VALOKUVASARJAT TAI YKSITTAISET KUVAT JA PIIRROKSET** esim. henkilöistä, työtaivoista, rakennuksista, luonnonkohteista tai tämän päivän muuttavasta kehityksestä kotiseudulla jne.
3. **TALLETETUT KANSANLAULUT**, kirjoitetut tai nauhalle otetut. Lähde mainittava. Paikkakunnalla tiedetään vielä olevan vanhojen muistissa piirilauluja, uittomiesten viisuja ja ehkä myös tuutulauluja sekä hengellisiä lauluja.
4. **IDEAT JA EHDOTUKSET**, jotka koskevat lehden sisältöä ja kehittämistä. Kotiseutulehdessä tarvitaan kaikkien tukea ja ideoita. Osallistu siis ja lähetä kilpailuvastaus 28. 2. -77 mennessä osoitteella Kauppalankirjasto, 39700 Parkano.

Kussakin sarjassa jaetaan kolme rahapalkintoa ja lehdessä käytettävistä aiheista maksetaan 10 mk julkaisupalkkio.

Kilpailun tuomariston valitsee lehden toimituskunta.

PARKANON JOULU

Parkanon Jouluku

NUMERO 5

JULKAISIJA

Parkanon Nuorisoseura

TOIMITUS:

Arvi A. Koivisto	päätoimittaja
Eero Koivisto	
Juhani Käenmäki	
Toini Kosola	kansi
Juhani Nuijanmaa	ilmoitukset
Heikki Vilppala	
Heikki Kuusijoensuu	
Terho Kärpänen	
Martta Rantala	levikki
Tarja Viitasalo	rahastonhoito

LUKIJALLE

Pidät kädessäsi kotiseutulehteä, painotuotetta, joka haluaa olla ainakin pieni parkanolainen kulttuuriteko. Monen parkanolaisen tekemä. Lehtihän on järjestyksessä viides Parkanon Jouluku. Annammekin vihjeen, että ne voisi nyt sitoa kirjaksi, kotiseutulukemistoksi. Jos et ole tallettanut kaikkia, saa vanhojakin numeroita vielä ostaa, ensimmäistä lukuun ottamatta.

Puhutaanpa vielä parkanolaisesta kulttuurista. Meillähan tuki on sitä. Läpileikkauksen saimme juuri viime talvena Parkanon päivillä. Oli kuoroja, soittoyhtyeitä, kansantanssia, lausuntaa, maalausten näyttely, valokuvia ja unohtaa ei saa seurakunnan edustamaa uskonnollista toimintaa.

Mutta aukkojakin näkyy. Jonnekin on uinahtanut en-

nen niin vireä näyttämöharastus. Tuo kulttuurilaji, joka muita väkevämmin saa ihmisten ajatukset, tunteet ja mielikuvituksen liikkeelle kouluttaen heitä ajattelemaan, tuntemaan ja käyttämään mielikuvitustaan. Miten olisi nuorisoseurojen johtokunnat, saisiko näyttämöön taas puhallettua hengen?

Miksei meillä sitten ole ideoitten, avarien ajatusten laukuutusareenaa, kirjallisuuserhoa, luku- ja keskustelupöytä. Hoi, kauppalankirjasto. Voisiko sellaisen saada aikaan? Eläisikö samoissa suojissa myös kirjoitusharrastus, runojen, novellien ja näytelmien teko?

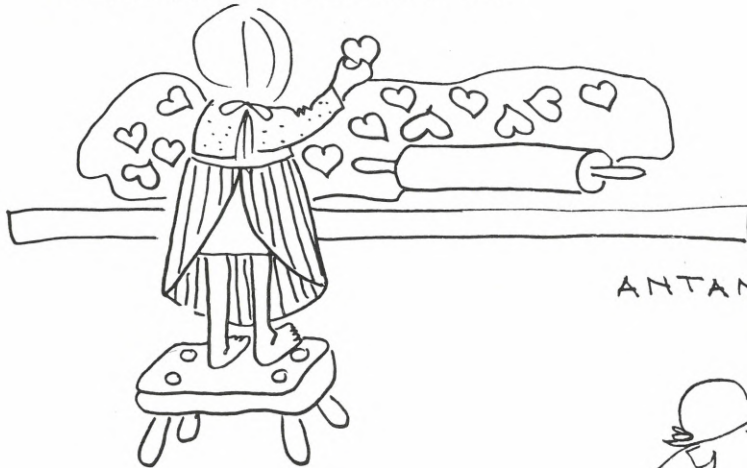
Entä kulttuurilautakunta, kuuluuko teidän suuntaanne? Kas, kotiseutuyhdistys on vielä perustamatta; Sitä tarvittaisiin tallettamaan vielä ta-

voimavaroja henkiseen kulttuurille? Eikö parempi olisi keskittää kaikki huomio uusien työpaikkojen, asuntojen, koulujen aikaansaamiseen, elintason nostamiseen? Aineelliset edellytykset ovat tietysti tarpeelliset kehyksiksi, mutta henki on se joka kehysten sisällä parkanolaisenkin eläväksi tekee. Se henki on myös sitä vakuuttavampi, mitä kotoisemman parkanolainen se on, eikä muualta lainattu, esimerkiksi televisiohenki.

Arvi A. Koivisto

JOULU ON

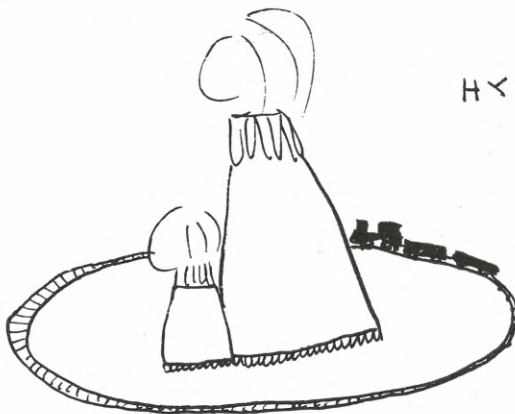
VALMISTELEMISTA...

ANTAMISTA...

YHDESSÄ OLOA...

HYVÄN SANOMAN YMPÄRILLÄ.

”SANA TULI LIHAKSI”

Joh 1: 14

Siinain erämaan hiekalle polvis-
tuvalle suomalaiselle miehelle al-
koi Sana elää. Israelin kansan erä-
maareittiä seurattessa saivat raa-
matun kertomukset uuden ulottu-
vuuden. Lain antamisen vuorella
erämaan rauha ja jylhyys tekivät
ihmisen nöyräksi. Tällä paikalla
Jumala teki liiton ihmisten kanssa.

Siinain kokemusten jälkeen ei
ollut vaikeaa Beetlehemin kedolla
elää todeksi Joulun sana: ”Lapsi
on meille syntynyt”. Tämän päi-
vän ahdistuksen ja kiireen keskel-
lä, vieläpä sodan varjossa elävälle
ihmiselle tuo sanoma avasi näkö-
alan kirkkauden ja rauhan maail-
maan, johon eivät pelko ja ah-
distus kuulu.

Evangelista Johannes käyttää
Joulun lapsesta nimitystä Sana.

Sanalla on tärkeä asema meidän
elämässämme. Ihmisten keskinäi-
nen kanssakäyminen tapahtuu
pääasiassa sanojen välityksellä.
Puolustusvoimissa palvelevien työ-
päivä rakentuu sanankäytön va-
raan. Kaikki tapahtuu annettujen
käskyjen mukaan. Voidaan perus-
tellusti puhua Sanan voimasta.

Sanan tuleminen lihaksi, Juma-
lan pojan, Jeesuksen syntyminen
ihmiseksi, oli odotettu tapahtuma.
Jo vanhan testamentin profeetat
olivat ennustaneet messiaan syn-
tymän. Jumala oli ilmoittanut tah-
tonsa ihmisille profeettain väli-
tyksellä. Heidän sanansa olivat
kuitenkin olleet turhat. Ihmiset ei-
vät luopuneet pahuudestaan. Pa-
han vallassa olevaan maailmaan
Jumala antoi Sanansa tulla lihak-
si, antoi poikansa Jeesuksen syn-
tyä ihmiseksi. Paimenille ilmoitet-
tiin: ”Teille on tänä päivänä syn-
tynyt Vapahtaja”.

Joulu on inhimillisyyden, rak-
kauden ja rauhan juhla. Me olem-
me saaneet lahjan Jumalalta, Mes-
siaan, joka meidät pelastaa. Siksi
myös meidän on osoitettava lau-
peutta ja rakkautta toinen toisel-
lemme. Jotakin joulun rauhasta ja
valosta meille välittyy niiden ih-
misten kautta, jotka ovat avan-
neet sydämensä joulun lapselle.
Heissä Sana on tullut lihaksi. Jee-
sukseen uskova ihminen elää to-
dellisuudeksi Joulun ihmeen joka
päivä. Hänen hyväsydämisyyten-
sä ei katoa Joulun mentyä. Hän
ei unohda kärsiviä. Hän ei puo-
lusta väkivaltaa, eikä suosi pa-
huutta arkenakaan. Joulun mentyä
alamme nähdä keskellämme ne,
jotka ovat ottaneet Joulun sanas-
ta vaarin. Heitä nykyaika kaipaa.
Heissä me näemme Sanan elävän.
Heissä me näemme jotakin joulun
valosta, joka meille lähetettiin.
Sana tuli ihmiseksi ja asuu meidän
keskellämme. Iloitkaa siitä.

Kirjoittaja toimittamassa YK:n rauhanturvajoukkojen jumalanpalvelusta Siinailla.

KUNNALLIS- HALLINNOSTA

POHJA LUOTIIN VIIME VUOSISADALLA

Itsehallinnon perusta on ollut jo vuosisatoja käytännössä, sen muodot vain ovat vaihdelleet aikakausien myötä. Kuitenkin perusta, kansalaisten itse päättäminen paikallisista asioistaan on jossakin laajuudessaan ollut aina vallitsevana osana.

Kunnallishallinto perustuu v. 1865 asetukseen kunnallishallituksesta maalla. Silloin kirkollinen ja maallinen paikallishallinto erotettiin toisistaan.

Vaikka paikallinen itsehallinnon perusta on vahva, ei se kuitenkaan koskenut kaikkia kansalaispiirejä. Eri säädyillä oli erilainen äänioikeus, ja äänioikeuden kytkeminen varallisuuteen kunnallisvaaleissa jätti suuren osan ihmisiä ilman perusoikeuksia ja samalla paikallisen päätöksenteon ulkopuolelle. Järjestäytyneen työväestön painostuksesta v. 1908 säädettiin kunnallislaki, joka edellytti yleistä ja yhtäläistä äänioikeutta. Valtiollisissa vaaleissa yleinen ja yhtäläinen äänioikeus saatiin v. 1906. Kuitenkaan silloinen tsaari ei hyväksynyt eduskunnan esitystä ja asia lykkääntyi aina vuoteen 1917, jolloin eduskunta hyväksyi ja vahvisti uudet kunnallislait.

Nykyinen kunnallislaki perustuu v. 1948 säädettyyn kunnallislakiin, johon asetuksella on tehty muutoksia, ja tällä hetkellä on jälleen laajalla keskusteluasteella kunnallislain uudistus.

TOIMINTA ULOSPÄIN TÄRKEÄTÄ

Kunnallishallinto ei kuitenkaan ole irrallaan muusta kokonaishallintojärjestelmästä, vaan Hm:n 50. §:ssä todetaan, että Suomi on yleistä hallintoa varten jaettuna lääneihin, kihlakuntiin ja kuntiin. Näistä kunnat muodostavat perustan, mille pohjalle muu hallinto nojautuu. Kunnan tehtävänä on huolehtia hallinnostaan sille rajoitetulla alueella, joka muodostaa kunnan. Eduskunnan säätämät lait määräävät huomattavan osan kunnan menoista ja tuloista. Ainoastaan 10—15 % käyttövaroista voi kunta itsenäisesti määrätä. Näin ollen ei ole vähäteltävää kunnasta ulospäin suuntautuva toiminta. Varsinkin työssä käyvän väestön kannalta asia on erittäin tärkeä, koska tämä väestön osa toimii paljolti maksajana, peräti 80 % kunnan tuloista muodostuu palkansaajien veroista.

KUKA PÄÄTTÄÄ KUNNASSA

Ylintä päätäntävaltaa käyttävät vaaleilla valitut luottamusmiehet eli kunnanvaltuusto apunaan kunnanhallitus ja kunnalliset lautakunnat sekä virkailijat ja työntekijät. Karkeana työnjakona virkailijain, työntekijäin ja luottamusmiesten välillä voi pitää seuraavaa:

Luottamusmiehet edustavat kuntalaisia ja heidän mielipiteitään, käyttävät kunnan päätäntävaltaa

ja valvovat päätösten täytäntöönpanoa.

Viranhaltijat valmistelevat esilletulevat kysymykset ja laativat tarvittavat suunnitelmat ja panevat tehdyt päätökset täytäntöön.

Juoksevien asioiden osalta on päätöksentekoa uskottu virkailijoille, jotta asiat sujuisivat joustavamin.

HYVIN SUUNNITELTU ON PUOLIKSI TEHTY

Kunnallistalouden hoitoon soveltuvat samat periaatteet kuin minkä tahansa talousyksikön järkevään hoitoon. Kuitenkin on syytä korostaa muutamia periaatteita joista ei ole tinkimistä. Ne ovat suunnitelmallisuus, taloudellisuus ja tosiasioihin pitäytyminen.

Suunnitelmallisuus edellyttää etukäteen tehtyjä suunnitelmia, ne ovat lyhyitä tai pitempiäaikaisia. Tämä siksi, että hankkeet saataisiin tarkoituksenmukaisesti ja oikea-aikaisesti suoritettua ja rahoitettua. Monet kunnan sijoituksista ovat pitkäaikaisia ja silloin on ymmärrettävää, että nykyisellään ei voi saada aikaan järkevää taloudenhoitoa, ellei toimintoja ajoiteta ja suunnitella useamman vuoden jaksolle. Ei myöskään riitä, että suunnitelmia tehdään "silmänluumeeksi", vaan niitä on myös järjestelmällisesti toteutettava. Suunnitelmat ja hankkeet asetetaan tärkeysjärjestykseen tarpeitten mukaan eikä pyritä toteuttamaan kaikkia yhtä aikaa.

Taloudellisuus on asia, jota on syytä korostaa. Se tarkoittaa, että asetetut päämäärät saavutetaan mahdollisimman pienin kustannuksin. Taloudellisuuteen ei aina riittävästi kiinnitetä huomiota. Kunnan eri elimille on talousarviossa määrätty varat, joiden puitteissa ne suorittavat hankintoja ja teettävät töitä. Kaikkien kunnanhallinnossa olevien tulee muistaa ratkaisua tehdessään, että se tulee suorittaa tarkoituksenmukaisimmalla ja samalla vähiten varoja vaativalla tavalla.

Aina taloudellisia laskelmia ja suunnitelmia tehtäessä on uskal-

lettava katsoa tosiasioita suoraan silmiin. Lähtökohdaksi on otettava todellinen tilanne sitä kaunistelematta tai synkentämättä. Ratkaisut tehdään "jalat maassa", ei unohdeta mitään osatekijää. Arvioitaessa tulosta tulee käyttää perusteita, jotka johtaisivat oikeaan lopputulokseen. Kaikkien maksettavien menojen tulisi olla perusteltuja ja aiheellisia.

MUUTOKSIEN EDESSÄ

Kunnallishallinnon perusteet ovat läpikäyneet suuren muutoksen ja tänään kunnalle asetetut

velvollisuudet ovat kasvaneet. Olemme tilanteessa, jolloin komiteamietintö uudesta aluehallinnosta on keskustelun alla. Jäämme odottamaan, millaiseksi muodostuu kunnallishallinto tulevaisuudessa, tuleeko väliportaan hallinto vai ei. Kuntalaisten perusoikeus vaikuttaa kunnan asioihin, tulee aina säilyttää.

Kuluttajina emme osta mitään turhaa joulurikkamaa, emme antaudu liikemaailman ansaan.

Rauhallista Joulua
Hyvää Uutta Vuotta

Lauri Jyrinki

JOULUKUUSI

(pöytälaatikkoruno v:lta 1945)

*Sen maaemo kasvatti kankahan reunaan
Kun siemen ensiksi elon antoi.
Se ojensi oksansa päivää kohti
Kastehelmet sen neuloissa hohti.*

*Kasvupaikallaan verkkaan se venyi
Suvn kuunnellen laulua rastaan.
Lumivaipassaan kesti talven tuulet
Kevätsää avas silmut uudet.*

*Oli kasvanut kyllin se kaunihiksi
Kesän nähtyään jo monta kertaa.
Talvihorteessaan taas vartoi uutta
Kevätauringon lämpöä, rakkautta*

*Vaan kesää nähnyt ei auringon tuomaa
Sulas oksilta jään lämpö pirtin.
Nyt radio lintujen sijasta laulaa
On oksilla kynttilät, hopeanauhaa.*

*On marttyyri laillaan tuo joulukuusi
Tuo keinokoreiltu luonnon luoma.
Sen elyhteydet ihmisen kirves poistaa
Vain hetken oksilta valot loistaa.*

KENIALAISIA KRISTITTYJÄ

Parkanon Joulun toimittaja pyysi kirjoittamaan havaintoja afrikkalaisista ihmisistä. Katson kahden kuukauden aikana tekemäni matkahavainnot tässä suhteessa siksi rajoitetuiksi, että päädyin kirjoittamaan vain muutamista kohtauksista kenialaisista kristityistä. Afrikkalaista elämää ja ihmisiä kuvaa erinomaisesti esim. teol. tri Raimo Harjula teoksissaan "Arkipäivää Afrikassa" ja "Karibu" "Tervetuloa Afrikkaan". Näitä kirjoja suosittelen tutkittavaksi.

"Jumalalla on aikaa"

Afrikkalaisen kiireetön elämänrytmi voi tuskastuttaa eurooppalaista ammattimiestä, joka kotimaassaan on tottunut toisenlaiseen työn tahtiin. Kehitysaputyössä oleilla on tällaisia kokemuksia runsaasti. Itsekin sain tavata Tansaniassa tässä suhteessa kovia kokeneen suomalaisen kehitystyöntekijän.

Mutta kiireettömyyteen ja rauhallisuuteen sisältyi myös sellaista, jonka kohdalla itse ainakin sai olla oppimassa. Vierailimme eräässä afrikkalaiskodissa. Perheen isä kahden poikansa kanssa vastasi tämän kodin pihamaalla kokoontuvan seurakunnan toiminnasta. Varoja oman kirkon rakentamiseen ei ollut. Tontti oli kyllä hankittuna. Siksi kokoonnuttiin ulkosalla. Riemullisesti kaikui laulu sekä yhdessä että monien kuorojen toimesta. Perheen isä Plasio Odindo oli joskus aikaisemmin ollut toisen kirkon palveluksessa, mutta oli nyt löytänyt paikkansa luterilaisessa kirkossa. Ilolla ja innolla hän kantoi vastuuta seurakunnasta. Pysäyttävinä jäivät mieleeni hänen sanansa. Hän odotti kirkon kutsua evankelistaksi, mutta se oli jostakin syystä viipynyt jo pitkään. Blasio sanoi, että Jumalalla on aikaa ja Hän johtaa elämäämme parhaalla mahdollisella tavalla. Me kiirehimme ja hätäilemme, mutta Jumala tietää paremmin, milloin on Hänen aikansa.

Olisiko niin, että me tarvitsemme omien kiireidemme keskelle Blasio Odindon muistutuksen: Jumalalla on aikaa! Hän johtaa elämäämme. Hänen hoidossaan on hyvä tehdä matkaa eteenpäin.

Iloista välittömyyttä!

Olemme nähneet kuvia kehitysmaiden puutteessa elävistä, usein apaattisista ja väsyneistä ihmisistä. Elämän tuskan ja ahdistuksen

keskellä ei kasvoille nouse ilon ilmettä. Tässä suhteessa Kenia on onnellisessa asemassa. Köyhyyttä kyllä sieltäkin löytyy. Ei tarvitse mennä kuin pari kilometriä sivuun Nairobin upealta keskusalueelta, kun kohtaa häkellyttävän slummi-alueen täynnä kurjuutta. Kuitenkin kokonaisuutena on todettava, että Keniassa on elintarvikkeita riittävästi, ja luonnonvarojen käyttöä voidaan tehostaa. Ehkä tässäkin yksi selitys siihen, että lähes

Evankelista Samwel Omosan iloista perheväkeä.

poikkeuksetta sai kohdata iloisia ja ystävällisiä ihmisiä.

Mutta tämä ei ole riittävä selitys! Pakanuuden keskellä on paljon pelkoja, pimeyttä, ahdistusta. Sitä vain ei kovin läheltä päässyt näkemään. Pysäyttäviä kuvauksia pakanuuden otteesta sai kyllä kuulla. Sen sijaan sain kohdata kristittyjä, joiden elämään Jeesus Kristus oli tuonut vapauden ja ilon. Aivan erityisesti muistan luterilaisen kirkon vanhan evankelistan Methusela Magokan, jonka kohtaaminen oli unohtumaton elämys. Mikä sydämellisyys, mikä välittömyys olikaan Methuselan tullessa ja tervehtiessä opettajaansa! Moninkertaiset kädenlyönnit ja ruutukset kuuluivat ohjelmaan. Kiitospuheissaan ja hymyssään Methusela oli todella lyömätön. Vaikka Methusela ilmeisesti olikin persoonallisuutena omaa luokkaansa, loisti hänen tempaustensa takaa se ilo, joka oli hänen elämänsä avautunut Kristuksen löytämisestä.

Me kaipaamme seurakuntiimme ja uskonelämäämme sitä riemua ja iloa, jonka vanha jouluvirsi ilmaisi sanoilla "nyt on iso ilo". Afrikkalaiset kristityt voivat olla tässä meille oppaanamme!

Vierailu kodissa on siunaus!

Käynti afrikkalaiskodissa on elämys. On syytä varautua monen tunnin vierailuun. Ensinnäkin tarjoillaan maitoteetä; sitten kierretään katsomassa talojen useimmiten pieniä viljelmiä. Tämän jälkeen on vuo-

Bobemben kirkko on vaatimaton savimaja kukkulan laella. Jumalanpalveluksiin osallistuu paljon lapsia ja nuoria.

rossa ateria, joka normaalisti käsitti Ugaalia (maissipuuroa) ja kanaa. Vain kerran sain syödä voihenlihaa, ja sillä kertaa oli isäntäväki tiedustellut lähetiltä, syökö suomenvieras tällaista lihaa. Kana maistui erinomaiselta, mutta voihenliha kieltämättä oudoksutti.

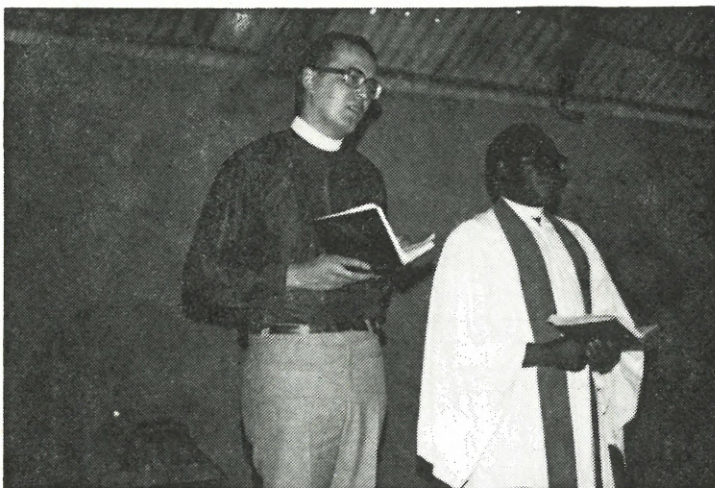
Mutta se, mikä vierailuista erityisesti painui mieleen, oli aterian jälkeinen kiitospuheiden joukko. Vasta tällöin tuli mukaan normaalisti koko perheväki. Kiitospuheita edelsi yleensä isännän suorittama perheväen esittely. Samoin muut läsnäolleet esiteltiin. Sitten seuraivat kiitokset. Ne usein päättyivät perheenäidin esittämään puheenvuoroon. Sydämellisesti hän totesi, että vierailu on suuri

ilo kodille ja se tuo mukanaan siunauksen. Näiden sanojen syvyyttä alkaa paremmin tajuta vasta, kun muistaa, että monesti vierailu merkitsi kodille myös taloudellista uhrausta. Siunaus tajuttiin näissä kenialaiskodeissa paljon syvemmin kuin vain ajallisten tai aineellisten etujen saamiseksi. Unohtumattomia olivat rukoushetket, joihin kristittyjen kodeissa vielä vierailujen päätteeksi hiljennettiin.

Jumalan perheväkeä!

Olen saanut matkani jälkeen joukon tervehdyksiä Keniassa tapaamiltani kristityiltä. Ne ovat ilahduttaneet mieltä. Näissä tervehdyksissä olen kiinnittänyt huomioni erityisesti yhteen piirteeseen: Aina niissä muistetaan lähettää terveiset paitsi omalle perheelleni myös kristityille Parkanossa. Parkanossa oleva Jumalan perheväki ei unohdu näiltä kenialaisilta ystäviltä. Uskon, että tämä muistaminen ilmentää laajemmaltikin afrikkalaisen kristillisyyden luonnetta. Elävä usko Vapahtajaan ei ole yksityisasia, vaan usko liittää meidät toisten kristittyjen yhteyteen. Yhdessä olemme Jumalan perheväkeä. Tässä yhteisön, seurakunnan merkityksen tajuamisessa meillä on aivan ilmeisesti oppimista näiltä afrikkalaisilta sisariltamme ja veljiltämme.

Olen edellä ottanut esiin nimenomaan sellaisia piirteitä Kenian kristityistä, jotka piirteet voivat

Pastori James O Nchogu tulkitsemassa kirjoittajan sarnaa Moniankunan kirkossa.

tuoda meidänkin kristillisyyteemme uutta syvyyttä. Lopuksi on syytä korostaa, että Afrikan kirkkoista voisi tuoda esiin myös monia vaikeuksia ja ongelmia, joiden keskellä tehdään työtä. Pakanuuden ote on edelleen luja. Ihmisten väliset ongelmat ja ristiriidat ovat todellisuutta kaikkialla maailmassa. Nuorten kirkkojen kasvaessa lisääntyvät monet käytännön vaikeudet. Kristityissä on virheitä ja puutteita kaikkialla.

Mutta yksi on varmaa: Evanke-

liumin hyvä sanoma Jeesuksesta on elämää uudistava voima. Siksi voidaan kertoa iloisia viestejä lähetyksmailta. Siksi voidaan oppia myös Afrikan kristityiltä. Onnellista on, että me saamme tästä evankeliumista itse elää ja viestittää sitä eteenpäin.

Jeesus sanoo: "Minä olen maailman valkeus, joka minua seuraa, se ei pimeydessä vaella, vaan hänellä on oleva elämän valkeus."

Joh. 8: 12.

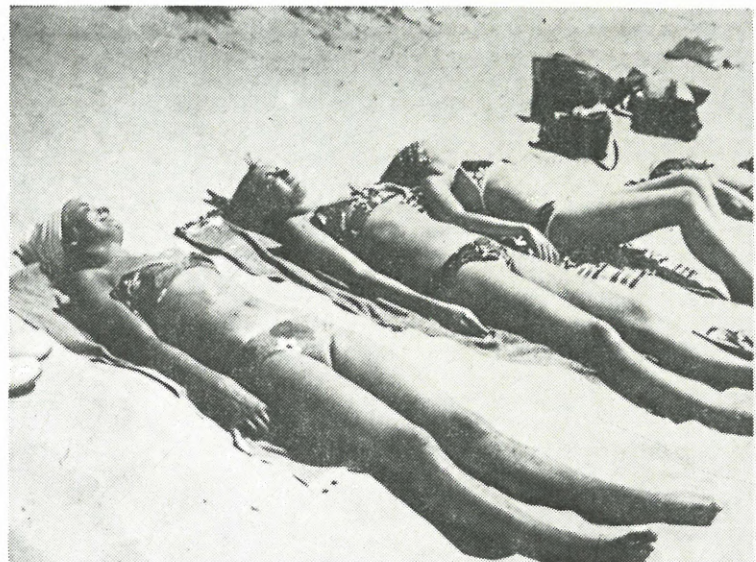
Arvi A. Koivisto

JUUTTIA JUTUTTAMASSA

Kertomusta Parkanon Nuorisoseuran tanhuajien esiintymismatkasta Tanskaan juhannuksen aikana 1976.

Aiheen lähtöön antoi Tanskasta Suomen Nuorison Liitolle Helsinkiin tullut kutsu: "Toivomme Suomen lähettävän maahamme kansantanssijoukkueen, järjestämme nimittäin Jyllannissa, Esbjergin satamakaupungissa liikunnan suurkisat, Landstevnen. Näitä suuria urheilujuhlia meillä on joka viides vuosi..." Nuorison Liitto kelpuutti matkaan parkanolaisten tanhuharrastajien teini-ikäisten ryhmän, huolimatta siitä, että joukon jäsenet olivat iältään vain 14–19 vuotiaita. Ryhmä varmisti vielä edustuskelpoisuutensa osallistumalla aikaisemmin keväällä kansantanssiryhmien valtakunnalliseen luokittelukilpailuun. Se hyväksyttiin taitosarjaan, tuomarien sanonnan mukaan mestaruussarjan rajaa hi-poen.

Matkaan lähtijöitä oli kaikkiaan kaksikymmentäkuusi. Ryhmää johti entiseen tapaan Aino Pokkinen ja me muuta-

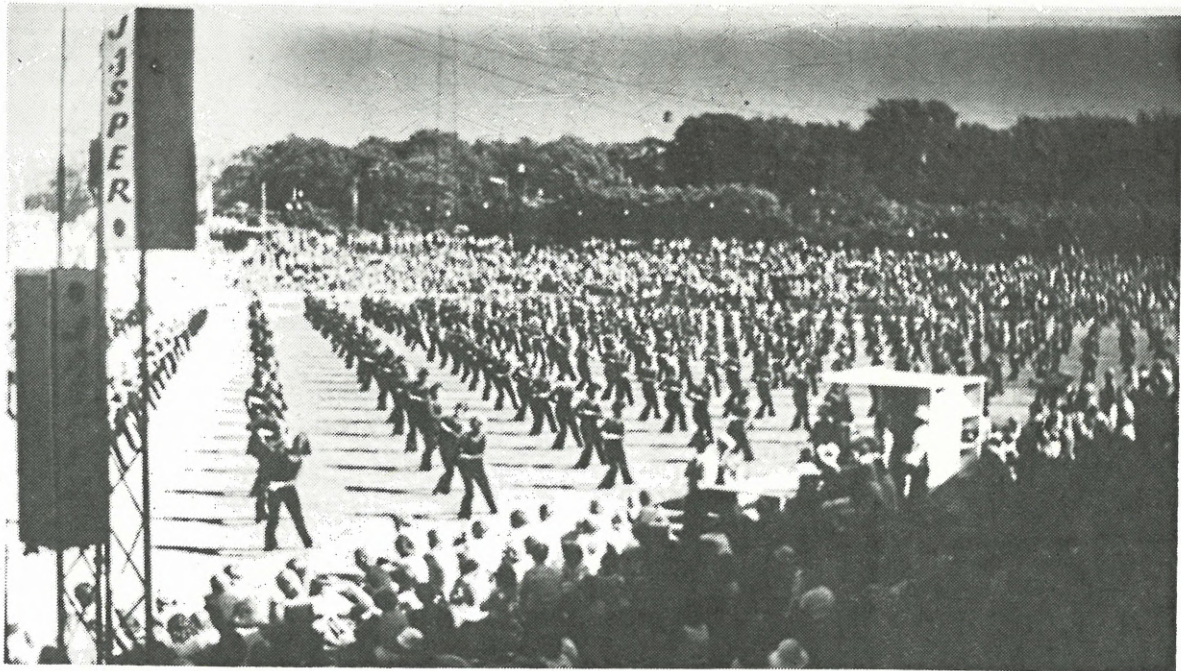

Pohjanmeren rantojen valkean hohtavalla sannalla oli aurinkoa otettava varoen, ettei voimakas säteily ehtisi polttaa ihoa. Näiltä rannoilta voi tarkkasilmäinen löytää myrskyn maalle heittämiä meripihkan palasia, kuulua korujen raaka-ainetta, joka on peräisin joskus meren syliin jääneistä metsistä.

mat muut aikuisikäiset olimme avustajina, säestäjinä mukana. Bussinkuljettaja Tapio Mäkisen suuri ulkomaan kokemus varmisti omalta osaltaan sen, että matkanteko käytännössä vieri vakaasti kuin juna.

*Perheissä
ja suurkisoissa*

Perille päästyä meidät aluksi hajautettiin kolmeksi päiväksi asumaan tanskalaisiin perheisiin, kuin opiskelemaan tšekäläistä elämäntapaa ja

Landstevne oli ennen muuta suurten massojen liikuntajuhla. Kuvassa naisvoimistelijoita esiintymässä stadionilla.

hengenhallitusta. Silloin oli myös heikäläinen juhannus, St. Hans, jota he viettivät keskellä viikkoa polttaen noitanukkeja kokkotulilla. Itse päätapahtuman, Landstevnen ajaksi meidät majoitettiin Esbjergin kaupunkiin, stadionin lähellä olevalle koululle yhdessä muiden ulkomaisten kansantanssiryhmien kanssa. Juhlien päätyttyä veivät isännät meidät vielä päiväksi rentoutumaan Pohjanmeren paisteisille hiekkarannoille.

Suurkisoissa oli pääpaino voimisteluohjelmilla. Lisäksi oli palloilua, yleisurheilua ja kansantanssia. Juhlat kestivät kolme päivää ja yksin aktiivisia esityksiin osallistujia laskettiin olleen 25 000, kaikki enimmäkseen nuorta kansaa. Tämän lisäksi oli stadion yleensä aina täynnä katsojia. Niin suurissa juhlissa emme varmaan kukaan koskaan ennen ole olleet mukana. Voimistelupukuisten ihmismassojen joukossa liikkuen tuli tarkkailla erikoisesti tanskalaisten ulkonäköä. He ovat vähän lyhyempää kansaa kuin esim. norjalaiset ja ulkonäön sekä ruumiinraken-

teen puolesta ei heitä ole helppo erottaa esim. suomalaisista.

Kansantanssijoita oli luonnollisesti eniten isäntämaasta ja lisäksi edustusryhmät eräistä muista maista. Esiintymisiä oli stadionilla ja sen viereisessä jäähallissa sekä kaupungin kaduilla. Meikäläisten esityksiä yleensä kiiteltiin: "Teillä on askel niin keveä ja rytmi tarkka."

Maatalousmaa

Tanskalainen maisema on loivasti kumpuilevaa vainiota. Sitä jakavat lehtipuuryhmät ja kapeat metsätvyöt, jotka vähentävät meriltä ryntäävän tuulen voimaa. Metsiköiden pääpuulaji on pyökki. Pellot ovat tehokkaasti viljeltyjä. Laitumilla käyskelee kymmenpäisiä lehmäkarjoja, erirotuisia, joille tuuli joutessaan nostaa ojista juomavettä pieniä tuulimyllyjä pyörittämällä. Maatilan peltola liikkuu usein 30–40 ha vaiheilla. Metsää on vain harvoin. Maataloustuottajain valtakunnalliseen yhdistykseen kuuluu noin 100 000

päätoimista maanviljelijää (pienviljelijöillä on oma yhdistys) ja se lienee voimakas järjestö, joka on kyennyt ajamaan jäsentensä etuja niin, että maatalousammatti on Tanskassa arvostettu. Onneksi arvostuksen aallonpohja on meilläkin jo sivuutettu. Maanviljelijä Hans Möller, jonka tilalla vierailin kertoi luopuneensa AIV-rehun teosta koska se on raskasta käsitellä. Nykyään hän ajaa heinänurmensa ja syksyiset ruukinoraat maanviljelijöitten yhteiseen viherbrikettitehtaan, jonka kuivarehu on talvella kevyttä levitellä ruokin-
tapöydälle.

Ohittaessamme juuri tien sivussa laitumella olevaa karjaa kysyi kuljettajamme eräältä ryhmän nuorimmista pojista montako lehmää hän arveli siinä olevan. Kolmekymmentäseitsemän kuului vastaus. Miten ehdit laskea, kun ohi mentiin niin kovaa vauhtia, kysyi kuljettaja edelleen. Tähän vastasi poika nokkelasti: "Laskin vain kaikki sorkat ja jaoin luvun neljällä, niin siitä se pääluku tuli!"

Juuttia jututtamassa

Juutin eli tanskalaisen jututtaminen ei sinänsä ole mutkatonta. Jos osaat ruotsia, pääset päällisin puolin tajuille kirjoitetusta tanskasta. Puheesta sen sijaan et kuule niitä sanoja, jotka silmä tekstistä erottaa. Luovuimmekin yrityksestä ja pyrimme

yleensä puhumaan englantia, jota lähes jokainen ryhmämme jäsen koulun perusteella osasi, ainakin muutaman sanan. Tanskassa englanninkielen taito on varsin yleinen ja myös saksaa ymmärretään.

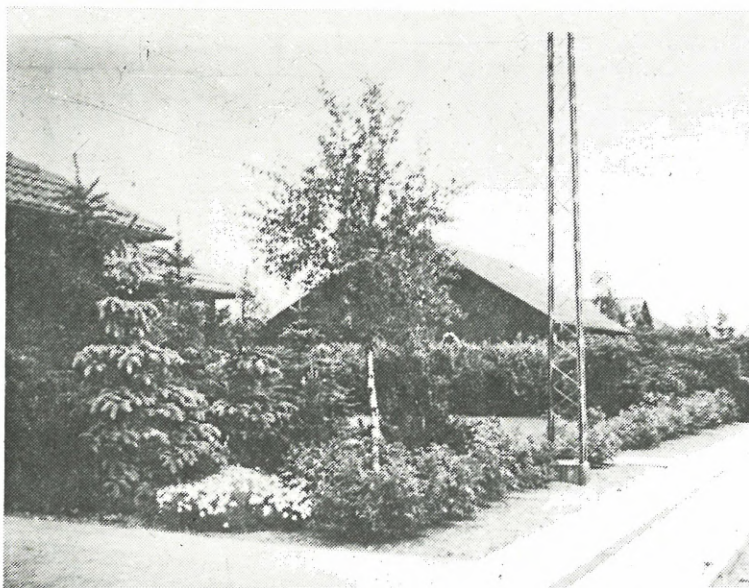
Isäntinä tanskalaiset osoitautuivat vieraanvaraisiksi, hyväntuulisiksi ja seurustelutaitoisiksi. Esimerkiksi opet-

taja, jonka luona kolme päivää asuin, onnistui antamaan sellaisen kuvan, ettei hänellä oikeastaan ole tässä muuta tehtävää kuin hauskasti jutella kanssani ja huolehtia hyvinvoinnistani, vaikka todellisuudessa lienevät kiireet olleet painamassa hänenkin niskassaan.

Jos tekee elintasovertailuja, lienee tulos hivenen edullinen juutinmaalaisille. Erikoisesti mieleen jäivät asuintalot. Niiden suunnittelu näyttää olevan hyvien asiantuntijoiden käsissä, niin kauniita, yksilöllisiä ja käytännössä tarkoituksenmukaisia ne olivat. Puutarhoista talojen ympärillä voisi sitten kirjoittaa aivan oman juttunsa. Tässä yhteydessä todettakoon vain, että ne olivat mieleenpainuvalla mielikuvituksella ja maulla suunniteltuja ja äärimmäisellä huolellisuudella hoidettuja. Vastaavaan ei meillä voida edes päästä kylmemmän ilmaston takia.

Maatalousnäyttelyssä tutustuimme myös puolustusvoimain osastoon ja kuulimme haastattamiltamme sotilailta, että Tanskassa on varsinaisen armeijan lisäksi suojeluskunta ja lottajärjestö kuin meillä ennen.

Tanskalaisten tyylikkääät omakotitalot kätkeytyivät hauskasti kauniiden istutusten verhoon.

Hajahuomioita

Pieniä opiksi otettavia yksityiskohtia oli moni joukostamme pannut merkille esim. perheiden hyvin koneellistetuissa keittiöissä. Sellaisena mainittiin kaappiin kiinteästi asennettu, ulos vedettävä pyöriväteräinen leivänleikkuri, joka teki tasaisen ohuita virheettömiä siivuja pehmeästäkin leivästä ja juustosta. Mieleen jäi myös kylpyhuoneen saippua, joka mängeetilla kätevästi kiinnittyi pitimensä alle. Uimahalliin mentäessä sai jokainen saippualla valmiiksi imeytetyn pesusien.

Urheiluhalleja ja niiden yhteydessä uima-altaita näytti olevan pienissäkin taajamissa. Sellaista nuorisotaloa han meilläkin Parkanossa on jo vuosia suunniteltu vaan ei vielä pystyyn saatu.

Maatalousnäyttelyssä tutustuimme myös puolustuslaitoksen osastoon. Tanskalaisilla on vakituiseen armeijan lisäksi vapaaehtoinen suojeluskunta ja lottajärjestö kuin

meillä ennen. Viimeksimainitut hoitivat muuten siinä suuressa liikuntajuhlissa kaiken liikenteen ohjauksen stadionin vaiheilla ja osallistujamassojen muonituksen jättisuurissa ruokailuteloissaan. Aseellisesta palveluksesta kieltäytyminen on Tankassa ollut yleisempää kuin meillä. Nyt niiden lukujen sanottiin olevan laskemassa.

Tanskalaisesta ruokapuolesta jäivät erikoisesti mieleen monimuotoiset herkulliset voileivät ja se mahtava ohraisen oluen määrä, mitä se kansa, niin vanhat kuin nuoret, päivittäin kurkkujen sa koskesta alas kaatelee.

Kansainvälisessä seurassa

Muiden maiden kansantanssijoukkueiden kanssa olimme melko paljon kanssakäymisessä, asuimmehan juhlien ajan samalla koululla ja kukin maa vuorollaan inspiroi iltaohjelmia, yhteislaulutuo- kioita, pihatanssiaisia jne. Mieleen jäi erään ryhmämme jäsenen aamuinen lausuma ylös noustessa: "Olisipa ihmisellä parempi kielitaito, että saisi asiat lyhyemmässä ajassa puhutuksi eikä tarvitsisi aina niin pitkään aamuyöhön noiden muunmaalais- ten kanssa keskusteluja käydä."

Kerran ohi kulkiessani kuulin Amerikan pojan soittavan viulullaan katkelmaa Säkkijärven polkasta. Menin luo ja kysyin tietääkö hän mistä kappaleesta on kysymys. Hän kertoi olevansa Washingtonista ja jossain vain kuulleen tällaista soitettavan. Saattaa olla joku ruotsalainen kappale. Oli kiitollinen kun kuuli asian oikean laidan ja vaati kirjoittamaan oikein paperille polkan nimen.

Puolan ryhmän kanssa olimme usein yksissä, vaikka yhteistä puhekieltä ei oikein tahtonutkaan löytyä. Samoja

yhteislauluja silti osasimme, kuten esim. 'Meill' on metsässä nuotion piiri..." Islannin tyttöjen kansallispuku oli täysi musta, ulottui maahan saakka ja siihen kuului viti- valkoinen esiliina. Reippaan keveälle tanssille puku oli melkoinen vastakohta; kuin nunnat olisivat siellä reipasta menoa pyörineet: Itävallan monipuolinen ryhmä osasi paitsi tanssia myös laulaa kansanlauluja moniäänisenä kuorona. Kolmas asia mitä he vielä kertoivat harrastavansa oli puhuminen kotiseudun murteella.

Marjatta Kankarisalo

Syntyi matkalaulu

Kotiin palatessa, yhteisten innostavien kokemusten pohjalta sommiteltiin myös oma matkalaulu:

Teinpä kerran matkan tuonne maille Juutinmaan
Pohjanmeren rantaan paikkaan ihanaan
Santa hohti, laine lauloi,
hymys kansa maan
Paistavaiset päivät,
päivät Juutinmaan.
Juutinmaa, hei Juutinmaa,
siinä oiva onnenmaa
Juutinmaan rantahan saavun
kerran uudestaan.

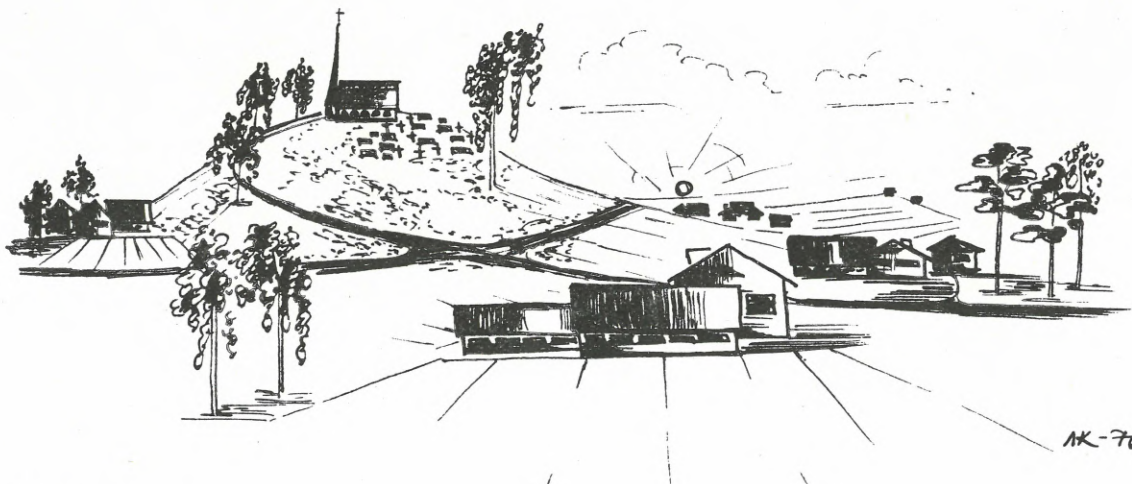
Vanhoja sanoja

Lunastettu Parkanon Joulun kirjoituskilpailussa

Entisinä aikoina oli monilla nykyihmisellekin tutuilla esineillä ihan erilaisia nimityksiä, joista me emme monastikaan enää tiedä mitään. Ihmettelemme vain kun kuulemme sellaisia nimiä, joita ei enää opeteta kansakoulussa. Keräilin tähän muutamia sellaisia nimityksiä, jotka esiintyivät jokapäiväisessä elämässä ollessani lapsi.

Okuli = lakana
polstari = höyhenpatja
koltti = hurstinen patjan kuori
tai oljilla täytetty hurstipatja
vaaru = tyynyn kangas (siis se jonka sisällä ovat höyhenet)
toppipeitto = täkki
viltti = huopa
väskyytipeitto = itse kudottu peite, kude villaa, loimi pellavaa
hantuuki = pyyheliina
pöytälakana = pöytäliina
karteinit = verhot (pitkät)
salusiinit = lyhyet eli puoli verhot

röijy = pusero
sokerikrossa = sokeriastia, soke-rikko
kretanekka = kermakko
korvo = saavi
kuuppa tai kousikka = nappo
tasapää = juomalasi
kahveli = haarukka
karoppi tai pilkkumi = pitkämäinen posliininen vati
hinkki ja leili = puisia astioita, joilla kuljetettiin työhön mukana piimää tai muuta juotavaa
härri = viikatteeseen kuuluva lisälaite, joka niitettäessä jätti esim. heinän karheelle
porkat = sauvat
mälykkeet = nahkaiset lenkit (siiteet) suksissa
kassari = vesuri
rove = tuohinen mämmiastia
loikko = tuohinen marjanpoiminta-astia
liutti = tuohinen juoma-astia sil-
loin kun juotiin lähteestä.

Martta Sevio

MUUAN PÄIVÄ

Mitä tuokaan päivä ja illansuu
saatossa vuosien?
Näin nuori miettii — ja uneksuu
voitoista miehuuden.

Näät lapsen koulusta saapuneen
kodin hellään lämpimään
ja aakkosia oppineen
myös tiedon elämään.

Se meitä heihin yhdistää
ja polviin nouseviin
Työ päivän päivään kiinnittää
ja uusiin unelmiin.

Ja päivät vierivät verkalleen,
on arkea, arkea vaan.
Kukin miettii hiljaa, itsekseen:
Vähän tuovat ne tullessaan.

Ja järven kalvoon kuvastaneen
kodin uuden kaikkineen
rusopilven hohtoon yhtyneen
näät rantamalla veen.

Oi, päivä uuden huomenen,
vain muuan päivä, oi,
suo varttua ja kasvaa sen,
min kukin päivä toi.

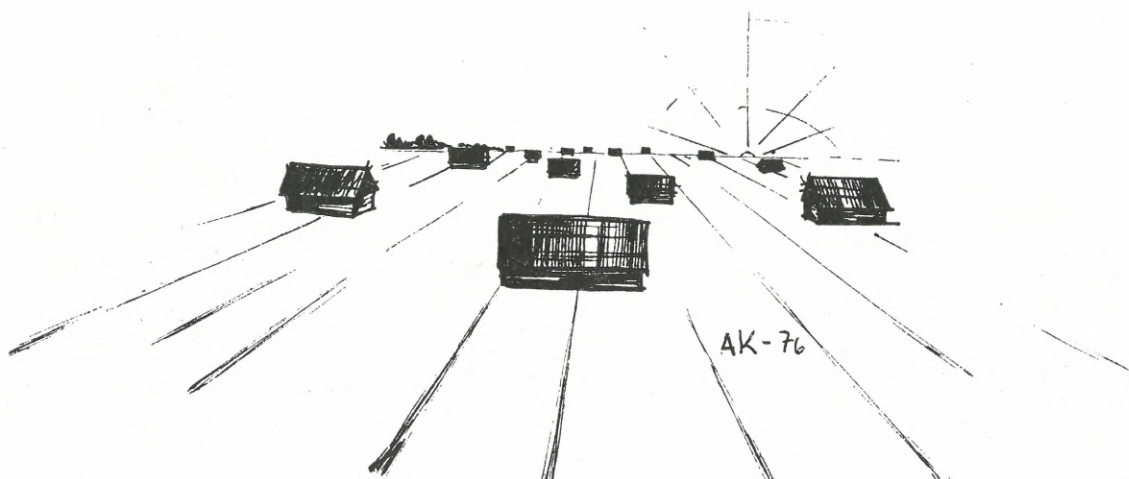
Vaan katso, ei tämä, ei päivä muu
jää yöhön, hämärään.
Kun aurinko mailleen laskeuu,
näät voitot päivän tään.

Näät metsän kultaloistossaan,
kukat niityn, lemmihaan,
näät talot, kirkon torneineen
ja vanhan kirkkomaan.

Vie meidät jaloön voittohon
myös hengen vainion.
Niin rikas maailmamme on,
sen valo loputon.

Näät auran vakoa viiltäneen
maan multiin, uumeniin,
ja uutta satoa luvanneen
taas päiviin tuleviin.

Jo kauan, kauan levänneet
ovat taatot taattojen
vaan perinnöksen jättäneet
työntuoton päivien

VIITALANPERÄLTÄ KESKUSTAAN

Viljo Rajalan perheessä vaihdettiin ammattia

Parkanon elinkeinorakenteen nopea muuttuminen viime vuosikymmenen alkupuolella aiheutti tullessaan myös monenlaisia ongelmia paikkakunnan asukkaiden elämään. Pienviljelysvaltainen, laajojen metsien ja soiden Parkano oli saanut varsin runsaasti uusia työvoiman tarvitsijoita. Oli tullut uusia teollisia työpaikkoja, joita jo kauan kipeästi oli kaivattu. Piti rakentaa tehdas- ja teollisuushalleja, jotka sitten valmistuttuaan antoivat mahdollisuuden erilaisiin ammatteihin, vakinaisiin työpaikkoihin, varmempaan toimeentuloon. Välttämätön asuntotuetannon lisääntyminen toi lisääntyviä työtilaisuuksia rakennustyöläisillekin. Tarvit-

tiin varsinkin rakennusalan ammattimiehiä.

Tapahtuneet muutokset asettivat monet työkykyiset ja -ikäiset vakavasti harkitsemaan tulevaisuuttaan. Pysyäkö entisissä ympyröissä vai hakeutuako uusiin? Asuako tutuksi tulleilla tantereilla vai muuttaako lähemmäs työpaikkoja ja mahdollisesti leveämmän leivän ääreen? Monissa perheissä näitä asioita pohdittiin puoleen ja toiseen, punnittiin valo- ja varjopuolet ja lopulta tehtiin ratkaisut.

PÄÄTÖS KYPSYY

— Päätöksenteko kohdallamme ei ollut kovinkaan vai-

keaa, kertoo entinen pienviljelijä ja nykyinen kirvesmies Viljo Rajala sekä hänen teollisuusompelija-puolisonsa Kaarina.

— Jouduin käymään ansiotyössä jatkuvasti — mikäli sitä jatkuvasti oli saatavissa — sillä Vuorijärvellä "Viitalankaupungissa" sijaitseva pikukutilani ei antanut tarvittavaa toimeentuloa perheellemme. Kulmalan tila on Sarkinnevan laitamalla, hallanaralla paikalla, jossa hyvin harvoin sato säästy pakkasen puremiselta. Lehmistä saimme kyllä maidon, meijeristä voita ja vähäsen maitotiliäkin sekä pellosta joskus leivän, mutta rahaakin tarvittiin. Sitä piti lähteä etsimään tilan ulkopuolelta, milloin metsätoista,

Viljo ja Kaarina Rajala sekä pojat Erkki 18 v, Pertti 17 v.

milloin rakennustyömailta, mistä kulloinkin sattui työtä saamaan, kertoilee Viljo ja jatkaa: — Pitkä matka Viitalanperältä työmaille aiheutti paljon suuria vaikeuksia. Parkanon keskustajamaan, jossa yleensä rakennustyömaat sijaitsivat, tuli päivittäin edestakaista matkaa kolmisenkymmentä kilometriä.

Talvella ei ollut useinkaan edes kissan jälkiä kotoa maantielle; suksat olivat parhaat kulkuvälineet monen kilometrin matkalla. Kun illalla tuli kotiin väsyneenä päivän töistä ja matkan rasituksista, olivat vielä kotiaskareet suoritettavina.

Kesällä olivat kulkuyhteydet paremmat ja matkat tapahtuivat helpommin ja nopeammin, mutta kesällä oli taas kotitilan töitä enemmän, jotka sitten piti suorittaa iltamyöhällä ja öisin.

OMAKOTITALO PAHKALAAAN

Edelläkerrotut seikat olivat eräs syy siihen, miksi Rajalan perheessä tehtiin päätös muuttamisesta uusille asuinsijoille. Erittäin painavana punnuksena tehdyissä ratkaisuisissa oli se, että Parkanon kunnalla oli tarjolla myytäviä rakennustontteja (melko edullisesti) kaavoituilla alueilla. Hankimme omakotitontin Pahkalan alueelta ja aloimme suunnitella uuden kodin rakentamista. Hartiapanikin turvin tässä on rakenneltu, eikä kotimme ole vielääkään täysin valmis, vaikka olemmekin tässä asuneet jo viitisen vuotta. Kulmalan tila olisi ollut myös pakko rakentaa kokonaan uudelleen, ja siksi katsoimme parhaaksi ratkaisuksi asettua tänne.

PIENTILAN EMÄNNÄS- TÄ TEOLLISUUSOMPE- LIJAKSI

Mutta annetaanpa perheen-emännällekkin välillä puheen-

Erkki ja perheen lemmikki Rika. Rika on karkeakarvainen saksanseisoja, lintukoira ja noutajana mainio etenkin sorsatuksessa.

vuoro: Jo vuoden verran kävin ansiotyössä Viitalankylästä saakka Parkanon keskustassa tekstiilialan tehtaassa. Kotona tein navetta- ja kotiaskareet varhaisina aamuyön tunteina, jonka jälkeen piti lähteä tarpomaan kohti työpaikkaa. Illalla kotiin tultua olivat samat tehtävät taas edessä. — Olin nuoruudessa käynyt 2-vuotisen ammattikoulun ompelulinjan, ja kun Parkanossa avautui alan työpaikkoja, hakeuduin sinne koulutustani vastaavaan työhön. Se ensimmäinen vuosi oli raskasta aikaa, mutta nyt on kaikki jo paljon pa-

rempaan päin. Poikien koulunkäyntikin luonnistui täältä uudelta asuinpaikalta paljon mielekkäämmin.

Perheen kaksi poikaa ovatkin jo tulossa miehen ikään, ja asettumassa työelämään. Vanhin heistä on paikallisessa vähittäisliikkeessä, jossa vuosien mittaan on etenemismahdollisuuksia vastuullisempiin ja taloudellisestikin edullisempiin "vakanseihin". Nuorin taas valmistuu aikanaan teollisuuden palvelukseen. Ehkä kuitenkin mieluummin olisin entisillä tanhuvilla asunut, jos siellä olisi ollut elämisen mahdollisuu-

det siedettävämmät, mutta kyllä sittenkin näin on parempi, toteaa Kaarina hieman kaihoisasti.

Viljo Rajala kävi nuorena miehenä maanviljelyskoulun valmistuen maanviljelysteknikoksi. Koulutustaan vastavassa ammatissa hän ei ole työskennellyt vieraan palveluksessa, ainoastaan kotitilan työt sivusivat hankittua ammattikoulutusta. Hyötyä saamastani koulutuksesta silti on ollut, sillä koulussa annettiin monipuolista eri alojen ammattikoulutusta, myöskin tähän nykyiseen kirvesmiehen ammattiin, kertoo Viljo edelleen.

LUOTTAMUSTEHTÄVIÄ KUNNAN, POLITIIKAN JA AMMATTIJÄRJESTÖN PIIRISSÄ

Sekä ammatillinen että poliittinen yhdistystoiminta on temmannut perheenisän mitä moninaisimpiin yhteiskunnallisiin tehtäviin. Parhailaan hän toimii Rakennustyöläisten Liiton Parkanon osaston puheenjohtajana sekä jäsenenä kauppalan asuntolautakunnassa. Aikaisemmista luottamustoimista mainittakoon jäsenyys kunnan urheilulautakunnassa sekä varapuheenjohtajuus yleisten töiden lautakunnassa. — Vapaa-ajan ongelmia ei kylläkään ole, sillä annettujen tehtävien tunnollinen hoitaminen ja asioihin perehtyminen vaatii oman aikansa. Rakennustyöläisten ammatillinen järjestäytymisen paikkakunnallamme on ilahduttavan runsasta. Asioiden hoitaminen on mielekkäämpää, kun on suuremmat joukot yksimielisenä takana, sanoo Viljo ammattiyhdistysmiehen tehtävistään.

Synkän varjon rakennustyöläisten elämään joka vuosi paikkakunnallamme luo vaikea työllisyystilanne. Kymmenittäin, jopa enemmänkin, on jäsenistöstämme vuosittain työttömänä. Työttömyys ei

siis ole outoa minunkaan kohdallani. Pidänkin tärkeänä, että Parkanon kauppalakin edelleen varaa edullista rakennusmaata niin yksityisille omakotirakentajille sekä kerrostalorakentamiseen kuin myöskin teollisuuden tarpeisiin. Lisääntyneet työpaikat teollisuudessa ja palveluelinkeinojen piirissä luovat työtilaisuuksia myös rakentajille, on Rajalan Viljon mielipide.

ERÄHARRASTUKSIA

Menevän miehen tehtävät ovat moninaiset. Ne vaativat vastapainokseen myös rentouttavia harrastuksia. Metsästys ja kalastus ovat niitä keinoja, joilla Viljo Rajala torjuu arkiset rasitukset, steressin. — Ainahan sieltä

metsästä ja järveltä saa hie-
man särpimen lisää. Olen
myös osallistunut Vuorijär-
ven metsästysseuran hirviporukkaan sekä ollut muutenkin seuran toiminnoissa mukana sen perustamisesta saakka. Samoilu metsissä ja saloilla virkistää mielen, ja monet asiatkin selkiintyvät luonnon rauhassa paljon nopeammin ja paremmin kuin keskustaajaman ihmisvilinässä.

Muutto Viitalan "kaupungista" Parkanon kauppalaan ei ole meille stressiä aiheuttanut alkuunkaan ei myöskään ammatinvaihdos osa-aikaviljelijän tehtävistä kirvesmieheksi, eikä perheenemännän ja pienviljelystilan emännyydestä teollisuusomelijaksi.

Maaailma muuttuu, yhteiskuntarakenteet muuttuvat ja meidän pitää kulkea kehityksen mukana, on Rajalan perheen yhteinen mielipide.

Kaino Volotinen

Juhannuksena evakkotielle

Oli kesä 1944. Sotatoimet olivat kiihtyneet Kannaksella. Kaukolankin pitäjän asukkaille oli annettu varoituksia mahdollisesta evakoinnista. Kotikylämme Kaarlahti oli Hiitolan ja Käkisalmen välillä rautatien varressa ja siksi pommituksen mahdollisuus oli suuri. Jo viikon päivät olimme olleet valmiusasemissa, tavarat pakattuna ja yölläkin vaatteet päällä, valmiina lähtemään minä hetkenä tahansa. Olimme kuulleet tykkien jylinän Vuosalmelta ja nähneet ponttooneja vievän Vuokselle.

Juhannusaattona annettiin evakointikäsky ja kuorma-auto saapui noutamaan meitä. Nousimme auton lavalle monien muiden mukana, sisareni, äitini ja minä poikieni kanssa. Auto olikin jo aivan täynnä ja lähdimme ajamaan kohti pohjoista. Mieli ei ollut parhaassa vireessä, eikä aurinkoinen juhannusaattokaan saanut meitä nauttimaan kesäisen luonnon kauneudesta. Edessä oli tuntematon tulevaisuus ja vieras paikkakunta, Parkano, muutama ei sitten tiedettykään. Ohitimme onnellisesti Elisenvaaran risteysaseman vaikka pelkäsimme viholliskoneita, koska muutama päivä aikaisemmin siellä oli ollut tuhoisia pommituksia. Elisenvaarassa näimme toisenlaisia

evakoita, venäläisiä sotavankeja. He marssivat kohti sisämaata, johon heitä kuljetettiin pois sota- toimialueelta. Jotkut vangeista vilkuttivat meille. Liekö ollut joku sellainen, joka oli tuntenut autonlavalta jonkun meistä. Olihan vankeja ollu taloissa töissä. Minulle tuli ajatus, että me kuljemme oman kansan keskuudessa ja he kulkevat vieraassa maassa tietämättä pääsevätkö koskaan kotiseudulleen perheittensä ja omaistensa luo. Millaisin mieltein he mahtoivat

marssia kohti tuntematonta tulevaisuutta. Sitä meidän on vaikea tietää.

Illansuussa saavuimme Punkaharjun eteläpäähän Putikon kylään. Majoituspaiikkaan oli jo ennen meitä saapunut useilla linja- ja kuorma-autoilla monia muita samalla matkalla olevia. Seurantalo alkoi jo käydä ahtaaksi mutta löysimme sentään nukkumapaikan vaatenaulakoiden välistä. Juhannuspäivä menikin Putikossa oleillessa ja kenttäkeittiön antamista

V. 1946 valmistui omakotitalomme Kallionhteella. Tässä asuimme seuraavat 19 vuotta.

Pikkujoulun viettäjiä Karjalan pirtillä 50-luvun alkupuolella.

nauttien. Seuraavana aamuna pääsimme jatkamaan matkaa junalla. Yöllä tulimme Haapamäelle. Siellä meidät majoitettiin erälle koululle, jossa oli jo paljon muita nukumassa.

PARKANON ALASKYLÄÄN

Varhain aamulla matka jatkui kohti Parkanoa. Puolenpäivän aikoihin saavuimme määränpäähän. Asemalla oli meitä vastaanottamassa opettaja Ahvenisto. Kuorma-autokuljetus oli järjestetty Kirkonkylän kansakoululle, jossa oli siirtoväen majoitustoimisto. Kansakoululla nautimme ensimmäisen ateriamme Parkanossa.

Sijoituspaikaksemme tuli Alaskylä. Tämän viimeisen taipaleen evakkomatkamme kuljimme alaskyläläisen isännän antamalla hevoskyydillä. Täällä ympärillämme avautuva kaunis ja avara kylämaisema kaukana sodan jyskeestä rauhoitti mieltä ja hillitsi kotiseutukävää.

Kesä meni poikien kanssa isää odotellessa, sekä muuttotavarointamme etsiessä. Siirtoväen tavaroita oli urheilukentällä ja Parkanon silloisella torilla. Siellä olevat virkailijat luovuttivat tavarat omistajille tunomerkkien sekä nimien perusteella. Kerran toria lähestyessäni näin jo kaukaa oman lipas-

tomme ja sen päällä taikinapyttyäni. Olihan niissä nimi mutta henkilöllisyystodistus ei sattunut olemaan mukana. Virkailijat vaativat todistamaan omistusoikeuteni. Tarkempana tuntomerkkinä osoitin yhtä lipaston laatikkoa ja sanoin siellä olevan herätyskellon. Sen jälkeen otin esille avaimen käsilaakustani ja aukaisin laatikon. Herätyskellohan siellä oli ja näin sain haltuuni kaikki silläkertaa siellä olevat nimelläni varustetut tavarat.

VUOSIEN MYÖTÄ KOTIUDUTTIIN

Sota loppui syksyllä ja miehet kotiutuivat. Alkoi siirtoväen ja rintamamiesten asuttaminen maanhankintalain perusteella. Rintamamiesoikeudella mekin saimme asuntoviljelystilaa. Maakappale osoitettiin Kallionahhteesta. Ensikertaa nähtynä paikka näytti synkältä, tuntui mahdottomalta ajatella, että siinä kasvaisi viljaa ja kukat kukkisivat. Niin siihen vain koti valmistui ja aikanaan vilja kasvoi ja kukat kukkivat pihassa. Naapureitakin tuli tien molemmille puolille.

Heti Parkanoon tultuamme tustui rouva Elli Kujaseen. Hänen välityksellään Anni-siskoni ja minä pääsimme Marttojen toimintaan mukaan. Olimme Kaukolasakin olleet mukana samoissa har-

rastuksissa. Liityin myös Parkanon Kirkkokuoroon, jossa olin sitten useita vuosia mukana. Olin jo nuoruudesta ollut useissa eri kuoroissa, joten tämäkin oli jatkoa entiselle harrastukselle. Seurakunnan diakonia- ja lähetysillat ovat olleet lähinnä parhaita tilaisuuksia, joissa olin mukana monet vuodet.

Pian tänne perustettiin Parkanon Karjalaiset r.y. Liityimme mieheni kanssa seuran jäseniksi. Parkanon Karjalaiset ja Liinamaan Nuorisoseura rakensivat yhdessä hyppymäen Kissakivenmäkeen ja kisamajaksi Karjalan Pirtin. Pirtti olikin aina hiihto- ja mäkiheilpailujen aikana tupaten täynnä väkeä. Tällöin riitti töitä virvoke- ja makkaranmyynnissä. Uuden Vaasantien rakentaminen 60-luvun alussa lopetti mäkihyppäkilpailujen pidon ja myös Karjalan Pirtti on nykyään vuokrattuna muuhun käyttöön. Seuran toiminta on jatkunut tarinailtojen merkeissä ja pikkujoulu pidetään perinteiseen tapaan joka vuosi.

Huolimatta paikallisen väestön ennakoasenteista ja omien erilaisten tapojemme ja tottumustemme aiheuttamista kummelluksista olemme aikaa myöten kotiutuneet ja meidät on hyväksytty uudelle kotiseudulle.

Olen tietysti kuusalla hotellista. Ne on kaupunkipaikoissa hienomman matkustavan väen kortteeripaikkoja: pitkää käytävää ja huoneenovia molemmin puolin. Mutta sitten rupesivat lehden päälläkin hokemaan motelista, niin aattelin, että siinä on latomamiehen hyppysiin osunut vain väärä puustain. Mutta ei, aina vaan motelli, motelli. Kai sen sitten täytyy olla olemassa. Minkälainen vaan ollenee?

Aikaa myöten pääsin tietysti tajulle, että maantien kulkijainten asuinpaikkana se motellikin laillansa palvelee ja että sen viereen on melki aina varustettu semmonen ehtooriemujen paviljonki. Mutta minkä näkönen se on ja kuinka siellä ollaan, se oli tietämätöntä.

Sitten viime talvena, kovien pakkasten aikaan, toi postinkantaja kirjallisen kutsun, että läsnäolonne on toivottavaa kokouksessa, joka pidetään siinä ja siinä motellissa. No, arvelin, teidän kokouksiinne ei tällainen mies paljon henkeä puhalla, mutta se motelli, nyt pääsisin siitä tolalle. Jotain uutta kun näkee, niin hetkeksi katkeaa tuo tavallisten arkiointien jono.

Jäin läpi yön ajaneesta junasta juuri kun pakkastavaan kuu ja sarastava aurinko vaihtoivat tuuria. Pian patsailin karvakaulukset huurteessa motellin pihalla. Siinä se sitten oli. Pitkä, lon-

keromainen, matala rakennus kiersi lumista mäensyrjää. Sen koko toinen sivu oli täynnä ovia, joiden eteen matkustavaiset toppailivat autojansa ja menivät sisälle kukin omaan pilttuuseensa. Niin juuri, pilttuuseensa. Tullivat nimittäin mieleen Närpiössä muinoin näkemäni kirkkotallien pitkät rivit. Erona oli se, että kirkkotalliin vietiin sisälle hevonen, mutta täällä meni ovesta kuskki. Muuta ulkoapäin nähtävää ei sitten ollutkaan kun vielä sanon, että ylempänä mäellä oli se paviljonki.

Meitä seisoskeli motellin pihalla pian koko joukko kokousmiehiä kaulukset pystystä kunnes joku näytti sen lonkerorakennuksen viimeistä, päämäästä ovea ja sanoi: siinä teille luokka, kokoushuone.

Sisälle mennessä räpsäsimme valot hämäämään huoneeseen, mutta sitten hiukan hätkähdimme, kaikki yht'aikaa. Huoneen nurkassa makasi käppyrässä ihminen, makasi vailla mikääläistä kehruutuotteiden verhoa. Alaston havahtui, kohosi pystyyn ja oli siinä vaiheessa tunnustettavissa miespuoliseksi. Olin panevinani merkille, että hänen jalkansa horjahtelivat ja henki tuoksahti omenalle.

Kuulimme itkunsekaisella, onnetoman ihmisen äänellä annetun raportin, jota kuuntelimme suut ällistyksestä rakosellaan. Kas, hän oli tullut

motelliin ja huoneeseensa ehdoilla, mutta kun ikkunasta loimottava täysikuu häiritsi uneen vaipumista, oli hän vielä lähtenyt ylös paviljonkiin. Siellä hän oli tullut juoneeksi runsaasti etelänhedelmien tislevesiä ja tanssittaneeksi niiden vesien voimalla kaikki paikalla olleet naiset, osasta kahteenkin kertaan.

Yötaivaan otava näytti jo pikkutunteja kun hän yli lumisten pihojen tallusteli omalle pilttuullensa. Siellä hän riipi vaatteet niskastaan ja sukelsi suihkuun huuhtoakseen tanssin hiet ja selvittääkseen päättään, jossa mesiäiset humisivat.

Suihkun ovi avautui eteiseen, josta hän tuli ottaneeksi väärän suunnan, meni ulko-ovesta kuutamoon ja ovi lupsahti takana kiinni. Jalkoja kipristävä lumi ja ihokarvoissa roikkuviin vesipisaroihin tarttuva kova pakkaneen muisuttivat hänelle nopeasti, mihin hän oli tullut. Miehen käsi sujahti taskuun etsien avainta, mutta ei ollut avainta kun ei ollut taskua ja vaatteitakaan. Hän hätäntyi, jyskytti ovea, ensin omaansa, sitten viereisiä, toisten, juosten pitkin talon sivua ja ovien riviä kaikkia niitä nykien, jyskyttäen.

Mikään uksi ei avautunut. Asukkaat niiden takana vetivät sikeätä aamuyön unta. Mielen myllertäessä hän unohti myös pihojen takana olevan toimiston, missä sen-

tään valvottiin huoneiden kaksoisavaimien vierellä läpi yön. Niin hän tuli viimeiselle ovelle, rakennuksen päähän ja se aukeni nykäisystä. Koukousali oli unohdettu sulkea illalla. Tässä hän nyt oli ja oli horteessa värissyt koko aamuyön.

Hälytimme toimihenkilöt ja onneton motellinasukas liipotti piankin palelevin var-

pain avain kourassa omaa oveaan kohti. Pöydältä pika-verhoksi vetäisty punainen kerniliina vain vilkutti juostessa. Tunsimme kaikki suurta helpotusta, kun tuntemattoman jo ankealta näyttänyt elämänosa oli kääntynyt näin onnellista ratkaisua kohti.

Kotiin paluun jälkeen pyörittelin näitä elämyksiä päässäni moneen kertaan. Motel-

lista ja siitä kuinka siellä ollaan, olin tutkimusmatkalla saanut tietoa odotettua enemmän. Myös vahvistui se vanha käsitys, ettei näihin kotoisiin elämänkehiin auta vallan jämiä, vaan kannattaa joskus lähteä vilkaisemaan muutakin maailmaa. Reissun päällä kokee aina jotakin uutta ja katkeaa hetkeksi tuo harmaitten arkiointen jono.

Hilma Alamettälä

Jos ei sauna, viina ja terva auta....

Esivanhempiemme lääkkeitä ja lääkeaineita

Toimituksen alkusanat: Tämän päivän ihminen voi sairastuessaan hakeutua ihmishuoltamoon, tehdassairaalaan, jossa hän voi vastuun vaivansa parantamisesta jättää spesialisteille. Näillä taas on toimintansa taustana nykyajan keinoin laajalta yhteen koottu tieto taudeista ja niiden hoitokeinoista. Toisin oli esivanhempiemme aikoina. Yksinäinen eräpolun kulkija selvisi sairastuessaan tai tapaturman häntä kohdatessa vain, mikäli kykeni metsäneläimen tapaan "itse nuolemaan haavansa". Yksinäistalon tai pienen kylän asukkailla oli sentään tukenaan muu ympärillä oleva väki ja yhteinen tieto ja taito eli jotakin sellaista, mitä seuraavassa kerrotaan. Muista lukija, että kirjoittajan jäljempänä esittämät parannuskeinot on monta kertaa löydetty seisottaessa kasvitusten uhkaavan kuoleman kanssa; Suhtaudu niihin niiden ansaitsemalla arvonnolla.

Kaiken seuraavassa kertomani olen oppinut äidiltäni, Maria Kuivastolta (o.s. Hoseus s. 1870). Hän oli taitava

luonnonlääkkeitten valmistaja. Äitini paras opettaja taas lienee ollut hänen isänsä veli "Setä-Iisakki", (I. Hoseus s. noin 1820 k. n. 1910), joka eli naimattomana setämiehenä kotonamme. Tärkeimpiä lääkeaineita olivat terva, pihka, tärpätti, pikiöljy, viina, tuhkalipeä ja erilaiset rasvat kuten voi, nautaeläimen ja sian rasva sekä myös linnunrasva. Luonnosta kerättäviä lääkekasveja olivat mustikka, kattajanmarjat, näsiäismarjat, pippurinkäpy (turkinpippuri, paprikan sukuinen ruukkukasvi), kamomilla (kasvaa pihhoilla), piparminttu, suonpursu, islanninjäkälä, vadelman ja mustaherukan lehdet ja kuminat.

Kolmesta tärkeimmästä lääkeaineesta haluaisin vielä erikseen mainita seuraavaa. Sauna edusti vanhassa lääkityksessä puhtautta. Siellä pestiin ja se itse oli taudinai-

heuttajista puhdistettu savun, noen ja kuumuuden avulla. Viina, alkoholi tai niinkuin minun kotonani yksinomaan sanottiin "kaupunkilainen", on nykyajan lääkkeissäkin monta kertaa liuottimena. Vanhassa lääkityksessä sitä käytettiin tämän lisäksi mm. rentouttavana, kipua lievittävänä (esim. lapsen synnyttäjät) ja verenkiertoa vauhdittavana aineena. Terva ja pihka ovat aineita joita metsän puutkin heti työntävät haavaansa "märkimistä" aiheuttavien tauti-itiöiden tappamiseksi.

Seuraavassa kotonani käytettyjä lääkitystapoja.

YSKÄÄN:

Juotiin tervavettä, joka valmistettiin panemalla pulloon tervaa ja kuumaa vettä ja ravistelemalla ne sekaisin.

Suonpursuista valmistettiin teetä tai pureskeltiin pelkältään niiden lehtiä. Sipulimaitoa keitettiin ja juotiin kuumana. Juotiin myös kamomillateetä tai muuta yrttiteetä. Pikkulapsille poltettiin soke-ria maitoon. Jos yskän epäiltiin johtuvan keuhkotaudista valmistettiin islanninjäkälän keitinliemestä ja koivutuhkalipeestä siilattu, hyytelömäinen, ruskea lääke jota potilas nautti ja parani.

KUUMEESEEN:

Valmistettiin kanferintip-voja viinasta ja kuivasta kanferista. Myös yrttiteet olivat hyviä kuumelääkkeitä. Niitä tehtiin piparmintusta, musta-herukanlehdistä ja monesta muusta.

KURKKUKIPUUN:

Kurlattiin suolavedellä, juotiin kuumaa yrttiteetä, pantiin sormella tervaa kielelle päälle, hengiteltiin hupun alla kuuman tiilen päälle tiputetun tärpätin höyryä.

VATSANPOLTTON:

Juotiin näsiäismarjoista ja viinasta tehtyä kitkerää lääkettä. Toisia samanlaisia lääkkeitä olivat pippurinkäpyviina ja maito, johon oli tipautettu hiven pikiöljyä.

RIPULIIN:

Kuivattuja mustikoita, katanjanmarjateetä, hiilillä paistettua suolasilakkaa leivän kanssa ilman nestettä.

KORVANPOLTTON:

Tiputettiin jäniksen virtsaa. Jos se oli loppunut varastosta, sitä saatiin metsältä ja sen hankkimisesta oli samalla

myös paistihyöty ja lisäksi korvanpoltto loppui.

SILMÄTULEHDUKSIIN:

Silmälautaa voideltiin viinalla. Verestäville silmille tehtiin haude vasikanhyytelöstä. Rikka otettiin silmästä pois nuolemalla tai jos oli saatavilla kravunluu, ravunkivi, se pantiin yöksi silmään jona aikana se keräsi rikat pois. Pikkuvauvojen silmät hoidettiin rintamaidolla.

SIKOTAUTIIN:

Sian leukaluut otettiin aina roppiseen talteen ja taudin ilmaannuttua luut rikottiin ja niiden ydinrasvalla voideltiin potilaan leuvat sekä pantiin lampaanvillasukka päälle. Sitten potilas petiin ja pian oli tauti tiessään.

KELTATAUTIIN:

Taudin ilmaannuttua pantiin potilaat kuumaan saunan parveen ja heitettiin löylyä ihmisvirtsa. Kitkerää se oli, mutta tärkeintä oli paraneminen.

PALANESEEN:

Aluksi huuhdeltiin lehmän virtsalla. Sitten valmistettiin kananmunan valkuaisesta ja ohrajauhoista kakku palaneen kohdan päälle. Palohaa-vaan pantiin mettiäisen (kimalaisen) hunajaa, jota joskus kesällä löydettiin niiden maassa olevista pesistä.

PALELTUNEESEEN:

Lääke valmistettiin sian sappinesteestä ja viinasta. Tämä lääke on erittäin hyvä ja saisi olla käytössä vieläkin, ettei tarvitsisi leikkaa pois esim. paleltuneita varpaita.

HAMPAANPOLTTON:

Kipeätä hammasta piti imeä niin kauan että veri tuli. Myös voitiin hieroa rasvalla päältä, tai käydä poppamiehen puheilla. Hyvin mielenkiintoinen parannustapa oli se, että hierottiin peukalonhankaa, kipusuonta, voimakkaasti niin, että siihen koski eikä tuntenut hampaan polttoja. (Eikö samalla tavalla toimi kiinalainen kivunpoisto akunpunction avulla; Toimitajan huomautus).

RUPIIN:

Valmistettiin lääke pihkasta ja suolattomasta voista. Pihka keitettiin sulaksi ja siilattiin kankaan läpi jonka jälkeen kuuma voihera vatkaattiin sen joukkoon. Kun niitä yhdessä vielä vähän keitettiin oli hienontuoksuinen lääkevaseliini valmis.

IHON KUTINAAN

Ihoa hierottiin raa'alla perunalla, näin esim. mutiaisten eli pikkukihyttysten puremia.

PAISEISIIN:

Paiseen päälle pantiin perunakaappua tai kuumennettua maata ja sillä haudottiin. Paras jomoutuksen poistaja oli paiseen päälle lämpimänä levitetty lehmän lanta. Kun paise puhkesi, laitettiin sen päälle laastari näin: pureskeltiin hapanta leipää pupuksi ja se pantiin ajoksen nokkaan. Sen jälkeen kettä eläimen maharasvan pinnasta niin että koko punertava alue peittyi. Näin paise parannettiin.

HUIMAUKSEEN:

Syötiin karpaloita ja puolukoita. Pureskeltiin vadelman-

lehtiä. Juotiin kylmää mustajuuriteetä.

NÄRÄSTYKSEEN:

Raakaa perunaa kraaputettiin ja syötiin. Keitettiin löysää jauhovelliä, johon lisättiin tuhkalipeää ja jos sitä ei ollut valmiina ripoteltiin velliin päälle tuhkaa ja sitten syötiin.

KUOLIO (mustelma):

Hoidettiin tuhkalipeähauhteella.

VERIHAAVOIHIN:

(Pihta)kuusenpiikkaa. Piti varoa, ettei se loppunut. Siksi sitä kerättiin kesäkuumalla varastoon tekemällä viilto puun pintaan ja valuttamalla astiaan.

HALVAUKSIIN:

Lääke sekoitettiin munan-keltuaisesta, tärpätistä, paloöljystä ja sianrasvasta. Sillä hierottiin halvaantunutta ruumiinosaa.

REUMATISMIIN:

Sulatettiin meriteeren rasvaa ja siihen lisättiin viinaa

paloöljyä ja muutama tippa tervaa. Hierottiin kipeytyneitä kohtia ja mentiin sen jälkeen saunaan jossa hieromista jatkettiin. Käytettiin myös kuppausta.

RUHJEVAMMAT:

Hoidettiin rautalehdillä tai tehtiin haude lipistykilehdistä tai pihkalehdistä.

SUONIKOHJUUN:

Tehtiin haude kaalinlehdistä kaulitsemalla ne aivan mäihäksi joka sitten voipaperin avulla sidottiin kipeän kohdan päälle ja peitettiin villaisella vaatteella.

PERHEEN ÄIDIN LAPSIVUODE:

Synnyttäminen tapahtui saunassa. Äidin lääkkeenä oli viina ja vauvan napasenvarteen vetäistiin tervaa. Kun lapsi tuotiin saunasta, jäi äiti vielä lepäämään lauteille olkien päälle. Tautitartunnan varalta paarmuska sipaisi kuumaa kiuasta tervasukilla. Siitä lähti parantava ja bäsilleita tappava tuoksu. Täsäkin siis lääkkeinä olivat sauna, viina ja terva. Oma äitini synnytti lapsia joskus vuodenkin välein, kaikkiaan 12, ja eli melko terveenä 88

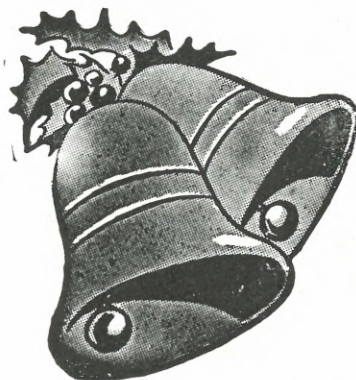
v. ikään. Isä kertoi, että äiti aamulla lapsen pyöräytettyään jo illalla osallistui navetta-askareisiin sen pitempää äitiyslomaa ei ollut.

ELÄIMILLE:

Karja kävi metsälaitumilla ja siellä tuli monenlaisia haavoja ja repeytymiä. Joskus oli sarvi pudonnut tai hännästä nahka jäänyt puuhun. Verta vuoti. Lääke tällaisiin valmistettiin pihkasta tai tervasta, joihin aina lisättiin jotakin rasvaa ja joskus paloöljyä karpästen karkottamiseksi. Lehmien utareita ja vetimiä voideltiin pihkavaseliinilla.

SETÄ-IISAKIN RUOKASÄÄNTÖ

Edellä on jo mainittu äitini setä, pitkä, laiha vanha mies, joka eli kotonamme. Setä-Iisakki oli luonteeltaan "yres" eli muita ihmisiä ja heidän ajatuksiaan vieroksuva, mutta meistä lapsista silti tarkoin huolta pitävä, joskin komenteleva. Mieleeni on jäänyt hänen ruokasääntönsä lapsille. Jos joltakulta meistä pöydässä pääsi ryökäys, röyhätäys, salli setä tämän jälkeen syödä vain kolme suupalaa ja otti sitten ruokavälineet pois sanoen, että nyt sinulle riittää. Näin opimme pöydässä kohtuuteen ja sehän edistää terveyttä.

ASEVELVOLLINEN M/76

Kokemuksia ja tunnelmia "Suomen raskaassa".

"Komppaniassa herätys" kuuluu päivystäjän huuto ja kehon läpi tunkeva kilinä karkottaa makeimmatkin unet tykkänään. Taas on lyhyeltä tuntunut yö loppunut ja alkaa uusi päivä, joka on täynnä kiirettä, odotusta ja vaihtelevia tilanteita. Ankeaan aamuun tuo piristystä vain yksi asia — loputtomalta tuntuvassa aamukammassa on taas yksi piikki vähemmän.

Herätyksen jälkeen on vähän aikaa pukea verryttelypuku päälle ja aloitella punkan sijaamista. "Tuvittain aamulenkille", komentaa päivystäjä seuraavaksi ja pian koko komppania vilahuttaa läheiseen metsään tai kiertää kasarmia. Kun

puuskuttavat aamulenkiläiset ovat palanneet kasarmille, seuraa ohjatut aamutoimet. Pyyheliina vasemmalla käsivarrella juostaan jälleen jonossa pesuhuoneeseen, hanat auki — hanat kiinni ja aamupesut on sillä kuitattu. Kun on päästy takaisin tupiin onkin pieni hengähdystauko, jonka aikana sijataan punkkaa ja yritetään epätoivoisesti torjua päiväpeitteeseen väkisin tulevia "siviilikierteitä". Voipa käydä vaikka pesulla, jos on innostunut ylläpitämään puhtautta.

Aamupalalle lähdetään hyvissä ajoin, jotta varmasti ehditään odottaa ruokalan ulkopuolella pakollinen aika. "Intissä" on nimittäin aina kiire ehtiä odottamaan. Varusmiesten ajasta suuri osa kuluu jonotukseen ja odotukseen. Ruokalassa, sotilaskodissa, päiväraha-

Kenttäharmaksiin siirryin melko suoraan näistä tunnelmista ja rehellisesti puhuen muutos oli suuri ja sopeutumisessa alkuun vaikeuksia.

jonossa, lääkärin vastaanotolla, WC:ssä, asetarkastuksissa yms. odotetaan joskus yhteensä useita tunteja.

Syöminen tapahtuu reippaaseen tahtiin ryhdikkäästi istuen. Näkki-leipä vain voi aluksi tuntua köyhältä leivältä, mutta ajan mittaan sitä oppii arvostamaan; ainaiseen nälkään taskussa oleva "vaneeripala" on hyvä apu. Usein käy, että syöminen tapahtuu ulkona luonnossa maastoruokailuna. Kun ensimmäisiä kertoja taiteillaan pakin

Panssarijääkäriryhmä kuljetuspanssarivaunun eteen ryhmittyneenä. Eturivin miehillä aseina rynnäkkökiväärit, takana kertasinko, joka on panssarintorjunta-ase.

Omaisten päivänä äitikin pääsi näkemään miten panssarijääkäri huoltaa pyöräänsä.

kanssa metsässä, voi suurin osa ruoasta olla "maissa", ennen kuin on päästy syöntipaikalle. "Soppatykillä" toimiminen ei sekään ensi kerroilla ehkä suju tarpeeksi joustavasti, mutta kun äänekkäitä neuvoja kuuluu stereona, niin kova-päisinkin osaa pian säilyttää välimatkat jonossa.

Sulkeista ja siivousta

Varusmiesten päivä jakaantuu koulutuksellisesti moneen osaan. Normaalisti palveluksen pitäisi päättyä illansuussa, mutta varsin-kin alkuaikoina ryhmänjohtajat ja muut kouluttajat ovat innokkaita keksimään kaikenlaista mielenkiintoista puuhaa iltojen ratoksi. Jos päivällä suunnittelee viettävänsä mukavan illan kavereiden kanssa sotilaskodissa, voikin illan tullen havaita olevansa patjan, tyynyn ja jakkaran kanssa polkupyörävajan takana. No, pettymyksiinhän on aina varauduttava ja kaikki on vain väliaikaista....

Kouluttajista kuuluu tällaisina iltoina vähemmän ylistäviä kommentteja, mutta kärsityt "vääryydet" unohtuvat pian. Koulutuksen eri lajeista ehkä tst- eli taistelukoulutus ja sulkeisjärjestys ovat "suosituimmat". Jos on tiedossa koko päivän kestävä taistelukoulu-

tus, komppaniaan leviää yleensä edellisenä yönä paljon mahatautia, selkäsärkyä ja muita vakavia sairauksia, jotka estävät osallistumisen palvelukseen. Mutta jos tunnollisesti on mukana kuvioissa ja suorittaa käsketyt tehtävät, huomaa pian, miten nopeasti fyysinen kunto nousee, eikä raskaskaan palvelus aiheuta yli-inhimillisiä ponnistuksia. Satojen kilometrien pituiset polkupyörämarssit alkavat sujua rutiinilla kunnioitettavista päivämatkoista huolimatta. Myös sulkeisjärjestyksen eräs tarkoitus on kohottaa kuntoa. Jokainen ruumiinosa saa sulkeisissa harjoitusta, jopa kädet vahvistuvat huomattavasti, kun osasto poistuu polkupyöriä kantaen metsään "parasta mahdollista vauhtia".

Siivouspalvelu kuuluu varusmiesten päivittäiseen ohjelmaan. Käytävät ja tuvat lakaistaan usein ja viikottain suoritetaan perusteellinen suursiivous, jolloin lattiat aina pestään ja vahataan. Lattiankiillotusvälineenä on jakkara, jonka istuimeen on kiinnitetty manttelin irtovuori. Tämä "Mersu" on varsin käyttökelpoinen, mutta samaa ei enää ole takin vuori, kun sillä muutaman kerran on käytäviä puunnattu. Paitsi siisteyttä, kiinnitetään sisäjärjestykseen muutenkin suurta huomiota. Tupien, kaappien ja vuoteiden kunto selvitetään usein toistuvilla tarkastuksilla. Joskus voi sattua, että aamulla kiireessä sijattu punkka ei olekaan tyydyttänyt tarkastajaa, ja vuode on "pölytetty". Pienistä vastoin käymisistä ei kuitenkaan kannata masentua ja harjoitushan tekee kenestä tahansa mestarin. Sama pätee kaikkiin asioihin sotaväessä. Jokaista toimintaa harjoitellaan varmasti niin kauan, että kaikki edes jotenkin sen oppivat. Joukkoonhan mahtuu monenlaista visertäjää, eikä kaikkien voida edes olettaa oppivan yhtä paljon samassa ajassa. Tästä luonnollisesti seuraa, että nopeimmille konemaisesti toistuvat harjoitukset käyvät rasittaviksi.

Sotilaskoti-iltoja ja lomia

Sotilaselämä ei aina kuitenkaan ole pelkkää harmaata ja epätoivoista aherrusta. Onhan toki ole-

massa esim. sotilaskoti, joka kaikille varusmiehille on epäilemättä se paras paikka. Sotilaskodissa voi harrastaa erilaisia pelejä, lukea lehtiä tai kuunnella musiikkia. Lisäksi on kirjasto, jossa voi rauhasa lueskella tai muuten hiljentyä.

Mutta mikään ei sentään voita parin päivän lomaa; mitä lähempänä viikonloppuvapaa on, sitä korkeammalla on mieliala, ja tunnelma on suorastaan hilpeä, jos lomakello näyttää esim. yhtä tuntia. Lomalta palaaminen onkin asia erikseen, maailmassa ei silloin ole montakaan valopilkkua. Mutta kun viikon alku on ohitse, palaa mieleen taas toiveikas odotus. Oikeastaan koko palvelusaika on odotusta. Joka päivä käy ajatuksissa siviiliinpääsyn aika. "Päivän luku" on tiedettävä sitä tarkemmin, mitä vähemmän päiviä on jäljellä. Kun nuori mies astuu "kenttäharmaisiin", on muutos varmasti suuri. Alkuunsa ruotuväki tuntuu mahdollottomalta laitokselta, mutta kun talon tavat oppii, ei suuria vaikeuksia enää ole. Ainahan tietysti tulee tilanteita, jolloin "ottaa päähän", mutta se on joskus tarkoituskin "miesten koulussa". Mitä hyötyä maaillemme olisi puolustuslaitoksesta nimeltä lepokoti?

PAPPI, POIKA JA PIILI

Kärrymatkalla rovasti Fr. Tommilan kanssa

Parkanon kirkkoherrana toimi nuoruusvuosieni aikana Fr. Tommila, myöhemmin rovasti, jota nimitystä kirjoitelmassani käytän. Jouduin jo nuorena pappilan elämään mukaan, mikä johtui kotini läheisestä sijainnista. Tein pikku palveluksia, kannoin puita, sytyttelin uuneja ja puuhasin kesällä puutarhasa. Ruustinna oli yleensä käskynantajani, mutta tutustuin siinä samalla rovastiinkin. Kirkkoherralla oli rauhallinen, ystävällinen, ohjaava käytös enkä muista nähneeni häntä pahalla päällä. Tuo kaikki herätti minussa syvän kunnioituksen, joka jäi pysyväksi.

Kesäkuun alkupäivinä 1921 rovasti kysyi minulta lähtisinkö hänelle ”kampraatiksi” viikkokauden mittaiselle Merikarvian matkalle. Mikäs minulle se mielisempää ja niin aloitimme matkavalmistelut seuraavana aamuna. Rasvattiin kärryt, tarkistet-

tiin valjaat ja siinä tehtiin tarkkaa. Minua rovasti kehoitti laittamaan kuntoon hevosen appeet: ”kaulapanta ja liekakettinki älä unohda vaan niitä.” Laittelin rattaille tuoretta ja kuivaa heinää, kauroja ja leipää, jotka rehut tarpeet isäntäni ennen lähtöä vielä tarkasti.

Niin päästiin tien päälle. Olimme varmaan takaa katsoen kuin pitkä ja pätkä varsinakin jos minä olisin ollut paksumpi. Aurinko porotti, korvissa soitteli kärrynpyörien sirinä hiekkaisen tien pintaa vastaan ja täyteen syötetyn hevosemme, Piilin peräpään prutkut. Aina kun paukkui, rovasti tuhahti ”no Piili sinä.” Puhettakin siinä yllä pidettiin ja minä sain tietoa ja ohjetta kun vaan olisi kaikki pesiytynyt pysyvästi pääkoppaan. Sain mm. luvan sanoa häntä sedäksi mutta sovittiin myös minkälaisissa tilanteissa sellainen puhuttelu kävi päinsä. Milloin puhetta ei riittänyt, alkoi rovasti torkahdella ja silloin minä aina pelolla ajattelin, että entä jos mennään keitaaseen tai jos tulee auto vastaan, niin mitä hevonen tekee.

Illalla tulimme Kankaanpään Kyynärjärvenkylän Vanhaantaloon, jossa yövyttiin. Kun availin eväslaukuani purrakseni jotain ennen nukkumaan menoa; toi naisihminen litran lypsylämmintä maitoa sanoen että kirkkoherra käski. Aamulla lähdettiin hyvissä ajoin ja saavuttiin Siikaisten Leväsjoenkylään, jossa oli opettajana ruustinnan sisar Helmi Raassina. Siellä oltiin visitiillä muutama tunti ”Hiili

piippuun ja taas lekkuuttamaan” lainasi rovasti jonkun sanontaa ja niin lekkuutettiin taas muutama tunti ja ehdittiin yöpymään Merikarvian Tuorilaan rovastin sisaren, opettaja Milja Tommilan luo. Mainittakoon, että hän eli hyvin korkeaan ikään ja kuoli vasta muutama vuosi sitten.

Seuraava päivä oli sunnuntai ja herätys varhainen. Lähdimme kymmenen kilometrin taipaleelle kohti Merikarvian kirkonkylää. Siellä ensin pappilaan, jossa ruumistamme ravittiin ja sitten kirkkoon. Seurakunnassa oli juuri menossa piispantarkastus ja kirkossa oli mukana myös piispa Johansson. Kansaa oli joka paikka täynnään. Sain nimenomaisen kehoituksen ”että tunget sitte ittes näköalapaikalla”. Sen teinkin ja nähtävä oli juhlallista. Siellä oli alttarilla piispa, pappeja ja joukossa myös herrani. Kaikki juhlapukuisina. Näin meni aika illansuuhun.

Myöhemmällä vielä hypättiin kärryihin ja ajettiin matkan päätepisteeseen, Koortilänkylään, rovastin lapsuuden kotiin. Se oli hyvinvoipa merenrantatalo. Vanhaisäntä vielä elossa. Rovastin nuorempi veli isäntänä ja hänellä aika pesue jälkeläisiä, myöhemmin korkeasti opiskelleita.

Siinä talossa olisin viihtynyt pitempäänkin mutta lähdön aika tuli sieltäkin ja ajoimme Pomarkkuun. Pistäydyimme ajelukärryistään maankuululla Saarisen pajalla ja rovasti tilasi kahden istuttavat kiesit. Sinä päivänä jatkoimme vielä Kankaanpään pappilaan yöksi.

Pappilassa kaikki meni aluksi normaalin vierailutapojen mukaisesti, mutta sitten sattui se mitä olin pelännyt koko matkan ajan: lähdin yöllä liikkumaan unissani. Kas, minut ohjattiin illalla petipaikalle tupaan joka ilmeisesti oli ainoastaan naispalvelusväen käytössä. Koska oudolla paikkakunnalla ei ollut mitään mielenkiintoista mentävää, asetuin nukkumaan vaikka aurinko vielä loimotti. Vielä ennen torkahdamistani havaitsin että vastakkaisella puolella huonetta oli kaksoisvuode petattuna nukkumista varten mutta asukkaat kai jossakin iltajuoksuillaan. Sitten nukahdin.

Aamulla antoivat minun loikoilla miten pitkään halusin ja heräsinkin vasta kello kahdeksan seutuvilla. Mutta mikä kauheinta: minä heräsin tuolla kaksoisvuoteella; Siinä raottelin silmiäni ja totesin, että vaatteeni olivat pinkassa siellä lattian toisella puolen ja minä paitasillani tällä puolen. Kuinka nyt pääisin vaatteille kenenkään näkemättä? Kun elämä siinä taas vähän vertyi niin totesin ainoaksi mahdollisuudeksi, että miehekkään rohkeasti oli vaan suut juostava yli lattian. Jos saamamme kohtelu tästä eteenpäin ei ollut ihan verrattavissa ”piispan pappilassa saamaan” niin silti kaikki sujui loppuun asti hyvin.

Pian rutistivatkin taas pyörät tien pintaa ja matka kohti Parkanon kotipappilaa alkoi. Rovastin silmät olivat vähän lieruiset ja suunmarkki hie-
man tavallisuudesta poikkeava. Hänen taisi olla vaikea pidätellä haluaan hiukan kiusoitella ihmistainta. Kuitenkin ajeltiin ääneti ja välillä hän hyräili jotakin virrenpät-kää. Viimein kuitenkin kysyi: ”Mitäs sinä tarkoittit kun sinne tyttöjen vuoteeseen olit mennyt?” Kysyessäänkin kuitenkin jo tiesi, että minä olin unissaliikkuja ja ajon aikana olin minäkin jo ehtinyt miettiä miten puolustautuisin kun

tämä kysymys tulisi. Niin selvittiin siitäkin asiasta.

Niinisalossa poikettiin juotamaan hevosta tien sivussa olevalle lähteelle. Rovasti sanoi: ”Annappas ne ohjat tänne minä ohjastan Piilin juomaan, sinä pianki kaadat kärryt”. Niin hevonen joi mutta juotuaan peruutti lähteen reunalta hyvinkin kii-reesti. Tässä ei ohjasmies ehtinytkään olla varuillaan vaan kärryn pyörä kiipesi suuren kiven päälle, kiesit kaatuivat ja kyljelleen kellahti myös hevonen. Rovasti siinä rauhoitteluun ”Piili, Piili, ols’ hiljaa vaan” ja niin valjaat aukomalla päästelimme hevosien pinteestä ja käänsimme kärryt oikeinpuolin taas.

Pohjankankaalle jo seitsemisen kilometriä ajettuamme rovasti kysyi tarkistinko, että hevosien liekaketju tuli mukaan sieltä kaatumispai-kalta tavaroita koottaessa. Sitäpä ei löytynytäkään ja niin oli hevonen käännettävä. Minkäänlaista ärtymisen merkkiä ei herrassa kuitenkaan näkynyt kun tuon taipaleen palailimme. Hiljak-

seen virttä hyräillen hän ajeli. Sieltä lähteen reunalta se lieka löytyi, heinänpelujen joukosta.

Palatessamme rovasti ehdotti, että menisin istuimen alle makaamaan niin hän saisi istua laveammin. Siellä loikoillessani huomasin, että hevonen alkoi kulkea tien laidasta laitaa ruohoa haukkoen ja ajomies nukkui istuimella taipuen joka puolelle kuin kesäheinä vainiolla. Minun ei auttanut muu kuin nykiä miestä housunpuntista, että haluan pois täältä.

Istuessamme siinä taas rinnakkain ja Parkanon jo lähestyessä alkoi vielä pieni keskustelu. Sovimme, että kun meillä molemmilla on tällä reissulla ollut vähän möhläystä niin kumpikaan ei niistä kerro sivullisille.

Tulkoon vielä mainittua, että sen aikainen tie oli vain kavioura ja sen vierillä pyörä varhot. Silti joitakin autojakin jo tähän aikaan niillä liikkui. Tällä matkalla ei kuitenkaan yhtäkään sellaista tullut vastaan eikä koko aikana muutenkaan nähty.

Tommila lähdössä 1928 saattamassa kasvattitytärtään Martta Jallasta, nykyisin Hartto, Viinikassa sijaitsevan alakoulun opettajaksi. Lieköhän kärryt samat, joiden penkin alla kirjoittaja matkasi. Muistitietojen mukaan Tommila teki itse kärryjä ja melkein mitä vaan. Parkanon kunnalliskodilla on Tommilan tekemät kiesit, mutta malli on jo ns. tuuloslaista.

SOLJANLAHDEN TALO VAHOJÄRVELLÄ

Lapsuuden kotini vaihteita

Kuten vanhoista asiakirjoista käy ilmi oli Ikaalisten seuduilla vielä 1700-luvun lopulla paljon raivaamattomia alueita. Näin oli myöskin Vahojärvellä, joka vuoteen 1917 kuului Ikaalisten pitäjään. Vahojärven vanhin talo on Vanhatalo. Alunperin talon nimi oli Vahojärvi. 1700-luvulla uudisasutusta pyrittiin valtiovallan taholta laajentamaan, siksi virkamiehet suosivat uudisasuttamista. Näin sai alkunsa Soljanlahden perintötila.

Vanha perimätieto kertoo, että Rask-niminen sotilas tuli nykyisen Soljanlahden Roikkomäelle, joka

sijaitsee Vahojärven kuuluvan lahden pohjoisrannalla. Rask pani konttinsa ja pyssynsä puun oksan hankaan, otti kirveensä ja ryhtyi puita kaatamaan vastaisen asuntonsa tarpeiksi. Paikka oli erittäin kaunis. Naapuri, joka omisti Vahojärven eteläpuolen maat, huomasi että hänen reviirilleen oli tullut vieras, lähti paikalle ja sanoi: "Tähän et taloasi rakenna." Miesten kesken syntyi sanaharkkaa. Silloin Rask tarttui pyssyynsä ja sanoi: "Ellei sopua synny, vuotaa verta, niin, että sitä riittää sammakoillekin." Yksimielisyyteen päästiin. Rask sai rakentaa talon,

kalastella ja metsästellä. Luonnollisesti hän myöskin kaskesi ja raivasi pieniä peltotilkkuja. Uuttruutta ja elämänuskoa totisesti tarvittiin uudisasutuksen raivaamiseen karuun, vähämultaiseen maastoon, mutta olihan täällä kaunis luonto, erämaan rauha eikä naapureita ollut liiemmälti. Tilaa oli kaikille "oli lehtoja laulella neitosten ja saloja sulhojen väentää" lainatakseni Eino Leinoa. Mutta työtä oli tehtävä lujasti aamuvarhaisesta iltamyöhään, jos halusi perheensä ja itsensä elättää. Elämä oli todellista Saarijärven Paavon elämää, sillä seutu oli ja on hallanarkaa.

Tämä rakennus on vuodelta 1864 ja kuva otettu 1915. Henkilöt vasemmalta Aleksi, Anni takana, isä Aleksi, tyttäret Milja, Lempi ja Hilja ja äiti Amanda.

Kuva otettu 1915. Perheen jäsenet oikealta: Hilja, isä-Aleksi, Aleksi, äiti Amanda ja hänen sylissään Vilho, jakkaralla istumassa Manti ja Anni, takana oikealla Lempi ja Hilja.

Rakennus korjattu ja korotettu 1938, kuva otettu 1939

ARKISTOJEN KERTOMAA

Tila mainitaan ensi kerran kirkonkirjoissa 1798 perintöjääkäritilana. Sellaiset olivat valtion uudistiloja, joita sai viljeltäväkseen jos osallistui sotaharjoituksiin ja meni tarvittaessa sotaan.

Tilan maat mitattiin 1800 ja verotilaksi se tuli vuonna 1830 sekä erotettiin kruunun yhteismaista 1837. Tiluksensa se sai kahteen lohkoon, nimittäin kotipalstaan ja Ylisenlammin palstaan. Talon pinta-ala oli 6 tynnyriä 30 kapanalaa peltoa, 30 tynnyrinalaa 8 kapanalaa niittyä sekä 435 tynnyrinalaa 3 kapanalaa metsää, yhteensä 471 tynnyrinalaa 24 kapanalaa veromaata ja 60 tynnyrinalaa 24 ka-

panalaa joutomaata. Tilasta muodostui näin 1/8 manttaalin perintötila, jonka numero oli vuoteen 1892 9, mutta jo seuraavana vuonna numeroksi mainitaan nykyinen numero 8.

Soljanlahden sukutilaa viljellään nyt seitsemännessä polvessa asiakirjojen mukaan. Tällä nimellä esiintyvät Johan Johaninpoika ja hänen puolisonsa Caisa Jakobintytär. Heidän hallussaan tila oli vuosina 1798—1828. Edellämäinintusta Raskista en ole löytänyt merkintöjä mistään. Luultavaa on, että Johan Johaninpoika on talon perustaja, koska hänet kirkonkirjoihin on merkitty verojääkäriksi (skatte jägare). Silloin oli usein tapana, että

asukkaat vaihtoivat sukunimensä hallitsemansa tilan nimeen.

Toisessa polvessa viljelivät Soljanlahtea Johan Johaninpoika ja Valborg Matintytär 1828—1844.

Kolmannen polven omistajat olivat Johan Johaninpoika ja Maria Jacobintytär 1844—1864.

Neljännän polven isäntäpari oli Efraim Johaninpoika ja Eva Katriina Antintytär (o.s. Haapaniemi) 1864—1869 ja 1873—1891. He joutuivat nimittäin velkojensa vuoksi myymään tilan vuonna 1869 appivanhemmilleen Antti Esaianpoika ja Valpuri Joosepintytär Haapaniemelle. Velka oli 1000 markkaa silloista rahaa, siis varsin suuri summa. Syytä miksi he velkantuivat en ole saanut selville. Tuntuu ihmeelliseltä, että appivanhemmat ostivat talon ja huudattivat nimiinsä ja jälleen lahjoittivat sen tyttärelleen ja vävyllään vuonna 1873. Näin joutuivat he samoin kuin vävypoika maksamaan leimaveron. Tapaus osoittaa kiistämättömästi, että elämä ei ollut ruusujen eikä kukkasten päällä kulkemista. Lahjoituskirjassa mainitaan, että tila annetaan Efraim Johaninpojalle ja Eeva Katriinalle sekä heidän perillisilleen polvesta polveen ikuisiksi ajoiksi.

Viidennessä polvessa tilaa viljelivät Aleksi Efraiminpoika ja puolisonsa Amanda Efraimintytär (o.s. Hähkiöniemi) vuosina 1891—1931.

Kuudennessa polvessa astui remmiin Aleksi Johannes Aleksinpoika 1931. Aleksi isäntä kivesi moneen kertaan pellot, kohensi päärakennusta, jonne hän toi nuorikokseen 1940 Hilka Maijan (o.s. Järvensivu). Aleksi-veljeni tunsu ja tuntee erikoista rakkautta isiltä perittyyn maahan, vaikka hän tiedonhaluisena ja älykkäänä olisi halunnut lähteä opiskelemaan. Mutta talo tarvitsi poikaa ja nöyrästi veljeni kunnioitti isän tahtoa ja viljeli tilaa vuoteen 1968. Tilan nykyinen isäntä, siis seitsemäs polvi on Aleksi **Juhani** Aleksinpoika. Puolisokseen hän otti Sirkka Eerontyttären (o.s. Saarinen).

Vanhimmilta ajoilta tilan omistajain henkilöisyyttä tutkiessani sain tietoja Ikaalisten kirkonkirjoista. Turun ja Porin läänin maanmittauskonttorista ja Soljanlahden tilan arkistosta. Valitettavasti varhaisimmista esi-isistäni ja -äideistäni en tiedä muuta kuin nimet.

Sen olen kuullut, että he olivat utteria ja viljelivät pieniä peltotilkkujaan, polttivat tervaa, sahasivat lankkuja ja lautoja, jotka hevospelillä kuljetettiin Kristiinan-kaupunkiin tai Poriin. Sieltä myös ostettiin suolat ym. taloustarvikkeet. Leipä valmistettiin oman pellon viljasta, mikäli se hallalta säästyi ja särpimeksi saatiin kaloja Vahojärvestä ja metsänriistaa ympärillä olevista metsistä.

TYÖNTEKO OLI KUNNIASSA

Omista vanhemmistani minulla on paljonkin muistikuvia. Kumpikin he olivat työteliäitä ja Korkeimman apuun turvautuvia. Ei silloin katsottu työpäivän pituutta eikä välitetty pienistä sairauksista, kun uutta peltota raivattiin 15 ha ja muutenkin taloa kohennettiin. Myös lapset opetettiin tekemään töitä, vaikka saimme koulujakin käydä. Heti kun oppikoulusta tultiin kotiin ja ensimmäinen yö oli nukuttu, herätteli isä meidät sanomalla: "Nouskaas, lementtiinat, lypsulle että äitinne saa nukkua." Sen levon äitikulta varmaan ansaitsi. Varmaan jokainen meistä seitsemästä lapsesta muistelee kiittollisuudella, että meidät opetettiin työhön, sillä laiskuus on sielun pahin vihollinen.

Erikoisella lämmöllä muistan myös, miten isä sunnuntaiaamuisin keräsi meidät nuorimmat ympärillemme ja opetti virsilaulua. Päivällä kokoontui koko perhe yhteen, isä luki päivän saarnan ja taas veisattiin. Taisi siinä pienten silmät joskus lupsahtaa kiinni, mutta isän kaunis laulu taas herätti. Näin monet virret ovat lapsuudesta tuttuja ja hyvä siemen on tullut kylvettyä.

Lapsuudesta on jäänyt mieleen myös se miten talvisin iltapuhteella suuressa pirtissä tehtiin käsitöitä. Miehet tekivät rekiä, saaveja, kiuluja ja yleensä kaikenlaisia tarvekaluja. Naiset taas kehräsivät villa- ja pellavalankaa, joista sitten neulottiin sukkia ja lapasia sekä kudottiin kankaita. Tällaisina iltoina iskettiin tarinoita, kerrottiin kummitusjuttuja ja kyseltiin arvoituksia. Nämä kaikki kiehtoivat lapsen mieltä, mutta joskus tarinat pelottivat siinä määrin, että piti päästä odottamaan Nukku-Mattia äidin ja isän "viekkun".

Lapsuuden kotini ja myös siellä asuneitten henkilöiden sukunimi on ollut vuodesta 1798 Soljanlahti. Nimi johtunee siitä, että talon perustaja oli sotjakka kansanomaisesti sotjakka mies. Tämä sana kuuluu samaan taivutuskavaan kuin vitja — vilja, sotja — solja, ja kun talo sijaitsi lahden rannalla tästä tuo kaunis, sointuva nimi Soljanlahti. Näin asian selitti aikoinaan professori Kettunen, jonka kanssa asiasta keskustelin.

"Olen iloinen, että Parkanossa on ruvettu vaalimaan vanhaa, perinteisiin nojaavaa kulttuuria aikana, jolloin kaikki isiltä peritty on vaipumassa unholaan nykyaikaisen ja uuden suuntauksen tieltä. Toivon, että menneiden polvien työn muistelemisen ja vaaliminen tuo uutta uskoa tulevinakin vuosikymmeninä tämän maan talonpoikaiseen kehitykseen".

Anja Markkola

Kirjasto elää ja palvelee

Kirjaston tarkoituksena on laitokselle ominaisin toimintamuodoin tyydyttää yleistä sivistystarvetta ja lukuharastusta. Tämä on asetuksen mukaan kirjaston tehtävä.

Aluksi käsitettiin, että kirjaston tehtävä on vain kirjallisuuden kokoaminen ja lainaaminen. Aikojen kuluessa tehtäväkenttä on kuitenkin laajentunut niin, että nykyisin kirjaston tehtäväksi voidaan katsoa huolehtimisen siitä, että jokaisella kansalaisella, asuiipa hän missä päin

tahansa on mahdollisuus jatkaa opintojansa sekä kehittää ja virkistää itseään sekä kirjallisuuden, että musiikin ja muun mahdollisen materiaalin avulla. Nykyisin onkin musiikilla kirjaston toiminnassa varsin vahva asema. Lisäksi on erilaisia näyttelyitä tilojen sallimissa puitteissa. Alle kouluikäisille järjestetään satutunteja viikottain sekä koululaisille annetaan opastusta kirjaston käytössä. Kirjastoa ja sen toimintaa esitellään kaikille sitä haluaville.

Kirjastonkäyttäjä tutustuu yleensä ensin varsinaiseen lainausosastoon. Tämä on se osasto, johon kirjaston toiminta on yleisimmin totuttu yhdistämään. Lainausosastosta jokainen kuntalainen saa maksutta lainata kotiinsa haluamansa määrän kirjoja. Ensi kertaa kirjoja lainatessaan asiakas saa lainaajankortin, missä yhteydessä hän sitoutuu noudattamaan kirjaston sääntöjä. Tärkeintä näissä sääntöissä on se, että kirjoja pidetään hyvin, ja että en palautetaan määräaika.

Varsin yleinen käsitys on, että kirjastossa on vain romaaneja. Kirjaston kirjavarastosta kuitenkin lähes puolet on eri alojen tietokirjallisuutta. Sieltä löytyy kirjoja niin mietiskelijälle kuin rakentajallekin.

KAUKOLAINOJA TOISISTA KIRJASTOISTA

Minkään kirjaston kirjavarasto ei kuitenkaan ole niin täydellinen, että sieltä löytyisi jokainen olemassaoleva kirja. Kirja saattaa kuitenkin olla jonkun toisen kirjaston kokoelmassa. Sen saamiseksi sieltä käytetään apuna ns. kaukolainausta. Kirjaa pyydetään lainaksi jostakin toisesta kirjastosta, joskus jopa ulkomailta asti. Tällä tavoin on mahdollista saada luettavakseen mikä kirja tahansa.

Kirjaston jokapäiväiseen toimintaan kuuluu myös käsikirjastolukusalitoiminta. Käsikirjaston kokoelma on tarkoitettu vain kirjastossa käytettäväksi ja se sisältää lähinnä hakuteoksia ja käsikirjoja eli ns. referenssikirjallisuutta, jonka avulla lukusalissa kävijä voi omin päin tai yhteistyössä kirjastovirkailijan kanssa saada nopeasti valaistusta inhimillisen tiedon eri aloilta. Lukusalissa

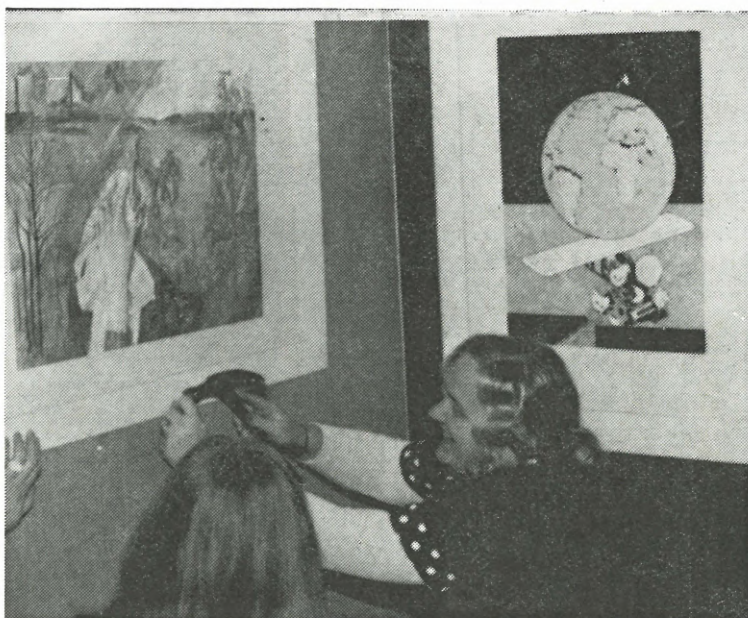
voi käydä lukemassa kirjastoon tilattuja sanoma- ja aikakauslehtiä.

LAPSILLE, VANHEM- MILLE, KAIKILLE

Kirjastoon kuuluu myös lastenosasto, josta nuorimmat kirjastonkäyttäjät löytävät itselleen kuvakirjoja ja satukirjoja ja jossa varttuneem-

mat lapset ja koulunuoriso voivat tavata toisiaan lukuharrastuksen merkeissä. Lasten ja nuorten saattamiseksi läheisempään kosketukseen kirjaston kanssa järjestetään alle kouluikäisille satutunteja. Kerran viikossa lapsia johdatellaan kirjojen maailmaan lukemalla satuja, katselemalla kirjoja ja joskus vähän leikkien ja laulaenkin.

Koululaisille järjestetään tietokilpailuja, joiden kysy-

Julistenäyttelyä pystyttämässä.

Kuvakirjojen lainausta nukketatterin jälkeen.

myksiin löytyvät vastaukset kirjaston kirjoista. Koululuo-
kat käyvät opettajansa joh-
dolla seuraamassa kirjaston-
käytön opetusta. Tämän ope-
tuksen tarkoituksena on to-
tuttaa nuoret käyttämään
kirjastoa ja etsimään tietoja
kirjoista.

Kirjastoa esitellään myös
aikuisväestölle. Vanhusten-
kerhot ovat käyneet tutustu-
massa kirjastoon. Näiden
käyntien jälkeen kirjasto on
saanut monia kiitollisia asiak-
kaita.

Kirjaston musiikkiosasto on
varsinkin nuorten suosiossa.
Musiikkiosastolla on mahdol-
lisuus levyjen ja nauhojen
kuunteluun. Levyvalikoima
koostuu suurimmaksi osaksi
klassisesta- ja konserttimu-
siikista. Popmusiikki- ja is-
kelmälevyjä on vain kolmi-
senkymmentä, mutta niiden
käyttö on ylivoimaisesti suo-
suinta. Toivoisi muunkinlai-
sen musiikin harrastajien tie-
dostavan kirjaston suomat
mahdollisuudet. Nykyisin kir-
jastossa on kuuntelupaikat-
kin järjestetty siten, että ai-
kuisväestölle voidaan osoittaa
rauhalliset tilat musiikin
kuuntelua varten. Myös kiel-
ten opiskelu on mahdollista
kirjastossa. Sitä varten on
kielinauhoja, joihin liittyy
tekstikirja. Näitä on mahdol-
lista lainata kotiinkin.

Suosittua kirjaston toimin-
taa ovat nukkteteatteriesityk-
set. Nukkteteatteria on esitet-
ty silloin tällöin satutuntien
piristykseksi. Aina se on saa-
nut yhtä riemukkaan vastaan-
oton. Melkein henkeä pidätel-
len lapset seurailevat nuk-
kien seikkailuja. Viime kevät-
talvella saatiin seurata tam-
perelaisen Haiharan nukke-
teatterin esitystä Myyrän
housuista. Lapsia oli paljon
ja vanhempiakin, ja kaikilla
oli niin mukavaa...

Tilaisuuden päätteeksi lai-
nattiin kuvakirjoja vielä koti-
lukemiseksi..

AUTOSSA PIENOISKIRJASTO

Aikakautemme on teknii-
kan aikaa. Kirjastokin seuraa
aikaansa. Sen tunnuksena hu-
ristelee sinivalkoinen kirjas-
toauto kauppalamme teitä.
Sen avulla kirjastopalvelut
pyritään viemään jokaisen
ulottuville.

Kirjaston historia on vain
runsaan sadan vuoden mittai-
nen. Ensimmäisissä kirjastois-
sa kirjat oli piilotettu kaap-
peihin, joista ne sai nähtäväk-
seen vain erikseen pyytämäl-
lä. Kirjastossa sai puhuakin
vain kuiskaamalla, jos ollen-
kaan. Kehitys tämän päivän
avaraan, valoisaan kirjastoon,
jossa värikkäät kirjat ovat
kaikkien kosketeltavissa, on
suorastaan valtava.

KIRJASTOLAUTA- KUNTA OHJAILEE

Kirjaston toimintaa sään-
nellään kirjastolaila ja ase-
tuksella, joissa säädetään, että
saadaksean valtionapua tulee
kunnassa olla kirjaston hal-
lintoa varten kirjastolauta-
kunta. Kirjastolautakunta
johtaa ja valvoo kaikkea kir-
jaston toimintaa. Lautakun-
taan valitsee valtuusto pu-
heenjohtajan ja neljä jäsentä.
Kirjastolautakunta on poliiti-
tis perustein valittu luotta-
musmieselin, jonka toimikau-
si on valtuuston toimikauden
mittainen. Lautakunta valit-
see keskuudestaan vuosittain
varapuheenjohtajan ja sihtee-
rinä toimii kirjastonhoitaja.
Kirjastolautakunta kokoon-
tuu puheenjohtajan kutsusta
vähintään 4 kertaa vuodessa,
käytännössä näitä kokoontu-
misia nykyään on huomatta-
vasti enemmän, 7—8 kertaa
vuodessa.

Kirjastolain ohella yksityis-
kohtaisempia ohjeita lauta-
kunnalle annetaan kirjasto-
ohjesäännössä, jonka valtuus-

to hyväksyy ja joka sen jäl-
keen alistetaan kouluhallituk-
sen hyväksyttäväksi.

Lautakunnan tehtävät voi-
taisiin kiteyttää pariin seu-
raavaan lauseeseen:

- valvoa, että kirjastoa hoi-
detaan kirjastotointa kos-
kevia säädöksiä noudat-
taen sekä kauppalanval-
tuuston ja kauppalanhalli-
tuksen antamien ohjeiden
ja määräysten mukaisesti
- tehdä aloitteita kirjasto-
laitoksen kehittämiseksi.

Tiedon määrän lisäänty-
essä on kirjastolla suuri tehtä-
vä tiedon säilyttäjänä ja tar-
joana. Samoin tulee kirjasto-
lautakunnan merkitys kun-
nallishallinnossa olemaan
vuosi vuodelta yhä merkittä-
vämpi.

- Meni lujaa, ettei häntä per-
settä kiinni saanu.
- Oli kiukkunen ku murhan
enkeli.
- Hyvällainen ku lammasnah-
kanen tuppi.
- Niin on nuuka, että kirpunki
nylykis.
- Jollei asia selekiä, niin men-
nään Päivölään.
- Ei se ikänä selekiä velois-
tansa, mutta kyllä isokello
maksaa!
- Kyllä mä tuun sulle pluus-
iksi (luusi = opas)
- Siittä asiasta ei o enää nou-
kan koputusta.
- Suuhunsa suruton lintu, po-
vehensa poijillinen.
- Oraassa on oljen alkku.
- Älä sorra sorrettua, sorre-
tun pistää vihaksi.

...ja rakentaja kaikki kokee

eli mietteitä ja muisteluksia yhden omakotirakennushankkeen vaiheista.

Alussa oli tontti, kirves ja Jussi. Nyt, runsaan vuoden puurtamisen jälkeen alkaa talo olla valmis, sikäli kuin omakotitalo koskaan valmiiksi tulee; onhan se yksilöllinen asumisen muoto, johon kukin rakentaja vuosien mittaan liittää uusia oivalluksiaan mieltymystensä mukaisesti.

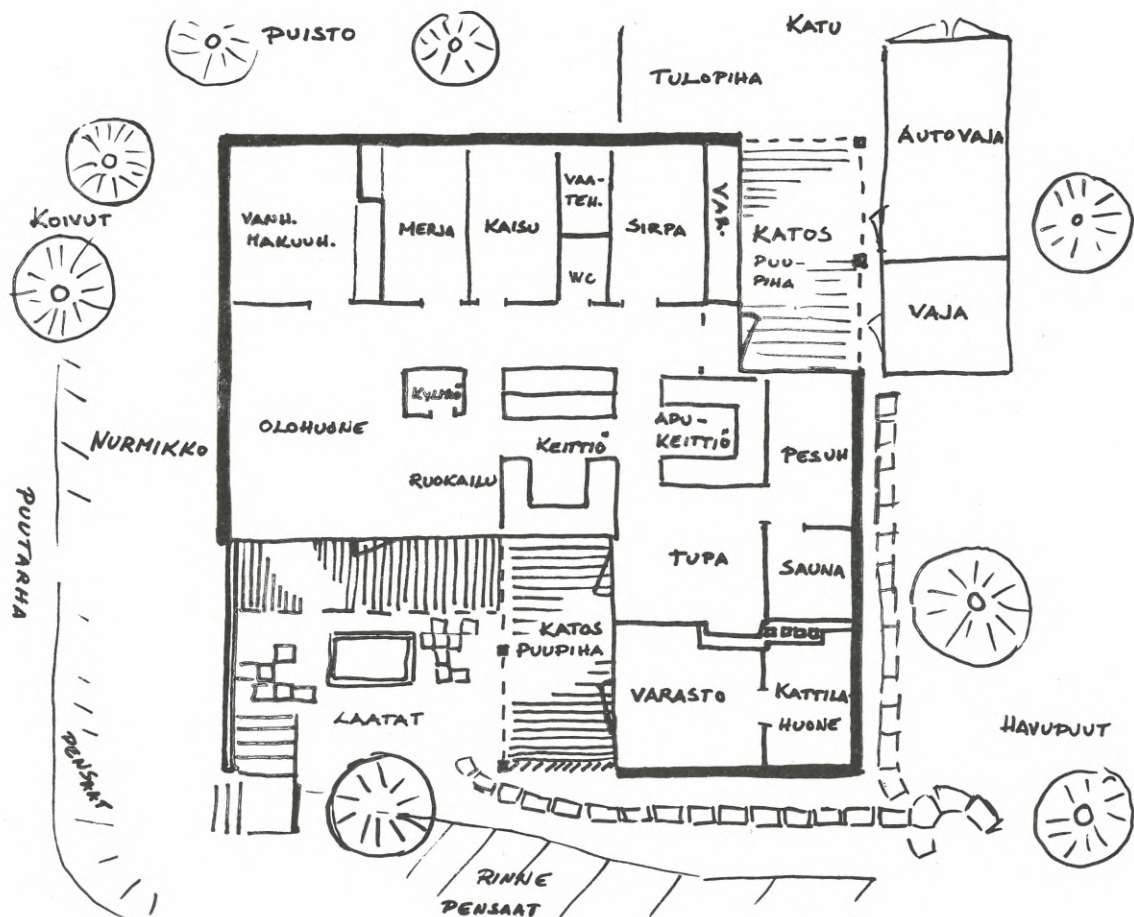
Lyhyeksi esittelyksi lieene paikallaan todeta perheestämme, että muutimme Parkanoon syksyllä -73 Keski-Pohjanmaalta, olemme syn-

tyisin eteläpohjalaisia, Parkano oli meille tuttu Kihniössä viettämiemme kesälomien ajoilta ja lapsia on kolme tyttöä ja poika. Jo ensimmäisenä talvena tunsimme viihtyvämme täällä ja niinpä seuraavana keväänä rupesimme pohtimaan oman talon hankkimista. Kauppalan omistamista alueista tuntui Urho sopivimmalta ja toukokuussa varasimme sieltä tontin. Maanviljelyskodista lähteneinä tunsimme kuitenkin, että tilaa puutarhalle tulisi ol-

la enemmänkin ja onnekseni me saimme sitten ostaa Urhon maista aikaisemmin erotetun alueen, juuri sopivasti metsän ja pellon rajasta.

*Suunnittelua aina
kun aikaa riitti*

Kesä -74 oli sitten varsin kiireinen. Työ tahtoi viedä vapaa-ajatkkin; siirtyihän Parkano tuona vuonna peruskoulujärjestelmään, ja uudistuk-

sen läpivienti yhden miehen toimiston puitteissa vaati osansa. Aina milloin aikaa riitti, kiertelimme tutkimassa uusia taloja. Pohjapiirroksia kävimme läpi kymmeniä. Keravan asuntomessuilta löytyi suunnittelun pohjaksi soveltuva talotyyppi, jonka puuelementtirakenteet tekivät mahdolliseksi oman työpanoksen käytön runkovaiheen jälkeen. Talven aikana kävimme läpi omakotirakentajan paperisodan: lainahakemukset — poikkeuslupa — rakennuslupa — ja toukokuussa koitti sitten H-hetki, rakentaminen alkoi.

Tulevan talon kohdalla kasvoi vankka puusto, joka oli ensin kaadettava. Päätimme ottaa vain kaikki ne puut, jotka ehdottomasti oli kaadettava. No, myöhemmin oli sitten kumottava monta lisääkin, koska puun säilyminen metrin päässä talon seinästä tuskin oli mahdollista. Peruskavantojen teko, salaojien ja sorastusten teko on rakennusvaiheen ikävintä puuhaa. Aikanaan nuokin valmistuivat ja sokkelin laudoitukseen päästiin käsiksi. Mieleenpainuvana yksityiskohtana on muistiin jäänyt viemäriputkien asennus: vettä satoi solkenaan ja aina puuttui juuri se käyrä, jolla haluttuun kohtaan päästäisiin.

Raudoitusta ja valutalkoita

Raudoittamista olin erehtynyt pitämään yksinkertaisena puuhana, toisin kuitenkin on. Ensimmäisenä vaikeutena oli tulkita oikein välikattolaatan raudoituspiirustukset. Yksi kesäkuinen ilta kului tutun insinöörin luona kuunnellussa kertomusta niistä merkellisistä voimista, jotka pilareihin, palkkeihin ja itse laattaan piilotetuissa harjateräksissä rymyävät. Seuraavana yönä opit oli tuoreeltaan sovelletettava käy-

täntöön, ja taas kerran aika-
taulu piti täpärästi kutinsa: Laatta oli raudoitettuna kun suku Pohjanmaalta saapui valupuuhiihin.

Valutalkoita tarvittiinkin kaksi suurta ja kolme pientä, ennenkuin runkotöihin päästiin. Kun se suuri valu oli eräänä heinäkuuisena lauantaapäätöksessä ja kura-hommista siten päästy eroon, tuntui ruhtinaalliselta herätä sunnuntaina puolelta päivin sateen ropinaan ja todeta luonnon hoitavan kastelu-puolen.

Elementtitalo

Itse talo saapui seuraava lauantaapäätöksessä. Se oli yön aikana ilmestynyt Esson pihaan suurena rekkalastina. Perillepääsy tontille oli vähän hankalaa, kun nykyistä Pitkädun alapäästä ei vielä ollut. Kapeassa liittymässä oli lepät ja haavat yksitellen väännettävä pois tieltä, jotta kuorma pääsi taittumaan Suksikatua kohti. "Otas nyt kuva niin kauan kuin se vielä talolta näyttää" leukailivat talkoomiehet kuormaa katsellessaan. Kuusituntisen tiiviin aherruksen jälkeen olivat elementit hyvässä järjestyksessä laatalla, puutavaraa ja kattoristikoida kasoina pitkin kadunvarrtta.

Pystytystyö oli seuraavan viikon urakkana. Tehtaan kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti tuli Savonmaalta pystytysmies, joka toimi nelimiehisessä ryhmämme kymppinä. Varusmiespalvelukseni Mikkelissä suorittaneena olen siitä lähtien suhtautunut varsin kielteisesti savolaisiin ja pitänyt heitä lähinnä ns. työtäpelkäävänä kansanheimona. Nyt jouduin korjaamaan arvosteluasteikkoani useita pii-ruja positiivisempaan suuntaan, sillä tämä Tatu oli varsin tehokas kaveri. Alusjuoksujen asennuksen jälkeen,

mikä oli varsin tarkkaa puuhaa, pääsimme nostelemaan seiniä pystyyn keskiviikkona, torstaina olivat seinät valmiit ja perjantaina iltapäivällä kattotuolit paikoillaan. Pressut vielä päälle ja ukkospilvet, jotka tuona viikkona olivat kohonneet mustina mörköinä jokaisena iltapäivänä Ikaalistenpuoleiselle taivaalle, antoivat vielä samana iltana veden valua. Onneksi oli talo pystyssä ja pressut toimivat hyvin tilapäisenä kattona.

Sisustus vei

talvikauden vapaa-ajat

Loppukesällä tehtiin vesikatkon aluskate, putkityöt ja lasitus. Talven aikana rakensin väliseinät. Katot ja lattiat tehtiin kokonaan mäntypuusta. Lattioiden hionta vei oman aikansa, samoin kuin lakkauskin, mutta onnistuimme latianteoissa mielestämme aika mukavasti, sillä lattian rakoi-lua tai narinaa ei ainakaan vielä ole ilmaantunut. Maalauksen olemme suorittaneet perheen yhteisvoimin. Kesä-le jäivät vielä ulkoseinien tiiliverhous, vesikatkon viimeistely, varastojen teko ja maastotyöt. Monta pienempää yksityiskohtaa on vielä kesken, mutta jokaisena viikonvaihteena ilmestyy jotakin uutta.

Aloittaisitko uudelleen, kun olet kaiken selkänahassasi kokenut, kysyy moni rakentamisasajatuksia hautova lähimäinen. Vastaus on ehdottomasti myönteinen. Siihen on kuitenkin varauduttava, ettei pariin kolmeen vuoteen ole suurempia vapaa-ajan ongelmia, työtä varmasti riittää enemmän kuin ehtii tehdä. Vastapainona pääasiassa toimistotyötä sisältävälle leipäpuulle ovat kirvesmiehen työt hermolepoa, ja viisituumaista iskiessään voipi purkaa niitä aggressioita, joita ehkä päivän tehtävissä on patoutunut.

HÄÄDETKEIDAS -

konsentrinen keidassuo

Kuluvaa vuotta on vietetty Euroopassa, Euroopan neuvoston aloitteesta, kosteikkojen suojeluvuonna. Suomessa vuoden pääteemaksi valittiin soiden suojelu. Soiden suojelun eräänä merkittävimpänä saavutuksena voidaan pitää vuonna 1956 perustettua Häädetkeitaan luonnonpuistoa, johon kuuluu Häädetkeitaan lisäksi Karilankeidas, joitakin pikkunevoja, kangasmaata ja osa Häädetjärven rantaa. Luonnonpuisto on tieteelliselle tutkimukselle rauhoitettu alue, missä liikkuminen ja kaikenlainen kasvi- ja eläinmateriaalin kerääminen ilman maa- ja metsätalousministeriön lupaa on kielletty.

Luonnonutkijalle Häädetkeidas on hyvin moni-ilmeinen tutustumiskohde. Se edustaa rakenteel-

taan tyypillistä, Pohjois-Satakunnalle ominaista konsentrista keidassuota. Kaksi viimeksi mainittua sanaa kertovat jo monia asioita suon luonteesta. Tarkastelemalla peruskartan nimitystä havaitsee siellä helposti soiden nimiä, joiden jälkimmäisenä osana on sana keidas. Näin on erityisesti Pohjois-Satakunnassa ja Etelä-Pohjanmaalla. Suomen soiden rakennetta tutkittaessa on havaittu, että Etelä-Suomen suot ovat luonteeltaan samanlaisia ja poikkeavat rakenteeltaan Pohjois-Suomen soista. Niinpä Etelä-Suomen soiden rakennetta kuvaamaan on otettu Pohjois-Satakunnan ja Etelä-Pohjanmaan soille ominainen keidassuo-nimitys. Vanhempi nimitys keidassuolle on ollut kohosuo. Reino Kalliola onkin kuvannut mm. Häädetkei-

dasta sanoilla "Häädetkeidas on iso, aukea kohosuo, palanen oikeata erämaata, jossa vielä kurjet ilokseen luikahuttelevat." Keidassuo on rakenteeltaan "turvekakku", jonka keskiosa on reunoja korkeammalla. Häädetkeitaan keskusta on noin 2 metriä reunoja korkeammalla. Turvekerroksen paksuus Häädetkeitaan keskustassa on 5,1 metriä. Keidassuon paksu turvekerros aiheuttaa sen, että siellä elävä kasvillisuus saa tarvitsemansa veden ja ravinteet ainoastaan sadevedestä.

KERMEJÄ JA KULJUJA

Suolla liikkeessamme olemme havainneet, että suon pinta ei ole tasainen, vaan muodostunut kui-

vemmistä mätäspinoista ja enemmän tai vähemmän määristä neva-pinoista. Ehkä joku on nähnyt suolla pieniä lampiakin. Hyvin kehittyneen keidassuon keskustassa nämä mätäspinnat muodostavat yhtenäisen kapean kiemurtelevan mätäspinnan, jota kutsutaan kermiksi. Vastaavasti neva-pinoista muodostuu kermien välissä kiemurtelevia kuljuja. Kuljuihin voi varastoitua sadevettä ja näin niistä muodostuu pikkulampia ja allikoita. Kuten jo otsikosta havait-simme Häädetkeidas on konsentri-nen keidassuo. Termi konsentri-nen tarkoittaa sitä, että kermi, kuljut ja allikot ovat samankeski-sinä kehinä suon korkeimman kohden vesimäärä on riippuvainen dan ympärillä. Kuljujen ja allikoi-olla täällä useita kymmeniä sent-timetrejä.

RAVINTEITA NIUKASTI

Edellä jo kävi ilmi, että keidas-suolla kasvillisuus saa tarvitseman-sa ravinteet ja veden sadevedestä. Tästä johtuen kasvillisuudelle on ominaista karuus. Suotyypeissä tämä heijastuu karuina räme- ja nevatyypeinä. Häädetkeitaan kes-kustassa kermeillä kasvaa runsaasti varpuja, esim. kanerva, variksen-marja, suopursu, vaivaiskoivu ja

jäkälä. Jäkälä voi joskus kasvaa kermeillä niin runsaasti, että rah-kasamalten kasvu estyy ja kermi ei näin enää voi kasvaa korkeut-ta. Jäkälät ovat nimenomaan tyy-pillisiä Pohjois-Satakunnan ja Ete-lä-Pohjanmaan keidassoille. Kermien jyrkkänä vastakohtana ovat kuljut, joissa suo-vesi ulottuu usein pintaan saakka. Kuljujen tyyppila-jeja ovat mutasara, suoleväkkö, vaalea piirtoheinä, kihokki-lajit se-kä monet rahkasammalet. Usein kuljuista puuttuu kasvillisuus täy-sin, jolloin kuljun pinta on muo-dostunut ruskeasta ruopasta. Täl-löin puhutaan monesti ruoppakul-juista, joita Häädetkeitaallakin on varsin runsaasti.

POHJOISTEN JA ETELÄISTEN LAJIEN VAIHTUMA-ALUETTA

Parkanon kasvillisuudelle on tyy-pillistä se, että täältä tapaa sekä pohjoisia että eteläisiä lajeja, ts. Parkano sijaitsee eräänlaisessa vaihtumisvyöhykkeessä. Tämä näkyy myös keidassoiden kasvilli-suudessa. Hyvänä esimerkkinä tästä mainittakoon kaksi pohjoista rahkasammallajia, aaparahkasam-mal (*Sphagnum lindbergii*) ja eräs kuljurahkasammal (*Sphagnum jen-senii*), eteläisenä lajina toinen kul-

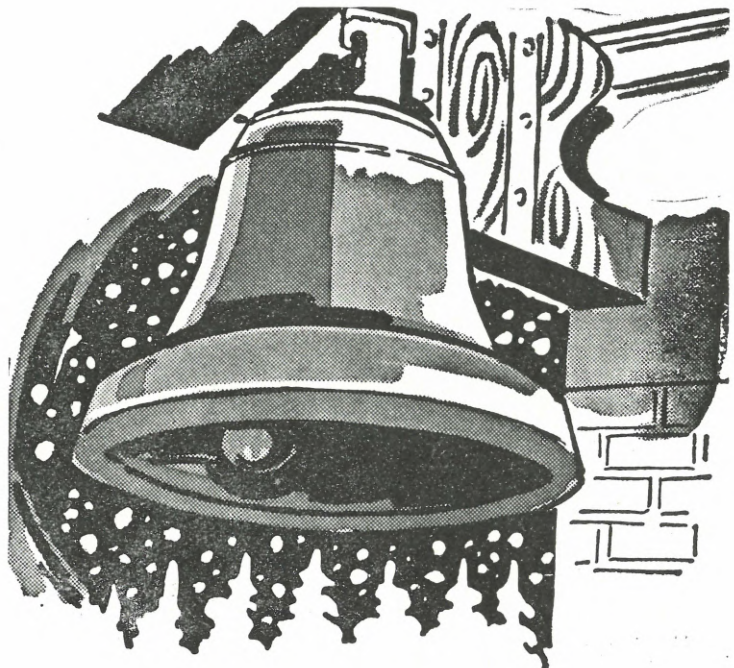
juissa kasvava rahkasammal *Sphag-num majus*. Keidassuolla suon kes-kustan kasvillisuus poikkeaa huo-mattavasti reunaosien kasvillisuu-desta. Tästä hyvänä esimerkkinä Häädetkeitaalla on pallosara, jota tavataan vain suon reunaosissa ja metsäsaarekkeiden ympärillä.

Häädetkeitaan eläimistö on tyyppillistä karun vedenjakaja-alueen eläimistöä. Joskus keitaan reunaa paarustaa hirvi tai siellä hypähtelee jänis. Mättäiden vä-lissä vilahtaa myyrän tai päästäi-sen harmaanruskea selkä ja niiden liikkeitä tarkkaa taivaalta korpin ja hukan neulanterävä silmä. Kurki astuu arvokkaana kuljun reu-naa. Keltavästäräkki ja niittykirvi-nen esiintyvät täällä niinkuin kai-killä laajemmilla soilla. Pohjoista leimaa antaa kapustarinta, pikku-kuovi ja liro. Eläimistö on itse asiassa niukkalajinen, näin mm. lintujen osalta. Syynä tähän lienee allikoiden ja aukean suoalueen pie-nuus sekä se, että alueen kautta ei kulje mikään tunnettu lintujen muuttoreitti.

Häädetkeitaan nykyinen raken-ne, kasvi- ja eläinmaailma muo-dostavat luonnontutkijalle ja har-rastajalle valtaisan haasteen. Oma ainutlaatuinen mielenkiintonsa on myös kasvillisuuden historialla, jo-ka on kätkeytyneenä keitaan tur-veke-rostumiin.

Suoleväkkö (*Scheuchzeria palustris*) on kuljujen tyyppillinen kasvi.

Juureni ovat Kuivasjärvellä

Arvo Kuivasto on tehnyt elämäntyönsä pankkialalla. Aluksi Parkanossa, sittemmin Lapualla ja Tampereen ympäristössä.

Metsästäjä manttaalin omistajaksi. Kauan sitten metsästäjä pysähtyi kalaisen järven poukamaan, riistarikkaalle rantatörmälle. Siihen kota kohosi. Sinne perhe kokoon-tui. Metsästäjä varasi maa- ja järvialan "ei kenenkään maa-ta" elintilakseen. Kruunun menot kasvoivat. Silloin mer-kittiin metsienkin asukkaat "mannatal" luetteloon ja pan-tiin verolle. Kruunun menot lisääntyivät. Asukkaiden maa-alat olivat eri suuruisia, mutta verot samansuuruisia. Nyt tehtiin "manttaaliluette-lo", johon asukas ilmoitti on-ko hänellä neljännes-, puoli-tai joku muu manttaalmää-rä, josta tuli uusi veroperus-te. Kun nuo itse ilmoitetut luvut aiheuttivat taas tyyty-mättömyyttä, annettiin 1757 isojakoaasetus. Vähän myö-hemmin määrättiin: Yhteen manttaaliin sisältyy 600 tyn-

nyrinalaa maata, joka jyvi-tyksen, soiden ja järvien ta-kia voi nousta kaksinkertai-seksikin. Isossa jaossa jäi lii-kamaat kruunulle. Tämän jälkeen liikamaan saajista ja seuraavista uudisasukkaista tuli kruununortoppareita.

Kuivaston kruununortoppa. Kukaan ei tiedä kuka on asu-nut, koska ja kuinka kauan Kuivaston alueella. Tai onko tila autioitunut yhden, vaiko useamman kerran. Muistitie-toa on, että Aholan ja Kuiva-sen asukkaat olisivat muutta-neet täältä Kuivasjärven lä-hettyville. Vasta kirkonkir-joista löytyy merkintä: "1842—48 erotettu Kuivaston kruu-nunortopaksi Aholan tilasta." Aholan vävy Mikko Syrjä, v:o Maija, ovat saaneet aset-tua Aholan tilasta jääneelle liikamaalle kruununortoppari-na Kuivasto nimellä. V. 1878 he luovuttivat torpan pojäl-leen Mikolle, v:o Severiina. Nämä myös pojälleen Ant-ton'ille, v:o Maria 1895. Torp-parilain lisäyksen perusteella itsenäiseksi tilaksi tullut Kui-vasto siirtyi 1948 tytär Hilma Marialle ja hänen miehelleen Eino Alamettälälle.

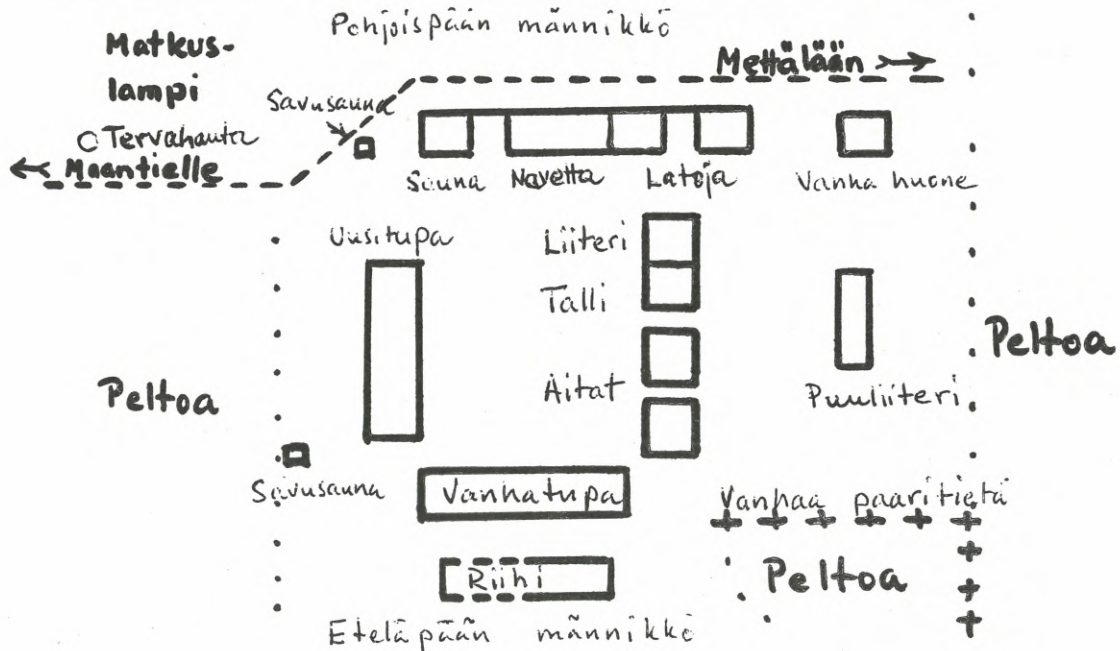
Elämänkoulun kovuutta. Ankaran toimeentulotaistelun ohella ovat vanhan Pohjan-maantien poskessa olevan Kuivaston asukkaat nähneet ja kokeneet sodan ja nälän järkyttäviä seurauksia. Jo 1597 nuijasoturit vaelsivat tä-tä tietä Nokialle ja keräsivät apujoukkoja myöskin Parka-nosta. Nokian tappiota seura-si ankara kosto. Sen jälkeen Parkanon yhdeksästä talosta kuusi oli autiona. Isonvihan seurauksista kirjoitettiin 1714 "Mitä emme ehtineet kätkeä, hävitettiin. Meitä ajettiin ta-

kaa kuin metsänpetoja. — Oli elettävä kuvaamattomassa kurjuudessa ja kuoleman pe-lossa." V. 1808 oli vihollisia majotettuna Parkanoon. Kul-kutaudit raivosivat. Kuollei-suus oli 4—5 kertainen. Ruo-katavarain luovutus- ja kyy-dityspakko oli uuvuttavaa. Kuivasen rantaan kerättiin virstan pituinen jono hevosia vihollisen haavoittuneita ja paleltuneita kuljettamaan.

Sodan, vainon ja tautien li-säksi nälkävuodet lisäsivät kurjuuden kuormaa. Kuver-nööri tiedotti 1698: "Ruumii-ta jää hautaamatta. — Karja on teurastettu." Kuolleisuus oli 5—10 kertainen. V. 1705—06 raivosi hallan ohella "aasilainen rutto". Ruttoon kuolleita ei saanut haudata hautausmaahan. Serutäti, Iso-isän sisar, kertoo 1865—68 nälkävuosista "Syötiin olki-, jäkälä- ja pettuleipää. Se ha-josi paistettaessa ja vedettiin uunista astiaan. Etelään vael-tavia menehtyi nälkään ja tauteihin tienoheen. Kuollei-suus oli 4—10 kertainen. Vas-ta 10 vuoden kuluttua Parka-non väkiluku nousi ennalleen. Sotien aikana vanhukset, nai-set ja lapset asuivat "pako-saunassa" Kuivastosta 3 km koilliseen. He eivät saaneet poistua saunakuusikosta. Vaa-ran ja ruuantuojan merkinä oli hirven, korpin, taivaan-vuohen tms. ääni.

Vanha Pohjanmaan tie: Tal-vella kuljettiin jäitse järveltä järvelle ja kesällä veneillä. Veneet vedettiin koskien ohi ja maakannasten yli. Leve-ämmillä maakannaksilla käy-tettiin 1800-luvulla rattaita. Vanhan tien kehityksen edel-lyttämät nimitykset: polku, ratsutie, paaritie ja ratastie. Rattaiden jäljet näkyivät vie-

Kuivaston pihanpiiri 1900-luvun alussa

Vanhan asutuksen merkkejä talon ympäristössä. Kiuaskumpu n. 300 m navetan kohdalta pohjoiseen. Piirroksen rakennuksista ovat nykyään enää jäljellä Uusitupa ja vanhahuone sekä riihen katkoviivalla piirretty vanha osa. Muistan vanhan riihen sen tervavedellä imeytetyn jalkapohjiin tarttuvan lattian takia jerssä sen tikulöylyjen takia. a myöhemmän savusaunan tien vi

lä 1910, väleillä: Ahola — Kuivasto, Kuivaston tervahauta — Isovalkiainen ja Hoseuksen pohjoispuolella. Ja tien suunta: Kyrösjärvi — Parkanojärvi — Kairolampi — Kaidatvedet — Linnanjärvi — Kuivasjärvi — Matkuslampi (ei kesällä), Isovalkeinen, Isovenesjärvi, Vähävenesjärvi, Pohjanmaa.

Työtahti Kuivastossa oli kiireinen ja laadultaan vaativa, mutta joustava. Maataloustyöt aloitettiin klo 7. Puieminen klo 6. Heinä- ja leikkuuaikana työskenneltiin auringon noususta laskuun. Kiireettöminä päivinä päivällistunnilla "vedettiin lonkkaa" pihanurmikolla parikin rupeamaa.

"Kirkkonaika". Arkipäiväisten ahkerointien vastakohtana olivat pyhäpäivät. Tavanmukaiset aamuaskareet tehtiin, mutta "kirkonajaksi" hiljennettiin. Oma väki ja joukko kyläläisiä istui seinäpenkeillä. Ikkunapieliin kiinnitetyt koivunlehdet toivat

kesäntuoksut tupaan. Valkoiseksi "kuuratulla" honkapöydällä oli virsikantele, rukouskirja ja avoin Lutheruksen postilla. Täsmälleen klo 10 veisattiin virsi Isän säestämänä, luettiin postillasta tälle päivälle omistettu kappale, luettiin rukous ja veisattiin loppuvirsi. Ei puhuttu eikä keskusteltu. Virren, postillan ja rukouksen sanoma riitti. Loppuvirren sävelten vaimentumisen jälkeen jatkui hiljaisuus tovin. Se oli "pyhäntuntua". Lasten nukkumaan asettuessa kirkonajan tunnelma tiivistyi. Äiti risti kätemme ja yhdessä kiitimme päivästä näkymätöntä Isää. Jonka läheisyyden elävästi tunsimme.

Henkilökuvia. Äidin isä, Mikko Hoseus oli vähäpuheisuudessaan arvostusta ja arkailua herättävä. Äidin äidin, Annan syliin sensijaan mielellämme kiipesimme. Heidän poikansa Aleks, Matti ja Mikko olivat leikinlaskun taitajia. Tyttäret Hilma (Ponsi-

luoma) ja Maria (Kuivasto) olivat äitinsä tuntuisia. Heidän vaativuuttaan ympäröi sydämellisyyden kehä. Isän isä, Mikko Kuivasto oli yksi metsien kasvattamista elämäntaidon mestareista. Esim. nälkävuosien 1865—68 jälkeen kyläläisten verot olivat "räsissä", ulosmittaukset toimitettu ja seuraavana sunnuntai julkaistiin myynti-ilmoitukset kirkossa.

Isoisä kutsui kyläläiset sunnuntai-illaksi krykkypaaleihin (kuuliaisiin). Tuli huvittelun haluisia nuoria ja huolien painamia aikuisia. Alkajaisiksi Isoisä ilmoitti: "Meidän hevonen ja mulli (hieho) kuulutettiin tänään." Nuoret nauroivat ja lauloivat. Aikuiset siirtyivät Isoisän perässä porstuakamariin. Siellä valitut miehet lähtivät metsänhoitaja Moringin puheille. Siellä kirjoitettiin Metsähallitukselle kirjelmä. Ulosmittaukset peruutettiin. Alaspainuneet katseet nousivat ja näkivät taas edessä olevan tien. Murtuneet mielet tunsii-

vat "Vaikka koettaa, eipä hylkää Herra." Verot maksettiin maantietä tekemällä, "ruumiin kärsimisellä", sanoi aina kujeileva Mikko. Näin kokemusten koulun kypsyttämät ihmiset, joita oli monta ylläpitivät elämänuskoa.

Isän äiti, Severiina oli hiljainen, omissa ympyröissään ahkeroiva, lasten lapsiaan sannottien tein ohjaava. Poika Antton sai Kuivaston. Tytär Eliina, m. leipuri Justus Ruoranan ja tytär Aliina, m. räätäli Verner Lehtonen. Anttonin vaimo Maria (Maija Hoseus, äitini) oli pohjalaistyyppinen jämerä perheenemäntä. Hänen sanansa oli lasten laki. Anttonin ja Maijan perheeseen haikara toi miltei joka toinen vuosi "pehmeän paketin". Seuraa-

vassa järjestyksessä: Viivi, Jenny, Arvo, Aleksi, Matti, Paavo, Anni, Hilma, Laura, Aune ja Rauha. Eli perhe lisääntyi nopeammin kuin maan tai sivuansioiden anti. Isä piipahti "rapakon takana" 1912—14. Hänen puukkonsa ei kultasuoneen pystynyt, mutta sensijaan löytyi paljon kotioloihin soveltuvia havaintoja. Paluun jälkeen työ ja toiminta Kuivastossa ja Kuivaskylässä vauhdittui.

Isän kynttilä oli "vakan päällä". Isän luona kävi neuvon kysyjä jatkuvasti. Uusien toimenpiteiden sovellutuksessa Äiti oli mukana. Hänen sienikastikkeensa maistiaisissa Arolan vanha Jussi, yksi Isänsän hengenheimolaisista, totesi: "Kun voissa paistaa ja ker-

massa keittää, syö vaikka hevosenkakkaraita." Isän huumori pulppusi verkkaisemmin kuin Isoisän. Mutta hänen monisärmäinen toimintansa oli muuttuneissa olosuhteissa ehkä yhtä tehoisaa. Isoisä pyrki karkoittamaan elämän-pelon ja masennuksen, kovia kokeneiden kanssaihmistensä kuorman päältä. Isä jo rauhottuneissa oloissa pyrki osoittamaan helpompia ja tuottoisempia polkuja paartietä polkevan maa- ja karjatalouden sekä kasvitarihaviljelyn keskelle.

Kuivastosta tuli mallitila, sen tuvan seinällä on kymmenittäin kunniakirjoja, kävijöiden kannustamiseksi. Kansakoulu, osuuskassa ja osuusmeijeri sekä lukuisia maataloudellisia yhdistyksiä

Kuivasjärven Kuivaston tilan vanha päärakennus valokuvattuna v. 1916. Se on rakennettu 1800-luvun alkupuolella ja purettu v. 1926. Rakennuksessa oli tuohimalkakatto ja sen vasemmassa päässä oli suuri 8 m x 9 m tupa. Henkilöt vasemmalta: Hilma Kuivasto, Elin Lehtonen, Severiina, Anni ja Aune Kuivasto.

on uuden tienviitoituksen merkkeinä. Isän tiedonjano oli jatkuvaa. Hänelle tuli kylän ensimmäinen sanomalehti yhteisenä kanttori Valldemanin kanssa jo 1889—92. Lehti tuli postitse kanttorille ja kirkossa kävijöiden mukana Isälle. Kotini kirjahylly oli lyhyt, kunnes Eduskunnan pöytäkirjat ilmestyivät. Kunnankirjaston kiertävä osa toi 1809 kaivattua lisää. Isällä oli ihmeellinen taito saada toiset kiinnostumaan esityksiinsä.

Äiti oli perheen sisäministeri. Hän kiitti jokaisesta hyvästä suorituksesta ja rankaisi jokaisesta rikkeestä. Itse piti vitsa hakea ja sille osoite paljastaa. Siksi kai klaffihousut olivat "muodissa". (Olisikohan tässä apu nykynuorison kurittomuuteen). Tahallisia rikkeitä tuskin teimme. Tekomme vain kävivät ajatusten edellä.

Vanhempiemme elämänpuun juuret saivat nesteensä uskonnollisista vaikutteista, lukeminen ja kuuleminen sen lehdet levitti ja kokemusten anti sen satoisuutta lisäsi. He eivät vakaumustaan, tietojaan tai taitojaan julistaneet.

Vapaa-ajan käyttöä. Kuivaston pihamaa oli muodostunut voimailupaikaksi. Aitan nurkalla oli nostokiviä ym. välineitä ja Mettälän tiellä lyötiin konkaria. Sateen sattuessa mitattiin vanhassa tuvassa leikkien muistin mittavuutta, ajatuksen ja voiman tehokkuutta. Ja 1910-luvulla se muodostui koko nuorison kokoontumispaikaksi. Siellä kaikuivat piirileikit äidin valvonnassa. Jokainen rike tai voimasana sai häneltä napakan ojennuksen. 1915 vaiheilla järjestyi myös puuseppä-Matin viulun tahdittamia tanssituokioita.

V. 1907 tuli Nuorisoseura. Vanhassa tuvassa pidettiin pääosa sen kokouksista ja iltamista. Myös Työväenyhdistyksen tilaisuuksissa esitimme näytelmiämme. Mm. Jylhässä yhdistyksen 5- tai 10-vuotisjuhlassa sitä varten

harjoitetun näytelmän. Seuramme opintokerhossa olimme "Suomelan kunnan jäseniä" ja pidimme eri lautakuntien kokouksia ja 1917 annetun vaalilain mukaiset kunnallisvaalit. Parkanon ensimmäisiin kunnallisvaaleihin esitimme ehdokaslistan. Vaikka suurin osa ehdokaslistoista hylättiin, kunnanvaltuustosta tuli ehdotuksemme johdosta kaikkia kyliä ja mieli-piteitä edustava ja tyydyttävä.

Kun nuorisoseuran jäseneksi otetaan 16 vuotta täyttäneitä, järjestyi toimintahaluisten kesken 1908— tai -09 ehkä Suomen ensimmäinen varhaisnuorten osasto. Sen metallisessa rintamerkissä on tammenlehvien keskellä "Kissa 1910". Vahakantinen jäsenluettelo ja ennätysmuistio paloi muun kotiseutuaineiston kanssa jatkosodan aikana. Jäsenistä muistamme: Toivo ja Kalle Arolan, Arvo, Aleksi ja Paavo Kuivaston,

Lauri Viidan, Jussi Viitanien ja Viljo Välikkilän.

Nuorisoseuramme aktivisteista mm. Iisakki Ahola ja Atte Vataja jo 1910-luvulla aloittivat pitkät ja ansiokkaat kunnalliset uransa. Maakunnallisten jopa valtakunnallisten järjestöjen johtoportaisissa sekä eduskunta- ja valitsijamiesehdokkaina on jäseniemme nimiä näkynyt. Myöskin puhujina maamme eripuolilla on Vanhantuvan henkisen rokotuksen saaneita liikkunut.

Kun Vanhatupa lahosi ja viimein katosi, tunsimme menettäneemme paljon. Mutta eniten on hyvän ihmisen persoonallisuutta tavoitteleva, avoimesti toimiva poliittisesti sitoutumaton nuoriso menettänyt, kun suurien metsien kasvattamat "suuret kasvattajat" ovat poissa. Ja politiikan usein vilpallinen viikate pitää kaiken tasapituise-na ja henkisesti kuloutuneena.

Toini Vainio

Mallioppilaita ja vähän -opettajiakin

Parkanon Yhteiskouluun liittyviin muistioihini kuuluu mm. eräs 50-luvun puolimaissa pidetty toverikunnan illanvietto. Minun osaleni sattui vastauksen antaminen puheenjohtajan tekemään kysymykseen, millainen on mallioppilas. Vastaukseksi olisi sopinut, että kun kysyjä katsoo peiliin, niin hän näkee siellä mallioppilaan kuvan. Mutta "peilikuva" särkyi sen ajan repivimpään "pianokimaraan", jota tämä kysyjä päästeli soittokoneen koko voimalla häiritäkseen keskittymistäni miettimiseen. Jotenkin sentään sain ajatukseni sen verran kootuksi, että määritelmä syntyi. Saipa se vielä reht. Uotilan varauksettoman tunnustuksenkin. "Mallioppilas on oppilas, joka kasvaa yli opettajan tietojen ja taitojen sekä koulun asettamien oppimistavoitteiden", sanoin. Nyt

sitten kysymme vuorostaan, onko näitä tällaisia mallioppilaita olemassa.

Asiaa tutkiaksemme on luonnollisesti mentävä koululuokkaan oppitunnin aikana. Siellä kyllä huomaa heti, miten opettaja elähti kovin suuria luuloja itsestään arvellessaan, ettei hänen tietomääränsä ole noin vain ylitettävissä. Biologian opettajana totesin, että minulla oli kokonainen luokallinen mallioppilaita äidinkielellä. Maan mainioiksihan ylioppilastutkintolautakuntakin on heidät monena vuonna noteerannut Hiljaisuus, jonka aikana opettajan liitu rahisi taulun pintaan, katkesi esim. näin: "Opettaja, kromosomi-sanasta yksi o pois. Pitää olla -oni, -oli jne. Oppikirja on vanhahtava." Parkano pitääköön silti parooninsa. Luokan ohjeiden mukaan kielellisten

makusuuntien vaihdellessa ja näiden asiantuntijain keskenään kiistellessä opettaja-raukka kirjoitti vuoroin viirus ja vuoroin virus toivoen samalla, että päästäisiin eroon koko "pöpöstä". Kiitos näiden mallioppilaiden, että opettajakin pysyi jotenkin mukana kieltenkehityksessä eikä pysähtynyt jonnekin 30-luvulle ja E. N. Setälän aikaan.

VASTAKYSYMYKSIÄ OPETTAJALLE

Mallioppilaasta käy myös selainen, joka ei nyt juuri vaivaudu läksyjään lukemaan, mutta tunnilla vastausvuoron saatuaan kääntää tilanteen nerokkaasti hyväkseen. Hän näet vastaakin tekeillä vuorostaan opettajalle kysymyksen ehkäpä aiheesta, jossa opettaja ei ole vahvimmissaan, tai loistaa siirtymällä selvittelemään asiaa, mistä on hankkinut paljon tietoja. Nämä mallioppilaat antavat sellaisen haasteen, että opettajankin on ryhdyttävä lisäämään tietojaan ja taitojaan. Hänen on ryhdyttävä kasvamaan mallioppitajaksi. Tästä syystä opettaja ryhtyi varustamaan itseään ajankoh-taistiedoilla poimimalla aikamme suunnattomasta tiedonvälitystulvasta nopeasti juuri oikeat asiat. Hän luki luettavansa sakset kädessä usein seisaallaan kiikuttaakseen saksimansa aarteiden nopeasti yhä paisuvaan leikkelekokoelmaansa, jonka arkistoinnissa hänestä tuli

mestari. Kaikkein välttämättömimmän uuden tiedon talletti oppikirja sivujensa väliin pullistellen siten kuin äiti-sammakko kevätai-kaan.

Sitäkin sopii ihailla ja ihmetellä, että petteämättömän muistinsa vuoksi erinomainen nauhuri alkoi luokassa pauhata oikeata asiaa. Erehtymisen vaara oli näet suuri, koska nauhametrejä oli paljon monilla keloilla yhteensä ja koska

niiltä oli milloin pyyhitty entistä tietoa pois milloin taas äänitetty uutta. Valppaaksi oppinut opettaja taisi olla silmät ja korvat auki yöllä nukuessaankin. Eihän voinut koskaan tietää, mistä tuli se uusi tieto, jota ilman ei voinut olla varma oikeudestaan seistä oppilaiden edessä luokassa vieläpä jonkinmoisella korokkeella.

OPETTAJAN HEIKKO KOHTA

Joskus siltä korokkeelta sentään oli tultava kipin kapin ja lopullisesti alas. Joskus luulin tietäväni jotakin hyönteisistä, vaan enpä enää luullut kun olin avannut sen parkanolaishodin oven, missä hyönteislaatikot ulottuvat kattoon asti ja missä harrastus muutoinkin täyttää koko kodin. Nuori hyönteistieteilijä itse on todella ollut se mallioppilas, joka ajat sitten "on kasvanut yli opettajan tietojen ja taitojen sekä koulun aset-

tamien oppimistavoitteiden." Hänelle sopivat malliopettajat eivät ole kouluissa, vaan istuvat tutkijankammioissaan tai yliopistollisissa katedereissa.

Nykyajan teini-illassa sähköistetyt "big bändin" pauhussa en varmaan saisi kokoon minkäänlaista vastausta mallioppilasta koskevaan kysymykseen. Turhaan kai vaivasin itseäni silloin kerran ennen. Menneet parikymmentä vuotta ovat näet opettaneet, ettei mallioppilaasta ole kaavaa. Heitä on yhtä monta lajia kuin on koulussa niitä tilanteita, missä kaikki on mennyt "nappiin" heidän ansiostaan. Tai sanoisinko vähän juhallisemmin: Mallioppilas on jokaisen oppilas, joka saa opettajan tuntemaan osansa koulussa merkitykselliseksi. Määritelmä ei ole foki tärkein, vaan se, että mallioppilaat tietäkseni elävät yhä. Ja mielekäs elämä koulussa jatkuu.

Heikki Vilppala

TÄHTITIEDE JA MINÄ

Kiinnostus tähtitieteeseen sai sysäyksen erikoisesta havainnosta ollessani kuusivuotias.

Syysilta on kohta käsillä juostessani kotia kohti. Taivas on pilvetön. Tuulen häivähdyskään ei häiritse hiljaista luontoa. Mutta äkkiä havahdun. — Jokin outo valo lähestyy etuoikealta? Mikä voi liekehtiä noin oudosti? — Se lähestyy hitaasti, ehkä 10—20 metrin korkeudella. Liikkeenä pysähtyy — jähmetyn paikalleni. Vaikka kuinka tahtoisin, eivät jalat tottele? Nyt se outo ilmestys on ehkä 30 metrin päässä. Tunnen outoa lämpöä kasvoillani. Onko pelon aiheuttamaa, vai säteilyä? Pystyn vain tuijottamaan oudon esineen hiljaista liukumista ohitseni. Tulipalosta kuuluu outoa surinaa. Paikalla oloaika tuntuu ikuisuudelta. Kun outo kummajainen on ohittanut minut,

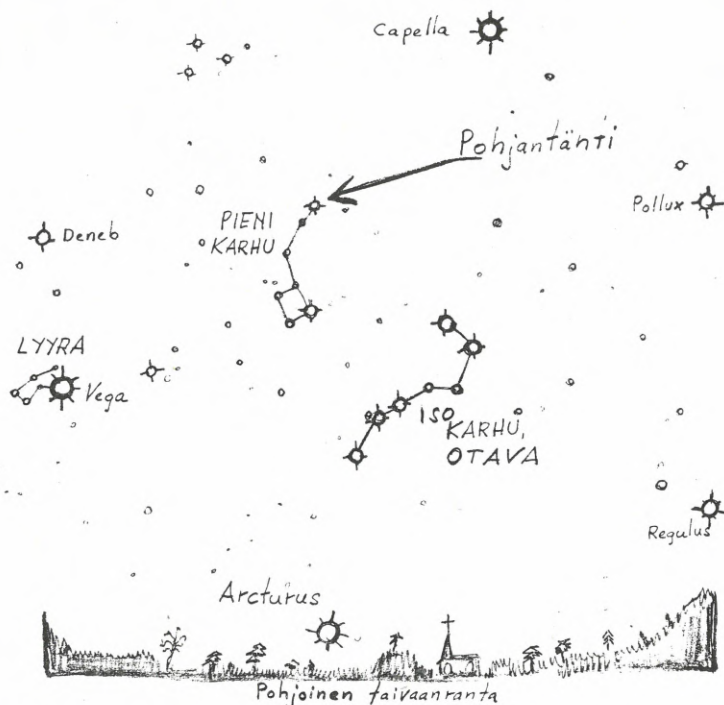
palaa reaktion ja jalkoihini alkaa tulla vauhtia. Se oli lapsuuteni pahin järkytys. Tästä tapahtumasta sai myöhemmin alkunsa kiinnostukseni tähtitieteeseen.

Avaruus on ääretön — Tähtitieteen tutkiminen on kuin satua. Mieleen tulee suuria kysymyksiä. Missä maailmankaikkeus loppuu? Nyt jo pystytään tunkeutumaan radioteleskoopin avulla miljardien valovuosien päähän. Jatkuvasti löydetään lisää ja lisää miljardeja ja taas miljardeja tähtijoukkoja. Mitä on oma aurinkokuntamme ja ihmis-kunta nykyisin tunnetussa maailmankaikkeuden osassa? Yhtä tyhjän kanssa. — Vertaus kuin pisara meressä, sekin vertaus on liian paljon. Maailmankaikkeus on piste, jota ei ole olemassa.

Maailmankaikkeus on kuin kello. Havaitsemme useita matemaattisia lainalaisuuksia

tähtijärjestelmässä. Uusia tähtiä ja kokonaisia tähtijärjestelmiä syntyy ja tuhoutuu jatkuvasti. Avaruudesta löytyy myös poikkeavuuksia. Omassa aurinkokunnassamme Marssin ja Jupiterin välisessä avaruudessa pitäisi olla planeetta? Ei löydy? Se on joskus tuhoutunut pirstaleiksi? Todisteena siitä on jäljellä meteoriitti- ja asteroidien vyöhyke? Nämä asteroidit ovat muodoltaan epäsäännöllisiä verrattavissa kallionjäkäleisiin.

Suurin on Cares läpimitaltaan 770 km. Näitä tuhoutuneen planeetan isompia siruja on löydetty tähänmennes-sä noin 2.000. Muutamien asteroidien radat käyvät jopa maankin radan sisäpuolella. (Apollo, Adonis, Ikaros). Onpa maan historian aikana muutama asteroidi ja komeetta tömähtänyt myös maapallon pintaan. Koska seuraava

Pohjoinen taivas joulukuussa noin klo 21. Pohjoissuunnan saat Pohjantähdestä (Polaris, jonka löydät helposti taivaalta, kun pidentät Otavan eli Suurten vaunujen takasviun viisinkertaiseksi.

tömähdys? Tunnettujen taivaan "kulkureiden" radat ja kiertoajat ovat selvillä. Törmäys elinaikanamme on yhtä epätodennäköistä kuin saada lotosta seitsemän oikein. Avaruuden lainalaisuudesta poikkeavat ilmiöt ovat aina harrastelijan ja tähtitieteilijän "helmiä". Marsplaneetan toinen kuu Fobos lukuisine poikkeavuuksineen on myös tutkijoille mielenkiintoinen kohde.

Helmikuun illat ovat harrastelijan parasta aikaa tarkastella tähtitaivasta. Tarkkaavainen tähtitaivaan tarkastelija havaitsee muutamassa minuutissa tekokuun tai useampia. Niitä on maan kiertoradalla jo satoja. Etsittäessä tiettyä tähteä on ensin haettava kiintopiste, josta voi edetä kohteeseen. Kiintopiste voi olla kirkas tähti (esim. Rigel, Regulus, Vega, Arcturus, Capella jne.) tai tähtikuvio (esim. Otava). Tähtikartastojen tuntemus kuuluu osana harrastelijan itseopiskeluun. Vaativammalla harrastelijalla on lisäksi apuvälineitä tähtien tarkastelussa. Voimakkaalla kaukoputkella tai peiliteliskooppilla tarkas-

tellessa taivas näyttää valtavasta tähtimereltä. Paljain silmin havaitsemme vain 2000—5000 tähteä. Hyvä katselu-paikka on kaukana asutuskeskuksen häiritsevästä valoista.

Kun puhutaan tähdenlennosta on kysymyksessä meteoriihin törmäily maan ilmakehään. Runsaasti näitä tähdenlentoja (tähtisateita) voi havaita seuraavina päivinä: 2.—4. tammikuuta Karhunvartijan kuviossa tähtitaivaan pohjoisosassa 20.—22. huhtikuuta Lyyran kuviossa tähtitaivaan pohjoisosassa. 1.—20. elokuuta Perseuksen siikermässä tähtitaivaan pohjoisosassa. 9.—14. joulukuuta Kaksosten tähtikuviossa itäisellä taivaalla.

Joskus tähtikuvioita etsiessä tulee haaveilleeksi että, mitäpä olisi piipahtaa tuon tähden mahdollisilla planeetoilla jne? Olisikohan se koskaan mahdollista? — Optimisteille jää toivon kipinä. Suhteellisuusteoria nimittäin tulee avuksi ajan voittamiseksi pitkällä matkoilla. Jos edetään valon nopeudella niin ajan kuluminen lähes pysähtyy? Niin ne viisaat väittävät. Ajatellaan, että minä lähdän nyt

avaruusaluksella matkaan valon nopeudella ja käyn vaikka kääntämässä Pohjantähdellä (Polariksella). Matkaa on huimat 540 valovuotta edestakaisin. Palatessani maahan olen vanhentunut vain muutamia kuukausia, mutta täältä ei enää löydy tuttuja? Täällä aika on rientänyt ja eletään jo vuotta 2516. Se palaaminen saattaisi olla mielenkiintoinen elämys, toisaalta pelottava?

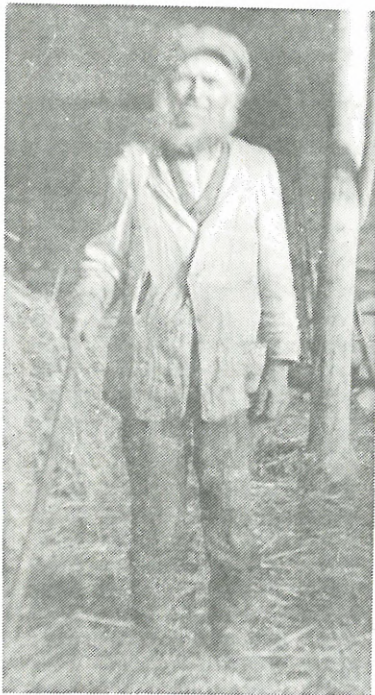
Tärkein tähtitieteen harrastajan tietolähde on alan kirjallisuus. Suomen kielelle käännettyjä teoksia saisi ilmestyä enemmän. Tähtitieteellisten artikkelien saksiminen on osa tiedon janon sammuttamisesta. Kuuluminen kerhoon tai alan yhdistykseen varmistaa ajantasalla pysymisen. Aihe on niin laaja ja monisäikeinen, ettei mielenkiinto pääse väsähtämään.

Mielenkiintoisimmista kysymyksistä tähtitieteen alalta on varmaankin mustien aukkojen mysteeri. Valtavien suurien tähtien (Supernovien) räjähtäessä sisäänpäin aine häviää tyystin pois maailmasta? Minne? — Sotii aineen häviämättömyyden lakia vastaan. Voisiko filosofoinnin viedä niin pitkälle, että oletetaan aineen siirtyneen ajassa eteen- tai taaksepäin? Jostain se hävinnyt aine pitäisi löytyä? Mustiin aukkoihin liittyy muitakin selvittämättömiä mysteeriöitä.

Avaruus on arvaamaton. Kahden linnunradan yhteen-törmäys on tälläkin hetkellä menossa. Sadat miljardit tähdet syöksyvät eri suunnista toistensa lomitse.

Onko elämää aurinkokuntamme ulkopuolella? — Miksi ei olisi? Miksi biljoonat kertaa biljoonat aurinkomme kaltaiset tähdet tuhlaisivat energiaansa? Ihmisjärki on mitätön, mutta avaruus ihmeellisyyksineen ÄÄRETÖN. Tulee mieleen, että jossain muutkin saattavat katsella valovuosien päässä ja miettiä samaa kysymystä: "Miksi ei olisi?"

KANAN JOELI

Sillä nimellä hänet tunnettiin. En tiedä hänen oikeata nimeään. Myöskin hänen ikänsä oli minulle tuntematon. Ja hän on jo kauan sitten ehtinyt elämän saatossa taipaleensa päätepiisteeseen.

Joeli asusti Kanan talossa Parakanon Kirkonkylässä. Entisenä talon pitkäaikaisena työntekijänä hän oli jäänyt viettämään elämänsä iltaa työnantajansa luokse. Kaipa Joeli oli vaikuttanut talon muiden renkien esimiehenä koska kuulin häntä mainittavan myös vouliksi. Joeli oli yksineläjä. Liekö ollut vanhapoika vaiko leski, en sitä tiedä. Kylläkään en koskaan kuullut puhuttavan hänen omaisistaan enkä sellaisia tieteni tavannut.

Joeli oli keskimittainen, korkean iän ja pitkän työpäivän vähän kokoon lysäyttämä mies. Pitkine valkoisie hiuksineen ja täyspartoineen hän teki juhlallisen vaikutuksen. Keppi kädessään ja

vähän kumaraishenä hän köpötteli Kanan talon kartanolla. Hevos-tallit ja kärrysuojat hän syynäsi ahkeraan. — Joskus 1920-luvun alussa kävin kiertokoulua — viidettä sellaista ja samalla viimeistäni — Kanan talossa. Koulua pidettiin siinä radissa, joka tunnettiin Joelin-radin nimellä. Se lie-nee jo purettu. Niin, tuona koulu-aikana seurailin Joelin puuhia. Pakostakin tuli mieleen joululehtien ja koulukirjojen kertomukset kodin hyvästä haltijasta silloin. Oli kuin kaikki paikat: tallit, riihet, saunat, navetat j.n.e. täytyi haltijan käydä läpi päivittäin ja vasta sen tapahduttua hän voi omistautua omiin oloihinsa. Valitettavasti en koskaan jutellut pit-tempään hänen kanssaan. Tervehtimiseni saattoivat olla ainoa yhteydenpito. Lienen ollut liian ujo.

Todistuksena ja osoituksena Joelin pitkäaikaisesta työsuhteesta Kanan talossa oli hänellä juhlahetkenään ”raha rinnassa” vänrikkien sanontaa lainatakseni. Hänelle oli myönnetty Suomen Talousseuran keltavihreässä nauhasa kannettava ansiomitali tunnustukseksi pitkäaikaisesta ja nuhteettomasta palveluksesta.

Kerran vuodessa, se taisi olla helluntaisin, Joeli kävi Herran Pyhällä Ehtoollisella. Oli juhla-vaa nähdä silloin Joelin istuvan mustaan kirkkopukuunsa sonnustautuneena raharintaisena valkoisen tukan ja parran hulmutessa Kanan talon drillojen takaistumella hevosten kiidätettäessä häntä kirkkoon ja jumalanpalveluksen jälkeen sieltä takaisin. Toisinaan oli hänellä musta kirkkohattu päässään noilla kirkkomatkoil-laan. — Enää en muista varmasti vetikö drilloja parihevoset vaiko vain yksi hevonen.

Tuo näky oli jotakin samanlaista, mikä kohtaa meitä Edelfeltin kuvittaman vänrikkien sivuilla. Vain siinä se erosi, että tässä kyy-

dittiin vanhan soturin asemasta pitkän päivätyön tehnyttä työn sankaria.

Ellä Tuisku (jatkoa edelliseen)

Joeli Valtonen

oli edellisessä kuvailtu Kanan Joeli. Hän oli kotitalossani työntekijänä ja etumiehenä kymmeniä vuosia, niin ettemme edes enää muista, mistä alkaen. Hän kuoli vuonna 1928 85-vuotiaana.

Joeli oli terve ja oikein vanhanajan työmies, joka ei juuri viihtynytään joutilaana. Aina piti tehdä jotakin. Vanhoilla päivilläänkin hän jatkoi työskentelyään milloin puita, milloin havuja hakaten. Ja hän valvoi, että myös toiset tekivät työtä. Työvälineet oli myös hoidettava. Niinpä ajosta tultua reet piti kallistaa kyljelleen tai panna lautoja niiden alle, jotteivät jäädy kiinni. Hän

oli itsekkin tehnyt rekiä ja ilman-
kos hän sanoikin, että kai niillä
kaikki ajaa, mutta kuka ne tekee.
Joelilla ei näyttänyt olevan va-
paa-ajan ongelmia!

Joelin parhaana aikana työt
tehtiin miltei kokonaan hevos- ja
miesvoimin ja esim. heinän niitto
viikkateilla. Kun Kanalle hankit-
tiin Parkanon ensimmäinen niit-
tokone, Joeli katseli sitä ja sanoi,
ettei heinää sitten enää kun tuo
ajetaan pellolle, saa niitetyksi vii-
katteellakaan. Kun koneella sitten
ensi kertaa kaadettiin ensiker-
taista vahvaa apilaheinää, heinä
katkettuaakin jäi pystyyn, jolloin
Joeli sanoi: enkö minä sitä sano-
nut; vie nyt Turpeutehen (talon
alapuolella joessa oleva lampi).
Isä käski Joelin koettaa, onko
heinä poikki. Joeli teki niin ja
tuumasi vain: kattos, kattos. Joeli
hyväksyi koneen.

Siihen aikaan Parkanoon tuo-
tiin posti Ikaalisista. Joelikin oli
postinkuljettajana. Parkanon pos-
tinhoitaja Ina Stenhagen oli leik-
kisänä ihmisenä kerran sanonut
Joelille jotakin leikillään ja koh-
ta perään kysynyt: ettei kai louk-
kaantunut? Joeli tuumasi: mouk-
kaannuin minä.

Virranhaaran veljekset (talon
pojat halusivat vähän kujeilla
Joelin kustannukselle ja ottivat
penniläisistä (pikku patruunoista)
kuulat pois ja pistivät patruunoi-
ta Joelin hakotukkiin. Nurkanta-
kaa pojat jäivät tarkkailemaan,
mitä Joeli tuumaa, jos paukkuu.
Ja paukkuihan siinä. Joeli vain
katsoi ja sanoi: mikä, mikä...

Vaikka Joelin terveys muuten
säilyi hyvin, hänen henkinen vi-
reytensä ei enää loppuaikana ol-
lut yhtä hyvä. Tästä osoituksena
mainittakoon tapaus, kun Joeli
istui keittiön penkillä ja isä pyysi

häntä tulemaan auttamaan it-
seään kuivausriihelle. Isä meni
menojaan ja ehkä pääsi riihelle
saakka, kun Joeli havahtui ja sa-
noi: kyllä minä tulen.

Tässä yhteydessä julkaistu ku-
va Joelista on otettu riihen ovel-
la. Kun Joeli sitten jälkeempään
näki kuvan, hän tokaisi: pente-
lehen komia kuva, vaikka on rii-
hivaatteiss.

Erästä toistakin tapausta muis-
tellaan, missä Joeli totesi komeu-
tensa säilyneen hyvin. Kanan tal-
on saunassa oli parranajoa var-
ten peili. Ja kun oltiin saunassa,
Joeli vilkaisi peiliin ja tuumi:
olenko minä vielä noin komea
mies?

Joeli muistetaan oikeana ter-
vaskantona, ahkerana ja luotetta-
vana perheenjäsenenä ja työnte-
kijänä. Joeli oli naimisissa. Hä-
nen Maija-aviopuolisonsa kuoli
vuosia ennen Joelia.

Marjatta Kankarisalo

Ensimmäinen leikkaamokurssi Parkanossa

Silloin ennen, eli vuonna 1969
syyskuun alussa alkoi Reima Puki-
neella Parkanossa ensimmäinen
leikkaamoalan peruskurssi. Koska
Reimalla ei silloin vielä ollut ny-
kyistä tehdashallia ja vanhalla
Reimalla oli tilanpuutetta, alettiin
kurssia pitää vanhassa romantti-
sessa seurantalossa Päivölässä, joka
silloin vielä seisojykevä hah-
mona melkein kirkonkylämme kes-
kustassa "Päivölänmäellä."

Kurssille ei tietenkään ollut ha-
kijoista pulaa ja valituiksi tuli puo-
len toistakymmentä työtöntä ja
muuten ammatin oppimishaluista
tyttöä ja poikaa. Suurin osa oli
parkanolaisia, mutta joukkoon
mahtui yksi Karviasta, yksi Kihniöl-
tä, yksi Virroilta ja kaksi tyttöä
niinkin kaukaa kuin Laukaasta
saakka.

Kurssi siis alkoi ja tanssialiin
pystytettiin leikkaamo varten
pitkät pöydät, joiden yläpuolelle
kattoon asennettiin valoja, sähkö-
johtoja sun muita vipstaakeja, joi-

ta siinä leikkaamohommassa sitten
tarvittaisiin. Entiselle "buffetin"
puolelle oli jostain hommattu pul-
petteja ja tunnelma oli kuin kou-
luslissa ikään. Teoriatunnit kului-
vat sillä puolella aivan kansakou-
lumaississa tunnelmissa.

Teoriassa opetettiin laskentaa,
kaavapiirustusta, ensiapua, työ-
turvallisuuksia, materiaalioppia
yms. Opettajina toimi useakin eri
henkilö ja vielä oli erikseen var-
sinainen töiden opettaja. Päiviin
yritettiin aina sovittaa kumpaakin
hommaa, nimittäin työtä ja teo-
riaa, aamulla kun alettiin seitse-
mältä, niinkuin työpäivän kuului-
kin, ja illalla lopetettiin neljältä,
mahtui siihen väliin paljon opit-
tavia asioita.

PAKKANENKIN AHDISTELI

Kaikki jotka joskus kävivät Päi-
völässä, muistavat varmaankin, et-
tä se ei viimeisinä aikoinaan ollut
enää mikään erikoisemman läm-

min laitos. Niinpä sitten, kun pak-
kanen kolkutteli nurkkia ja puhuri
puhelteli kolmeakymmentään hipo-
van pakkasherran myötä, niin sil-
loin alkoi meidänkin sormemme
kohmettua leikkurin ja kynän var-
ressa. Sattuipa sitten aamuna
muuanna, että vaikka komean pys-
tyunin vieressä olikin asteita pit-
källe toisellekymmenelle ei niitä

Vannekoneella leikkaaminen oli
totista hommaa. Tässä Virtain tyt-
tö Mari Jaatinen työssään.

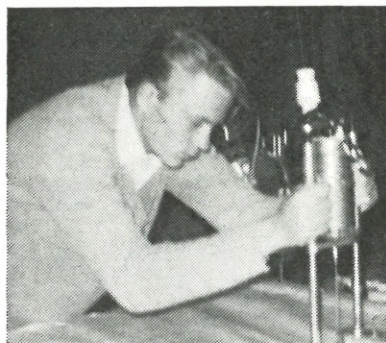
ollutkaan sitten enää näyttämön päisessä nurkassa. Vietyämme sinne mittarin elohopea tipahti hälyttävän lähelle nolla-astetta, eikä siinä oikein tehnyt mieli aloitella päivän töitä. Yhteishenki pelasi meillä aina valtavan hyvin, niinpä se pelasi nytkin. Päätettiin näet yhdessä tuumin, että töitä ei tehdä ennenkuin lämpö nousee ja niin me sitten istua nökötettiin tunti pari kamiinan kupeessa ja odoteltiin lämpimämpiä aikoja. No alkoihan se työ sujua sinäkin päivänä, kunhan päiväkin ennätti ja taisi siinä käydä jokunen isompikin immeinen lukemassa lakia niskuroiville kurssilaisille, mutta me olevinamme tiesimme, että työtä ei tarvitse tehdä jonkun määrätyn lämpötilan alle olevassa lämpötilassa.

No tämä nyt oli vain yksi päivä kurssin monista päivistä. Yleensä siellä oli hyvä sopu niin meidän kurssilaisten keskuudessa kuin johdon ja meidän välillä. Mutta ainahan sitä jotain pientä skismaa sattuu.

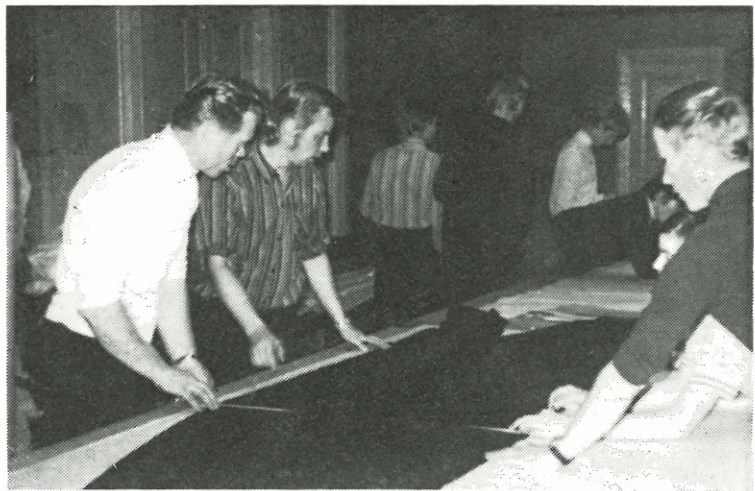
TILIPÄIVÄ PARAS PÄIVÄ

Kaiken muun ohella me saimme tiliäkin, ammattikurssi kun oli kysymyksessä ja tilipäivä oli tietenkin suuri tapahtuma. Muistan kuinka minäkin, ollessani silloin vielä alle kahdenkymmenen, sain päivärahaa markka ja viisikymmentä penniä, mutta sitten se jossain vaiheessa kurssia nousi viiteen markkaan ja sehän oli jo huippupalkka. Moni meistä sai korkeampaa päivärahaa, kun oli jättänyt noita vuosia jo useampia taakseen.

Kurssin aikana opimme vetämään laakaa, leikkaamaan vanne-

Muotolaskosten paikat merkattiin rei'illä. uKvassa Taisto Riihimäki rei'ittää.

Laa'anvetoa oli kurssin alussa (opetamassa ammattimies Kan-kaanpään tehtaalta. Kuvassa toinen vasemmalta.

sahalla ja pystyleikkurilla, merkitemään muotolaskosten paikat rei'intälaiteella, niputtamaan valmiiksi leikatut osat ja paljon muuta hyödyllistä. Vannesaha oli se hirmu laite, jolla yksi ja toinen leikkeli sormensa päästä paloja pois, kaikkien kun kuului kokeilla senkin laitteen käyttöä. Itse olin kolmen muun tytön kanssa pääasiassa piirtäjänä. Me piirtelimme kaavoja suurille paperiarkeille ja nämä piirrokset laa'anvetäjät sitten asettivat valmiin laakansa päälle odottelemaan leikkaajien työvaihetta, jolloin kangas pirstoutui määrätiksi vaatteiden osiksi. Eihän se piirtäminen ihan niin yksinkertainen asia ollut kuin tässä voi tuntua. Meille annettiin housujen kaavoja nippu käteen ja kerrottiin keskikulutus, minkä verran kangasta saisi mennä housua kahden ja meidän piti sitten riipustella piirroksemme siiheen tyyliin, että se menisi mieluiten alle tuon ilmoitetun keskikulutuksen. Jos piirrettävänä oli pienen kokoisia housuja pääsimme aika helposti tuohon päämäärään, mutta auta armias kun piirroksen täytyi ahtaa isojen poikien housuja ei asia ollutkaan enää niin yksinkertainen. Kyllä siinä monta kertaa likkoja hikoilutti, kun tiesi, että nyt taas kuluu liikaa kangasta,, eikä oikein mitään voinut tehdä. Meitä oli siis kaksi paria piirtämässä ja tietenkin aina välillä oli pieni kilpailuhenkikin olemassa, että jospa me saisimme hiukan paremman tuloksen kuin tuo toinen pari. Eipä siitä silti koskaan pa-

hempia kinoja syntynyt, kun kaikki tapahtui sulassa sovussa tietenkin.

Kunniansa piirtäjät kuulivat yleensä vasta siinä vaiheessa, kun leikkaaja aloitti hommansa valmiin laa'an kimpussa. Voi varjele, jos puuttui pienikin merkki piirrokselta niin silloin oli tietämistä piirtäjäparailla. Se oli korjattava siinä silmänräpäyksessä pahempia seurauksia välttääkseen, samalla siinä tietenkin kuuli jos jonkinlaisia oletuksia huolimattomuudesta. Se oli lohdutus, että usein sai arvoisalta leikkaajalta risuja myöskin laa'anvetäjät koska laaka oli liian lyhyt koska taas liian pitkä, mutta harvoin se oli ihan sopiva.

Me tytöt oltiin yleensä noissa kevyemmissä hommissa, kuten piirustus, niputus yms. ja pojat tekivät niitä "miesten hommia", ja voimaa se tosiaan käsivarsiin vaati, kun pystytyrää liikutteli paksussa kangaspinkassa siihen malliin, että siitä syntyi huolellisesti leikattuja housujen kappaleita.

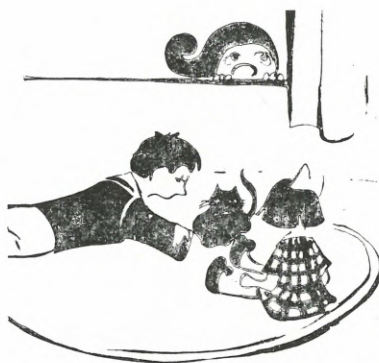
Näin jälkeen päin ajatellen tuo aika oli suorastaan riemullista aikaa. Työ oli miellyttävää ainakin silloin, kun sitä uudesta oppi. Kaikki kurssilaiset jäivätkin sitten kurssin päätyttyä Reiman palvelukseen kuka lyhyemmäksi kuka pidemmäksi aikaa. Nyt vuosien kulluttua on porukka hajonnut moneen eri suuntaan ja moni on vaihtanut kokonaan alaa, mutta luulen, että ainakaan kurssiajalta ei kellään ole ikäviä muistoja.

JOULU ENNEN MEITÄ

Lunastettu Parkanon Joulun kirjoituskilpailussa

"Ja tapahtui niinä päivinä..." on varmasti tuttu lause joulun aikaan. Sehän on Luukkaan evankeliumin toisesta luvusta, ja sopii siten alkusanoiksi tähän vähän asiapitoiseen kertomukseen.

Kun alamme tutkia Jeesuksen syntymän juhlaa ennen meidän aikaamme, huomaamme sen viedon muuttuneen tavattomasti. Kauan sitten oli joulun paikalla satovuoden ja viljanpuinnin loppettajaisjuhla. 300-luvun puolivälissä joulusta merkittiin tähän kohtaan. Aikojen alussa se oli pakannallinen, mutta Roomassa syntyi kristillinen joulujuhla, ja sieltä se on levinnyt Suomeenkin.

Kaikenlaiset satuolennot kuuluivat perinteisesti jouluun. Ruotsalainen kirjailija Viktor Rydberg ja maalari Jenny Nyström loivat riihi- ja myllytonttujen pohjalta joulutontut. Äsken mainitut erilaisissa rakennuksissa elävät olennot olivat äreitä, pieniä ja harmaapukuisia ukkoja, joita oli tiettyinä juhlapäivinä lepytettävä ruoalla. Joulutontut taas ainakin ulkomuotonsa perusteella — kilttejä, ahkeria ja uteliaita pikkukukkoja. Uteliaita ne ovat silloin, kun he katselevat ikkunasta kilttejä lapsia.

On myös yksi sellainen satuolento, joka on erityisesti lapsille mieleen: joulupukki. Oikeastaan niitä on satoja yksinomaan Suomessa. Jotkut kilistelevät kelloja, jotkut puhuvat puhelimeen ja muut tekevät mitä erilaisimpia temppuja saadakseen ihmiset os-

tamaan joululahjoja. Tiedä, siten mikä niistä on oikea. Se oikea on kuitenkin — ihmeellistä kyllä — alkuaan 300-luvulla elänyt Myran piispa Pyhä Nikolaus. Meille joulupukki on tullut lahjoineen muutamia kymmeniä vuosia sitten. Monet varmaan ihmettelevät, miksi tuota vanhaa ystävällistä miestä sanotaan joulupukiksi. Alkuaikoina se oli pukin näköinen. Yksi tai kaksi miestä pukeutivat vällyihin naamariin ja sarviin. Joulusta uuteenvuoteen kesti ns. "nakkooaika", jolloin iltaisin tämä pukki kierteli heittämässä ystäville ovesta pieniä lahjoja. Maalaistaloissa heiteltiin ennen lahjat vain ovesta sisään tai niissä vieraili tuo äskeinen pukki. Nykyisestä lahjojen mukana tulevasta rahan menosta saamme kiittää roomalaisten uuden vuoden viedon tapaa.

Eräs itsepintaisesti jouluun kuuluva asia on joulukuusi, joka tuli Suomeen 1800-luvulla Saksasta. Aiemmin joulukuusta vastasi kynttiläkruunu, joka vuolttiin itse joka jouluksi. Meillä joulukuusi on ollut ainoastaan koriste, mutta siihen on liittynyt kaikenlaisia uskomuksia Keski-Euroopassa.

Koska joulusta oli ennen vuoden ensimmäinen päivä, liittyi siihen kaikenlaisia uskomuksia ja enteitä. Joulupäivät ovat joskus kuvanneet koko vuoden säätä. Silloin joulupäivän sää oli samanlainen kuin tammikuun, Tapaninpäivän taas helmikuun kaltainen jne. Sateet ja poudat kuvasivat erilaista kasvukauden menestymistä. Tuulet ja tyvenet taas sairautta, kuolemaa tai terveyttä.

Tapana oli myös tuoda kukko huoneeseen. Se, jonka nimikkomuren se ensinnä nielaisi, pääsi seuraavana vuonna naimisiin. Samantapaisia taikoja oli muitakin. Nuoret voivat nähdä tulevan puolisonsa unissa tai kuulla hänen nimensä myllynkivien kitinässä.

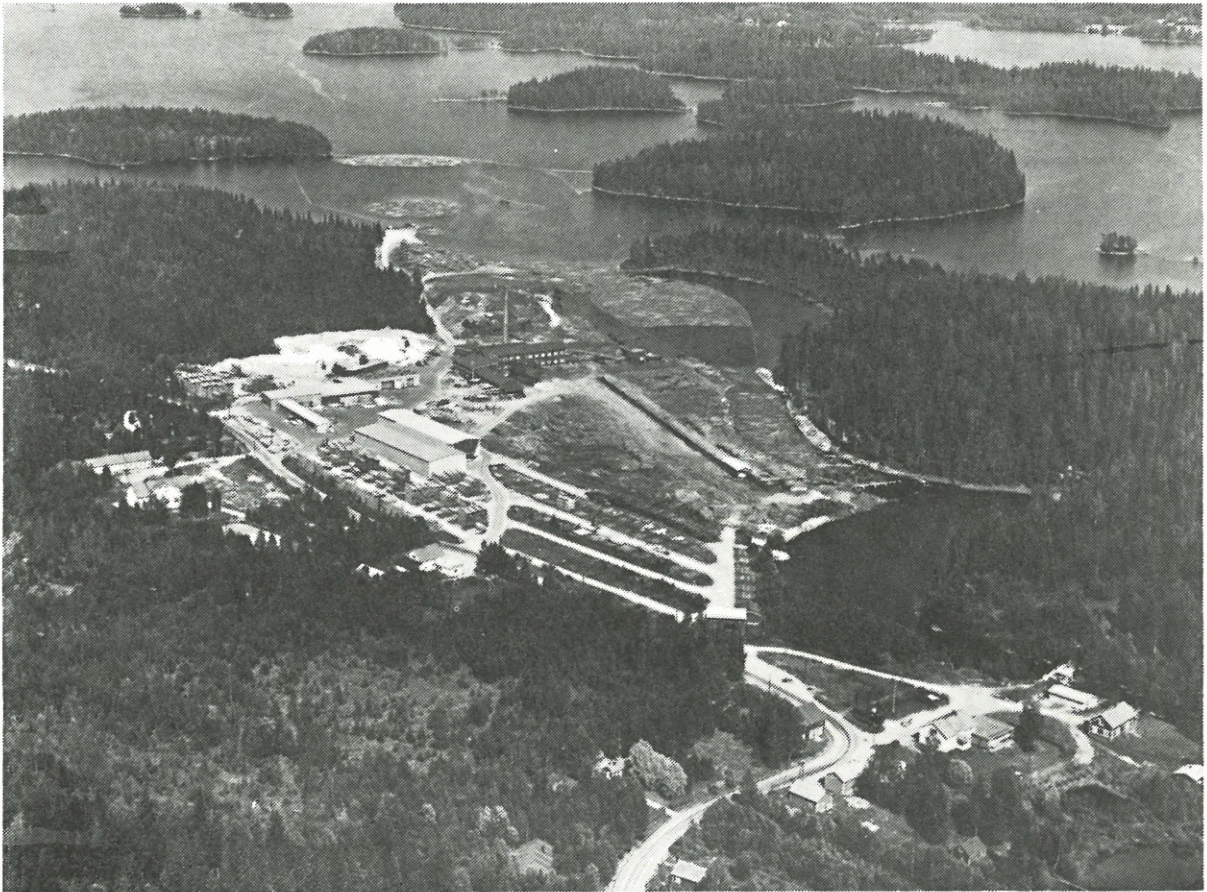
Joulukirkon jälkeen emäntä tempaisi reestä heiniä, se takasi tulevaksi vuodeksi hyvän vasikkaonnen. Kun hevonen haluttiin säästää sairauksilta, pantiin sen juomaveteen hopearaha tai solki. Joskus hevosen kaurat kasteltiin oluella.

Ja lopuksi teille kaikille "hyvän joulun toivotus", joka on vanha englantilainen joululaulu ja jonka on suomentanut Sauvo Puhtila.

Se kaikille juhلاميelen (3 kertaa) hyvän tahdon nyt luo.
Nyt kynttilät pienet loistaa (3 kertaa) joulu tullut on taas.

AURESKOSKI OY ESITTÄYTYY

Yhtiön perustivat v. 1949 etelä-pohjalaiset sahamiehet Sameli Seilo, lisä Mäkinen ja Asser Laurila parkanolaiselta liikemieheltä Aleksi Majalta hankkimalleen alueelle Aurejärven eteläpäähän. Paikka sijaitsee metsäalueitten keskellä ja alempana Aureskoskessa on noin satavuotiset perinteet vesivoimalla käyvän sahan ja myllyn paikkana. Vaikka saha alunperinkin rakennettiin täysin ajanmukaiseksi ja tehokkaaksi, on alalla vallineen voimakkaan kehityksen johdosta jouduttu lyhyin aikavälein suorittamaan huomattavia laajennus- ja uudistustöitä. Kun otamme huomioon Kaskisten viemärisatamaan keskitetyt toiminnot mm. automaattinen rimoitus, kui-

vaamot, pituuspaketointi, painekyllästys sekä huomattavat varastointimahdollisuudet, voimme todeta, että yritys on pysynyt hyvin kehityksen mukana.

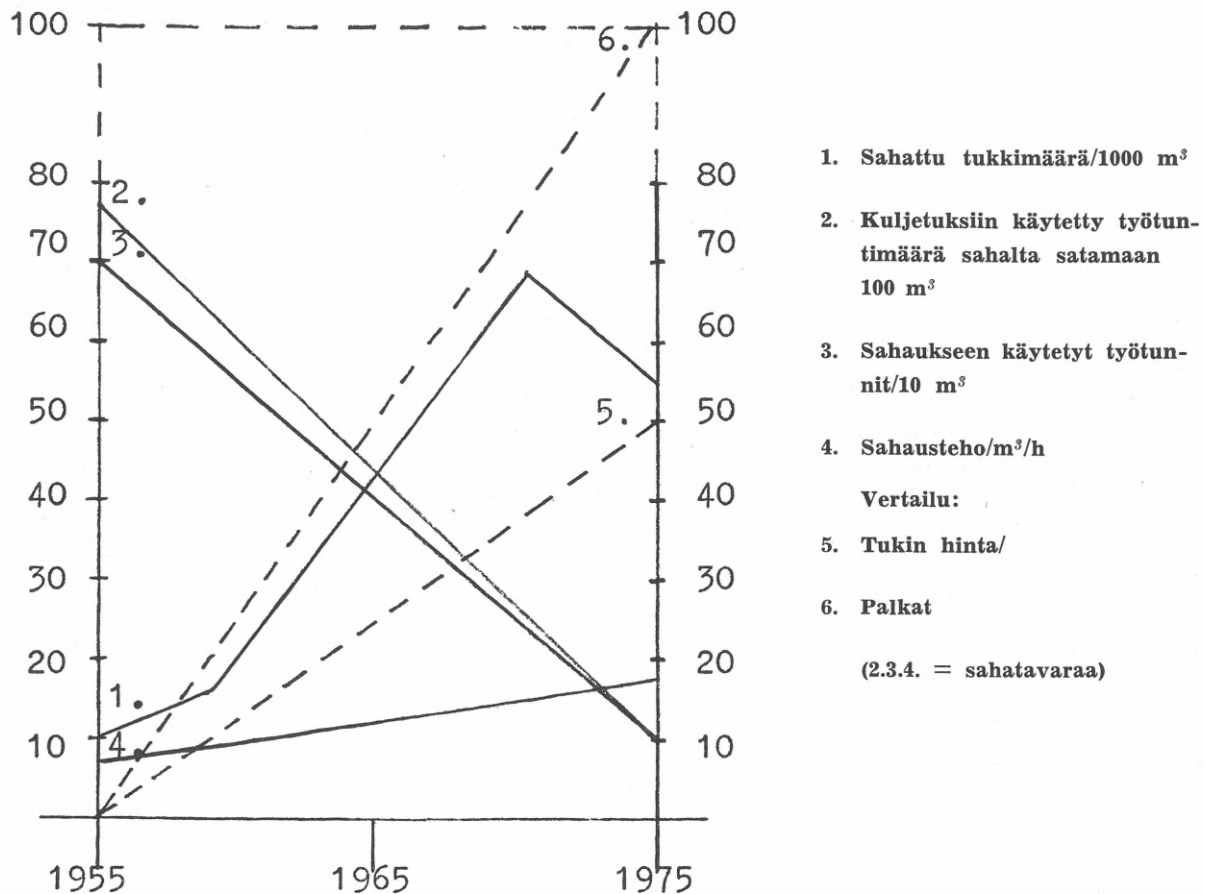
Oheisena piirros kehityksestä vuosien 1955—1975 aikana.

Kuljetukset ja palkat muodostavat suurin piirtein samansuuruiset kustannuserät. Saha käyttää raakapuuta noin 300 m³ päivässä.

Sahateollisuus puunjalostuksena on arvostettu mm. seuraavista syistä: se maksaa puusta korkeimman hinnan, on ympäristöystävällinen, toimii raaka-ainelähteiden lähellä, on työvoimavaltainen (työllistää välillisesti myös metallialaa, koska koneet ovat kotimaisia) sekä energian kulutus on pie-

ni. Yhtenä kehityksen piirteenä on astunut esiin puun kokonaiskäyttö: rimat haketetaan ja nyt myöskin sahanpuru toimitetaan selluloosan raaka-aineeksi ja kuori käytetään lämpöenergian kehitykseen.

On monesti annettu ymmärtää, että sahateollisuus on paikallaan polkeva, vanhentunut teollisuuden ala, joten siitä syystä on edellä tuotu esiin kehityksen kulkua kahdenkymmenen vuoden aikana ja voimme huomata, että se on ollut valtava. Asiantuntevat ennusteet lupaavat sahatavaran käytölle myös lisäystä pitkällä tähtäyksellä ja yhtiömme tavoitteena on päästä puun korkeampaan jalostustas- teeseen, josta hyötyisi myös toivon mukaan puun tuottaja. Saha-

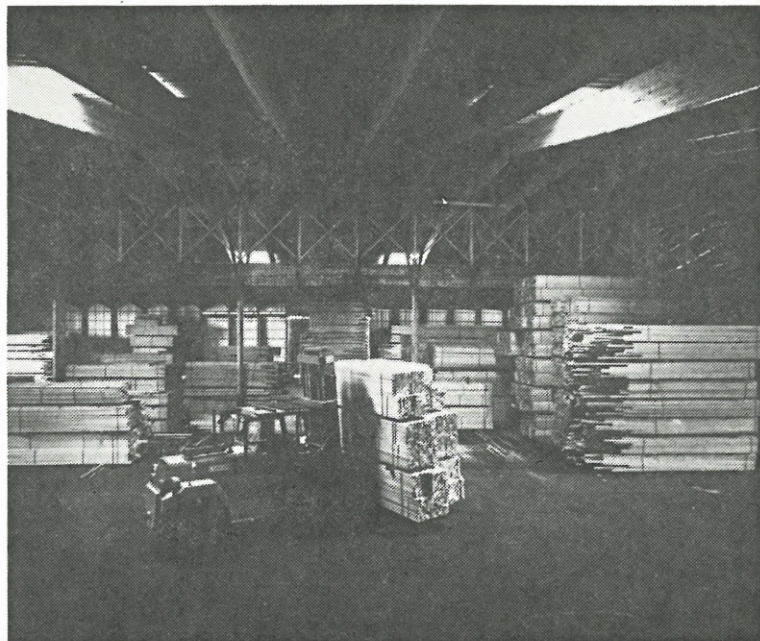

Piirroksat osoittavat että sahattu tukkimäärä on jatkuvasti vuosittain noussut saavuttaen huipun n. 66 000 m³ tämän vuosikymmenen alkupuolella. Kuljetukset ja itse sahaus ovat jatkuvasti rationalisoituksessaan tarvinneet yhä vähemmän työtunteja. Puuraaka-aineen hinta ja erikoisesti työpalkat ovat olleet jatkuvasti nousussa.

teollisuus alana on erittäin suhdanneherkkä ja pelkät sahat ovat lukumääräisesti nopeasti vähentyneet.

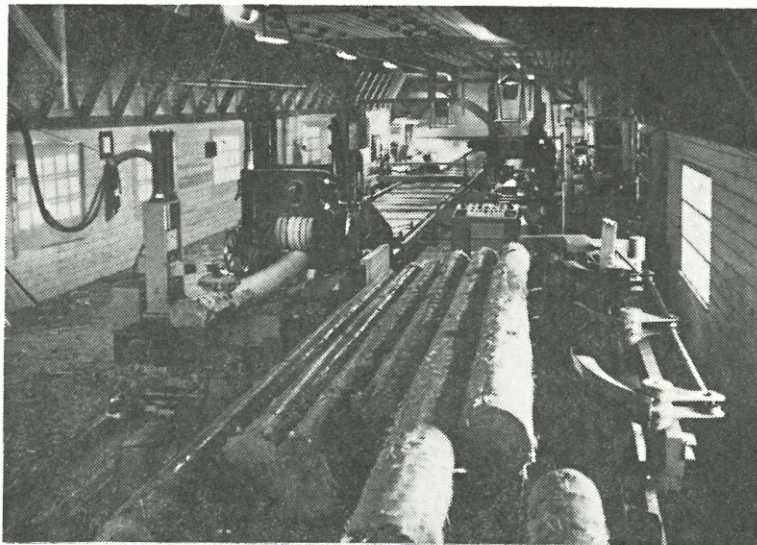
Suurteollisuus on hankkinut lukuisia sahoja itselleen ja on suurilla alueilla tulossa ainoaksi vaihtoehdoksi puunostajana. Epävirallisten tietojen mukaan oli Suomessa eri nimillä ulkomaan kauppaa harjoittavia sahoja vuonna 1960 n. 600, 1970 400 ja 1976 olisi enää 138. Kuinka pitkälle voi kehitys jatkua tähän suuntaan ja olla etenkin metsänomistajille mielekäs?

Parkano on kuitenkin yksi niistä paikkakunnista, missä sahateollisuus on säilynyt ja nykyiset laitokset jalostavat naapuripitäjienkin tukeista huomattavan osan. Aureskoski Oy:kin toimii alueella, jossa on runsaat ja hyvälaatuiset raaka-ainereservit, ja todettakoon, että edellä esitetty sahausmäärän huip-

Kuivan tavaravaroitus satamassa. Trukki käsittelee 20–30 kiintom³ nippuja.

pu on yhtä suuri kuin Parkanon metsistä vuosittain hakattavissa oleva sahapuumäärä. Koneet ja laitteet ovat nykyaikaiset ja tulokset on edelleenkin tarkoitus keskittää uudistussuunnitelmien toteuttamiseen. Yhtiöllämme on palveluksessaan tarmokas ja ammattitaitoinen henkilökunta ja olemme pystyneet pitämään hyvät kauppasuhteet niin metsänomistajiin kuin valmiin tavarain ostajiinkin ja näistä syistä näemmekin tulevaisuuden työntäyteisenä ja valoisana.

Sahauslinja, jolla puuhun kosketaan käsin vasta kun se on lautoina ja lankkuina.

Anna-Kaarina Bentley (Kiviniemi):

ELÄMÄÄ ENGLANNISSA

Päällimmäisenä elämyksenä englantisesta maisemasta jäävät mieleen lukemattomat vihreän eri sävyt, lopumattomasti toistensa lomaan punoutuvat nummet ja mielenkiintoiset jotenkin "kärkkäiset" puut. Puita pitkin kiipeilevät usein muratit ja peltoja erottavat toisistaan pensasaidat, joissa monet erilaatuiset kasvit ovat toisiinsa kietoutuneina. Vuodenajat vaihtuvat Englannissa vähitellen. Niinpä esimerkiksi ei ole yhtenäistä ruska-aikaa syksyllä, vaan puut putoavat lehtensä eri aikoina. Kun vihdoinkin viimeisetkin lehdet ovat varisseet, löytääkin jo jostain toisesta puusta tai pensaasta hiirenkorvalla olevia lehdenalkuja. Nurmikot säilyvät vihreinä läpi talven. Pohjois-Englannissa voi olla vain pari kolme lumista päivää vuodessa. Mutta silti talvi tuntuu siellä kylmemmältä kuin Suomessa. Se johtuu osaksi ilmaston kosteudesta

Englannista löytyy paljon mielenkiintoisia vanhoja taloja. Eri-tyisesti savupiiput viehättivät minua.

Englannista löytyy vielä paljon koskematonta luontoa. Oheiset kuvat ovat Penniinit-vuoriston kävelyreitit varrelta.

ja tuulisuudesta. Lisäksi talot ovat kevytrakenteisia ja usein vetoisia. Niinpä takan-seutu on talvisydännä suosituin kokoontumispaikka kodeissa. Jo helmikuussa löytyvät ensimmäiset leskenlehdet. Maalis-huhtikuussa on krookusten ja narsissien vuoro puutarhoissa. Kevät tulee vähitellen niin varkain, että meidän "kevätväsämys" -käsitteemme on englantilaiselle vallan vieras.

Englannissa asuu paljon alunperin siirtomaista muuttaneita ihmisiä. Niinpä pieni neekeripoika englantilaisella jalkakäytävällä ei ole harvinais näky.

Yleensä ottaen elämänmeno on Englannissa vakaana tuntuista. Ympäristö muistuttaa jatkuvasti pitkästä historiasta. Roomalaisten muurien ja asuntojen raunioita löytyy useista paikoista ja upeat katedraalit on rakennettu jo keskiajalla. Kaikki ihmiset asuvat tavallisimmin omilla taloissa pikkupuutarhoineen. Uudet talot ovat melkein harvinaisuuksia. Päältäpäin vanhan näköiset talot ovat usein kuitenkin sisältä täysin uudenäikaistettuja. Puutarhatoita voi tehdä Englannissa läpi vuoden. Englanti lieneekin puutarhurin toivomaa, sillä tavallisesti vuorokauden kuluessa voi tupsahtaa useita sadepyrähdyksiä. Suomalaiset kumisaappaat herättävät siellä kuitenkin ihmetystä, koska ne eivät kuulu englantilaisen normaali kenkä-varastoon!

Yksi Englannin ihmeellisyyksiä on, että pub löytyy aina lähistöstä. Silti siellä ei kummempin ole alkoholiongelmaa. Pubissa kylän tai korttelin asukkaat tapaavat toisensa. Sinne saattaa hopeahääpari pistäytyä "drinkille" tai opiskelija oluelleen tenttinsä jälkeen. Kaikki ikäluokat ja kaikki yhteiskuntaluokat ovat siellä sulassa sovussa.

sa. Pub on yhtä välttämätön osa englantilaisten arkipäivää kuin teenjuontikin. Teetä tarjotaan poikkeavalle naapurille ja sitä juodaan itse töitten välillä. Maitomiehen joka-aamuinen vierailu tuntuu meikäläisestä yhä valtavalla ylellisyydeltä. Miten lie systeemiä varjeltu byrokratisoitumasta! Ellei jonakin aamuna tarvitse maitoa tai jos vaikka tarvitseekin tavallista enemmän, senkun vain kirjoittaa lapun maitomiehelle ja asia on välittömästi järjestyksessä.

Englannissa asuu paljon siirtomaista muuttanutta väestöä. Eri rodut ja kansat omine tapoineen ja perinteineen aiheuttavat monenlaisia ongelmia esimerkiksi kouluopetukseen. Mutta silti englantilaisista henkii syvä suvaitsevaisuus. He antavat toisten elää ja toivovat että heidänkin annetaan elää omaa elämäänsä. Yksilöllisyyttä arvostetaan suuresti. Maalla ei ole esimerkiksi yhtenäistä valtakunnallista koulujärjestelmää. Siksi monet uudet kekeilut ovat mahdollisia. Koulupetus Englannissa saattaa olla hyvin kirjavaa, mutta toisaalta monessa suhteessa Englantia pidetään eräänä maailman kärkeämaista kasva-

tuksen alalla. Monta kertaa tuntuu siltä, että englantilainen ihminen ei kiinnitä huomiota sellaisiin epäolennaisuuksiin kuin mitä esimerkiksi suomalaisilla on tapana. Ei ole väliä, jos polkupyörä on musta ja vanhanaikainen, jos se vain kulkee, tai aivan yhtä hyvin voi ostaa käytetyn polynimurin kuin uudenkin, jos se vain toimii.

Pohjoismaalaisesta tuntuu tietenkin oudolta viettää joulua Englannissa vihreiden nurmikenttien keskellä. Jotenkin vieraalta tuntuu myös, kun sen tutun hyasintin sijasta joulupöytään onkin taitettu ruusuja omasta puutarhasta! Varsinaista joulujuhlaa vietetään Englannissa vasta joulupäivänä. Tosin joulupäivän vietto alkaa jo aaton ja joulupäivän välisenä yönä klo 12, jolloin kokoonnutaan kirkkoihin laulamaan joululauluja. Englannissa on harvinaisen paljon joululauluja ja ihmiset osallistuvat niiden laulamiseen todella innolla, usein moniäänisesti. Joulu kuusen alle kerätyt lahjat avataan joulupäivänä ennen jouluaterian syöntiä. Joulupöytään kuuluvat ehdottomasti kalkkuna, jouluvanukas ja joulukakku. Jouluateria kestää kauan, koska syönin lomassa lauletaan ja keskustellaan. Perheen joulukor-

Yorkin katedraali on Euroopan suurin goottilaistyylinen katedraali 1200-luvulta.

tit ripustetaan aina joulun ajaksi seinille ympäri huonetta. Joulutunnelma on loppujen lopuksi sama siellä vihreyden keskellä kuin täällä Suomessa.

Olin vuoden ajan opiskele-massa Englannissa Yorkin kaupungissa. Tämä vuosi opetti minua suhteuttamaan uudelleen monia asioita. Oli opittava kestäämään se, että kotimaasta ei juuri kuullut Englannin tiedotusvälineissä eikä Suomesta yleensäkään

tiedetty siellä paljoa — jota-kin sentään. Vähää ennen Suomeen paluutani vanha herrasmies alkoi jutella minulle bussipysäkillä. Kuultuaan että olen Suomesta hän kysyi: "Onkos niillä suomalaisilla suuremmat keuhkot kuin muilla ihmisillä vai miten se Lasse Viren pystyi juoksemaan sillä tavalla Montrealissa?" — Opin myös olemaan kiitollinen siitä ystävällisyydestä, jota suomalaisena sain kokea englantilaisten keskuudessa.

Sananparsia Parkanosta

— Kylän hyvä on kodon paha.

— Ne tyttären häät vei mun leivättömään lappiin (maksoivat liikaa).

— Niin oli tyhjää, ei näkyny ristinsielua.

— Kyllä sitä aina vähä aikaa on vaikka aidan vittana.

— Ei ole hätää kun on turva kelekas.

— No nyt sen sitte sanominen kaikki.

— Nyt on rauha maassa ja pappi joka pitäjässä.

— Jos tämä asia ei näin mene, niin minä oon Matti Mik-koon asti.

— Kyllä mä tun sulle pluusiksi (tien näyttäjäksi, oppaaksi).

— Aina mä kehtaan palata jäljilläni takasi.

— No onkos sitä vieras kehu-nu.

— Siitä ny ei tule mitään vaika kauhalla ajas järkee päähän.

— Niin se kävelee tasasesti, että kanamuna pysyis päälle.

— Kyllä tuli nupinapunssia (moitteita).

— Kyllä sillä oli hyvä känninki (järki).

TUUTULAULUJA

I p Parkanon Joulun perinteen talletuskilpailusta

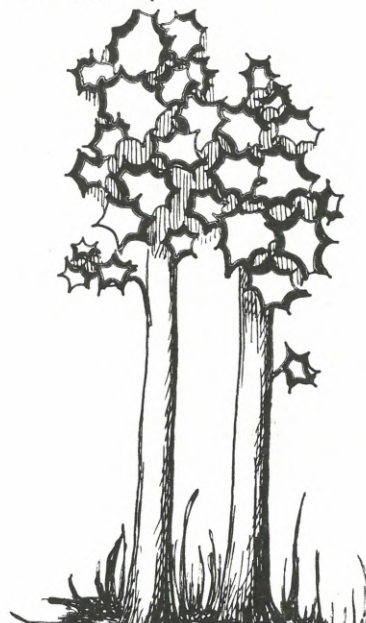
Tallettaja on oppinut nämä ta Emma Kiviniemeltä, molem- lauluja, ainakaan ne eivät ole
laulut äidiltään Edla Niemeltä os. mat syntyisin Kihniön Ratiky- koulussa opittuja, koska sisaruk-
Tallila s. 1882 ja tämän kymme- lästä. Laulut ovat todennäköisesti set eivät olleet käyneet muuta
nen vuotta vanhemmalta sisarel- korvakuulolta opittuja kansan- kuin rippikoulun.

TÄDIN TUUTULAULU

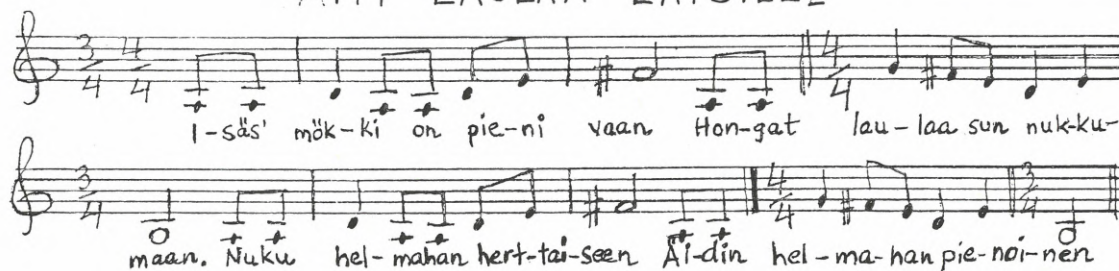

Tuu, tuu lapsosen
mikä mieltäs painaa,
Kun tädet kutsuu taivaaseen
ja uni sillan lainaa.

Tuu, tuu lapsosen
uni silmän voittaa,
enkelit ne harppujaan
jo kaunehimmin soittaa.

ÄITI LAULAA LAPSILLE

Kun mä poikani suureks saan
Silloin meidät jo peittää maa
Nuku helmahan herttaiseen
Äidin helmahan pienoinen.

Sisko kehräsi villoja
Nuku kuin kukka kummulla
Nuku helmahan herttaiseen
Äidin helmahan pienoinen

Tule meille Tuomas kulta- tuopa joulu tullessasi

III palkinto Parkanon Joulunkirjoituskilpailussa 1974

"Hyvä Tuomas joulun tuopi..." sanotaan vanhassa sananlaskussa ja Tuomaanpäivästä ne jouluvälmistelut ennen vanhaan alkoivatkin. Naisväki pesi tuvan puulattian luudalla ja hiekalla hangaten jopa kahteenkin kertaan, sillä puhdasta piti tulla eikä pesuaineita ennen käytetty. Samoin hangattiin ikkunan pielet ja ovet. Lapset odottivat joulua vieläkin suuremmalla hartaudella kuin nykyään, sillä se tiesi iloa, leikkiä ja hyvää ruokaa.

Jouluaattona noustiin aamulla neljän aikaan, ja emäntä alusti taikinan leipää ja pullaa varten. Isäntä lähti niittuladosta hakemaan parempia heiniä lehmille. Metsästä haettiin ko-meita kuivia koivuhalkoja, joita oli sinne varattu pinoon joulua varten, jotta ei joulunpyhinä tarvinnut puita hakata. Samalla isäntä tietenkin toi kuusen lasten suureksi riemuksi pirttiin.

Päivän mittaan leipomiset valmistuivat ja koko talo tuoksui kotoiselta leivältä ja joululta. Puhtaalalle valkoiselle lattialle levitettiin jouluoljet. Ne olivat suoria ruisolkia, omassa pellossa kasvatettuja. Lapset koristelivat kuusen paperista leikatuilla nauhoilla ja kiemuroilla sekä "nisutaikinasta" leivotuilla rinkeleillä ja nisuäijillä. Ei joulukuusi hohtanut ja kimallellut kuten nykyään, mutta paljon kauniimmalta se näytti ihmisten silmissä kuin nykyajan kuuset.

Sauna lämmitettiin hyvissä ajoin, jotta saunaan päästiin päivän näöllä. Se oli lämmitetty niin kuumaksi, että löylyä

jäi vielä joulutontullekin. Hänelle pantiin puhdasta vettä saaviin ja uusi vihta penkille sitten kun kaikki talon väki oli käynyt joulusaunassa.

Jouluateria kruunasi koko joulunajan. Ennen sitä kuitenkin luettiin jouluevankeliumi ja tietenkin ruokarukous. Jouluateriaan kuuluivat lipeäkala, perunat, joululiha (joka ei ollut kinkku vaan tavallinen paistettu liha joka oli valmistettu muutamaa päivää aikaisemmin), lanttu- ja perunalaa-tikko sekä ohraryynipuuro ja rusinavelli ja tietenkin ne kotoiset leivät. Ryyppöönä oli maitoa sekä omatekoista joulu-sahtia.

Ruoat pidettiin pöydällä koko yön, jos joku halusi syödä, mutta myös sen vuoksi, että talon edesmenneet haltijat voisivat syödä jouluaterian.

Ruoan jälkeen loikoiltiin oljilla ja leikittiin monenlaisia leikkejä samalla naukkaillen sahtia kaksikorvaisesta haarikasta. Koko yönä ei menty sänkyyn nukkumaan, vaan jokainen yritti pysyä hereillä aamuun saakka, sillä se joka koko yön jaksoi valvoa ja lähteä sen jälkeen kirkkoon oli "kengittänyt kukon" ja siitä kilpailtiin, sulassa sovussa tietenkin.

Illalla käytiin toivottelemassa hevosille ja lehmille hyvää joulua ja tarjottiin hevosille kauraa-annokset ja lehmille voileipää, (kirjoittajan äiti kuullut mummoitaan) ja samalla sanottiin niille, että on joulu.

Jouluaamuna lähdettiin varhain joulukirkkoon koko perheen kanssa. Voi sitä riemua, joka syntyi, kun polle kuin pol-

le yritti kaikkensa kylän talojen välisessä kilpa-ajossa kotoa kirkonmäelle. Oli näet hienoa saapua voittajana — ensimmäisenä kylästään — kirkon eteen.

"...ja paha Nuutti poies viepi". Nuuttiin vasta loppui joulu ennen hyvinä aikoina.

TOIMITUKSESSA muistelimme, että kilpa-ajo tapahtui yleensä kirkosta kotiin ajettaessa. Hevosmiehet eivät mielellään ajaneet hevosta hiessä seisomaan kirkonmäelle.

- Parei tunti tuumata, kuin päivä hukkaan työtä tehdä.
- Min oon meiltä ja sinä olet meidän krannista
- Minkä tahansa jättää, sen edestään löytää.
- Joka lasna lastataan, se miässä muistetaan.

Kohtalon kovan käden kuritusta

Lunastettu Parkanon Joulun kirjoituskilpailussa

Opettavainen kertomus siitä, miten kohtalon käsi johdatti pojan, jota nimitämme Raimoksi, pahalta polulta hyväälle tielle. Sanonta, että vahingosta viisastuu, pitäänee paikkansa.

Raimo oli iältään noin kymmenen vuoden. Hän oli terve, reipas ja aloitekykyinen, oikea yksinäinen yrittäjä, joka ei aina välittänyt vanhempiensa neuvoista, käsistä eikä kielloista. Mielellään hän yksinkin kuljeskeli rannoilla ja metsissä. Hän oli kiinnostunut eläimistä, varsinkin linnuista. Mutta Raimon kiinnostus useinkin oli luonnotonta ja vei raakuksiinkin. Kissoja, koiria ja nau-

taeläimiäkin hän kiskoi hänestä, löi risuilla taikka heitelti kivillä. Vesilinnut ja niiden poikaset olivat Raimon mieluisia kivityskohteita. Pääskyillä ei ollut asiaa Raimon kodin räystäitten alle. Lintujen pesiä etsiessään Raimo kolusi ullakoilla ja kiipeili katoilla ja puissa. Kun koti oli metsän reunassa, Raimolla oli laaja reviiiri eli metsästyalue. Keväisin pikkulintujen pesimisaikoina Raimo kuljeskeli ahkerasti läheisissä metsissä ja tähyili puihin, ja missä vain näkyi joko oravan taikka linnun pesä, kohta Raimo kiipesi sitä hävittämään. Hätäisinä emolinnut lentelivät ja viukuttivat pe-

siensä lähellä, mutta Raimon hävitysintoa se ei häirinnyt. Pesä munineen taikka poikasineen armotta tuli tuhotuksi. Pensaista pienten visertäjien pesät olivat helppoa tuhottavaa.

Mutta eräänä päivänä tälle hävitysvimmalle tuli äkkinäinen loppu. Taaskin Raimo kiipesi korkeaan puuhun hävittääkseen linnun pesän. Nyt pesän omisti rastaspariskunta. Ja kun Raimo oli juuri ylettymäisillään kädellään pesään, alkoi kaksi emorastasta, äiti ja isä, tehdä rajuja hyökkäyksiä Raimoa kohti. Hosuessaan rastaita pois kimputaan Raimo vahingossa irroitti molemmat kätensä puun oksista ja putosi korkeasta puusta maahan jääden siihen tajuttomana makaamaan.

Vasta iltamyöhällä etsiskelijät löysivät Raimon puun juurelta ja toimittivat sairaalaan. Siellä todettiin, että Raimon toisesta jalasta oli polvinivel pahasti murtunut. Pitkän ajan kuluttua Raimo pääsi sairaalasta. Mutta hänen toinen jalkansa jäi vialliseksi muistuttamaan rikkomuksista luontoa vastaan. Eikä Raimo sen jälkeen enää rääkännyt eläimiä eikä tuhonnut lintujen pesiä. Raimo ryhtyi ahkerasti opiskelemaan ja valmistui opettajaksi. Ja hänestä tuli suuri luonnon ystävä, hyvä opettaja ja erinomainen lasten kasvattaja. Ja näin kohtalon käsi oli johdattanut Raimon jo lapsesta pois pahuuden tieltä. Luonto ei salli lakejaan rankaisematta rikottavan. Sitä rangaistusta sai Raimokin koko lopun ikänsä kärsiä.

KOTIRANTA

III palkinto Parkanon Joulun kirjoituskilpailussa 1974

*Kotiranta talviasussaan
puvussansa valkoisessa hohtaa.
Säteet auringon ne leikkimatkallaan
rannan riippakoivun kohtaa.
sulattaen lumen jään.
Koivu kohottaapi pään
oottain aukeavaksi salmen suuta,
illan tullen mietteissänsä katsoo kuuta
uneksien taikaa keväimen.*

*Kotiranta kesää oottaissaan
pukuunsa saa väriä taas uutta.
Peipot matkallansa Pohjolaan
on tehneet lähempää jo tuttavuutta.
Riippakoivuun saapuneet
ovat pesän latineet,
kujertaneet, visertäneet, häänsä viettäneet,
riemuin oottavat jo aikaa
uuden poikueen.*

*Kotiranta, mä sua muistamaan
tulen aina elon iltaan asti.
Kun tieni kulkenut on kauas maailmaan,
sun rauhaas kaipaen aina palavasti.
Oon ihaillut sua aamun autereessa,
sun kultakimmellystäs päivän laskiessa.
Ja milloin ukkospilvi mahtava
loi varjoaan sun pintaas tummuvaa.
Tuon kaiken muistan päivin, öin
ja silloin aina luokses ikävöin.*

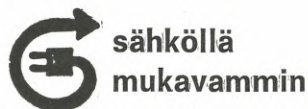
PARKANON JOULU 1976

SISÄLLYS:

LUKIJALLE	Arvi A. Koivisto
PIIRROSSIVU	Maija Paavilainen
SANA TULI LIHAKSI	Kari Paavilainen
KUNNALLISHALLINNOSTA	Matti Salo
JOULUKUUSI	Lauri Jyrinki
KENIALAISIA KRISTITYITÄ	Reijo Arkkila
JUUTTIA JUTUTTAMASSA	Arvi A. Koivisto
VANHOJA SANOJA	Marjatta Kankarisalo
MUUAN PÄIVÄ	Martta Sevio
VIITALANPERÄLTÄ KESKUSTAA	Esko Perälä
JUHANNUKSENA EVAKKOTIELLE	Kaino Volotinen
MOTELLI	Oskari Voivati
JOS EI SAUNA VIINA JA TERVA AUTA	Hilma Alamettälä
ASEVELVOLLINEN M/76	Risto Poussa
PAPPI, POIKA JA PIILI	Paavo Nikander
SOLJANLAHDEN TALO VAHOJÄRVELLÄ	Anni Soljanlahti
KIRJASTO ELÄÄ JA PALVELEE	Anja Markkola
JA RAKENTAJA KAIKKI KOKEE	Juho Kotila
HÄÄDETKEIDAS	Hannu Raitio
JUURENI OVAT KUIVASJÄRVELLÄ	Arvo Kuivasto
MALLIOPPILAITA JA VÄHÄN OPETTAJIAKIN	Toini Vainio
TÄHTITIEDE JA MINÄ	Heikki Vilppala
KANAN JOELI	Aaro Numminen (Elli Tuisku)
ENSIMMÄINEN LEIKKAAMOKURSSI	Marjatta Kankarisalo
JOULU ENNEN MEITÄ	Arto Kuivanen
AURESKOSKI OY ESITTÄYTYY	Erkki Seilo
ELÄMÄÄ ENGLANNISSA	Anna-Kaarina Bentley
TUUTULAULUJA	Irja Kuivanen
TULE MEILLE TUOMAS KULTA	
TUOPA JOULU TULLESSASI	Marjatta Kankarisalo
KOHTALON KOVAN KÄDEN KURITUSTA	Aarne Seistamo
KOTIRANTA	Hilda Järvensivu

Piirroskuvitut: Arja Kuivasto, Merja Kotila, Sirpa Lindqvist ym.

 SAIRASAUTO Puh. 2020 A. VIITASALO & POJAT	PARKANON AUTOKOULU J. ROIHA Parkano, puh. 2033
	K-VALINTA SEPPO VIITASALO Linnankylä, puh. 3402

Leppäkosken Sähkö Oy

Tee meillä
selvä
Kättä päälle
-sopimus.
Saavutat
helpommin
tavoitteesi.

 KANSALLIS-OSAKE-PANKKI

TOIVOTAMME KAIKILLE PARKANON JOULUN LUKIJOILLE
HYVÄÄ JOULUA JA ONNELLISTA UUTTA VUOTTA!

RAUMA-REPOLA OY
PARKANON KONEPAJA

**IKAALISTEN-PARKANON
PUHELIN OY**

Puh. 6101

PIR-NAHKA
Parkano, puh. 2531

**PARKANON TB-HUOLTO
A. ja J. KUIVANEN**

Puh. 2409

POHJOIS-SATAKUNNAN SÄHKÖ

Om. Matti Mäntylä

YHDYSPANKKI

Parkano

KESKUSOSUUSLIKE HANKKIJA

Parkanon toimisto

Puh. 2785

Suoritamme rakennusurakointia.
Myymme rakentamiamme rivitalohuoneistoja.

PARKANON BETONI

Raimo Nieminen

Puh. 3525, kot. 3128

**Rakennusliike
V. VIITASALO**

puh. 2348

PARKANON TRAKTORI

Fiat-autot

Puh. 2471

Luotettava perusta
kotikukille
OK-multa.
Nurmikoille ja
istutuksille.

TEHO-kasvuturve

**YLÄ-SATAKUNNAN
TILI- JA VEROPALVELU**

Puh. 2604

Luotettava tili- ja veroasiantuntija

SOK Turvetuote-
tehdas
Osuuskaupat

SOKOS

SUORITTA A RAKENNUSTOIMINTAA
JA MYY OSAKEHUONEISTOJA

Rakennusliike M. Ruhala

39700 Parkano, puh. 933-2951

KAMPAAMO Kauneushoitola

SEIJA PITKÄNEN

KATI VIITASALO

Parkano, puh. 2252

TERVETULOA
EDULLISILLE
JOULUOSTOKSILLE.

VALINTA - PIHLAJAVIITA

Puh. 2268

PARKANON APTEEKKI

Parkano

PYÖRÄ- ja TV-HUOLTO Särkinen

Väritelevisioita

Olette aina edellä ostaessanne liikkeestä missä
on ajanmukainen pätevä huolto paikkakunnal-
lamme.

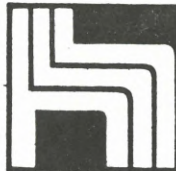
PHILIPS-TUOTTEITA

Postin alakerta puh. 2185.

**Tule
jouluostoksille**

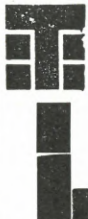
KANKAMAN

kautta

PARKANON PUH. 2075
HUONEKALULIIKE

AUTOKOULU K. VIERISALO Viinikanahde 2. Puh. 933-2142 Parkano	MAALAUSLIIKE HANNU NUMMELA Puh. 3526
AUTOPELTIKORJAAMO RI-WE Parkano	PARKANON PALAKANGAS Parkano, puh. 2634 Hyttisen liiketalo
Valtuutettu Fiat-huoltokorjaamo HUOLTO MÄKIRANTA Puh. 2780 Alkuperäiset Fiat-varaosat	T:MI MANNINEN Parkano, puh. 2030 Radio- TV komponentteja, työkaluja, mittauslaitteita.
TAVARATALO KORPELA Puh. 2001, 2006	PARKANON SÄHKÖ JA KONE O. LAUTAMÄKI Puh. 2061, 3523
PARTURI-KAMPAAMO MÄKIRANTA Puh. 2459	 SPAR-VALINTA LEHTO Parkano puh. 2031 Jokiharju puh. 2431
RIIPISEN KUKKAKAUPPA Puh. 2037, 2036	PARKANON KALUSTETUOTE O. Vainionpää & P. Järvenmäki 39700 Parkano, puh. 2074
SEIJAN KUKKA Puh. 2786	Autopeltikorjaukset ja maalaukset P. RISTOLAINEN Parkano, puh. 2649

Rakennusliike

ERKKI HUHDANPÄÄ

Parkano — Puh. 2897, 1255

Parkanon Rakennustarvike

om. ERKKI HUHDANPÄÄ

Parkano — Puh. 2696

Edullinen

asiantuntija

rakentajille

Kiitämme asiakkaitamme kuluneesta vuodesta
ja toivotamme

HYVÄÄ JOULUA SEKÄ
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA.

Aureskoski Oy

PORIN OLUTTEHDAS OY

Parkanon myyntikonttori

Puh. 2703

*HYVÄÄ JOULUA
JA
MENESTYSTÄ UUDELLE VUODELLE*

TOIVOO ASIAKKAILLEEN

HYTTISEN HALLI

PARKANO

KAUPPATALO HYTTINEN

JALASJÄRVI

SPAR-HYTTINEN

JALASJÄRVI

MYYNТИ-HALLI

KAUHAJOKI

MYYNТИ-HALLI

KURIKKA

Parkanon Kumikorjaamo

Puh. 2149
Rengasalan erikoisliike Parkanossa

SULOSEN LEIPOMO

Parkano, puh. 2009

Onnistuneet joululahjat Teille!
Leivonnaisista neuvottelemaan meille.

Alan erikoisliikkeenä

voimme palvella teitä kaikissa juhla ja vapaa-ajan asuissa. Huomatkaa edulliset hintamme.

Naisten osasto puh. 2087

Miesten osasto Säästökulmantalo
puh. 2487.

**PARKANON MUOTILIIKE JA ASUSTE
ARVO JANAKKA**

★ FORD AUTOMYYNTI, VARAOSAT,
HUOLTO.

★ HONDA MOOTTORIPYÖRÄ-
MYyntI, VARAOSAT, HUOLTO.

Parkano, puh. 2295, 2296

**AJATTOMAN TYYLIKKÄÄSTI tai
HIEMAN RENNOMMIN**

MUOTIKULMA

Puh. 2747 Parkano, Säästökulma

VARMAA JA VIIHTYTSÄÄ MATKAA
KOTIMAASSA JA ULKOMAILLA:
AJANMUKAISILLA TURISTILINJA-
AUTOILLAMME.

Ikaalisten Auto Oy

Puh. 6282

MINI MONEY

ALKON TALO

Puh. 2867

Oy W. ROSENLEW Ab

PARKANON-KIHNIÖN
OSUUSMEIJERI

Parkano

KEHYS JA TAIDETARVIKE
Liisa Lensu
Korpelan liiketalo
Parkano, puh. 1223

- Kehystystä
 - Maalaustarvikkeita
 - Tauluja
- Käänny puoleemme myös
lahja-asioissa

PARKANON LISTA OY

39700 Parkano — Puh. 933-2811

PARKANON KAUPPALAN
ELINKEINOLAUTAKUNTA

toivottaa kaikille parkanolaisille ja erityisesti
yrittäjille RAUHALLISTA JOULUA ja
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA.

JOULUNAJAN HERKUT:

Piparkakut, joulutortut, täytekakut
jne.
Leipoo puolestanne

PARKANON KOTILEIPOMO

Puh. 2097, Reijo Ojennus

ONKO YLÄ-SATAKUNTA
TILATTU ENSI VUODEKSI?

TAPAAMIIN!

RAUHAISAA JOULUA

YLÄ-SATAKUNTA

Edullinen ostopaikka MARIMEKON TRIKOOT SANELMAN VAATEAITTA Parkano, puh. 2551	30 vuotta näköne hyväksi. Optikko E. Syrjänen.
AUTOJÄRVENSIVU OY Parkano, puh. 2323, 2540	Joulun arvolahjat laajasta valikoimastamme. KELLO-, KULTA- ja SILMÄLASILIIKE E. SYRJÄNEN ,Parkano, puh. 2181
VESIJOHTOLIIKE E. PAAVILAINEN Puh. 2175	LEHTOLAN BAARI suosittelemme maittavia ruokia ja hyvää kahvia. Puh. 2060
PUUSEPÄNLIIEKE VOITTO PAJUNEN Puh. 2254	Autokorjaukset ja maalaukset LAHTISEN KORJAAMO Puh. 2507
LÄÄNIN KULJETUS OY VAK.YHTIÖ AUTOILIJAT Parkanon aluetoimisto Puh. 2090, 2350	Kukkia ja vihanneksia KÄRKÖLÄN PUUTARHA Lamminkoski, puh. 3425
LIISAN KIOSKI Puh. 2096	PARKANON PAPERI- JA KONTTORITARVIKE Puh. 2120
[A] LKV PARKANON KIINTEISTÖVÄLITYS Puh. 2990	RAKENNUSPALVELU LAIHIA Suunnittelu ● Rakentaminen
PARTURILIIKE YLINEN Liikekeskus, puh. 2546	PARKANON KUVAAMO Hyttisen liiketalo Puh. 2127

**Vain osuuspankin
kanssa voit tehdä kirjallisen
OP-sopimuksen,
joka turvaa
raha-asiasi
kaikkina
aikoina**

PARKANON OSUUSPANKKI

reima

PARHAAT HOUSUT PARKANOSTA
REIMAN TEHDAS PARKANO PUHELIN 2026

Tervetuloa Säästöpankkiin

Kerromme Sinulle varsin mielellämme, miksi kannattaa olla Pohjois-Satakunnan suurimman rahalaitoksen kanta-asiakas.

Jo yksistään se, että luotonantomme näinä kireän rahan aikoina on reilusti yli 37 miij. markkaa todistaa miksi kannattaa olla suurimman lainanantajan kaveri.

Säästöpankki tietää myöskin, miten raha poikii ja pysyy terveenä. Annamme asiassa hyviä neuvoja ilmaiseksi.

Eläkeläispalvelumme tekee muutakin kuin hymyilee. Olettehan sen itsekin jo oma-kohtaisesti todenneet.

Ja paljon muuta, joka selviää lähemmissä keskusteluissa. Olemme täällä pankissa nimenomaan Sinua varten.

TERVETULOA.

Parkanon Säästöpankki

Parkano
★ 1234

Kihniö
★ 4444

**KYLLÄ PARKANON GENTLEMANNIT
KESTÄÄ**

PARKANON JALKINE OY

Koko perheen JOULUTALO

TAVARATALOMME RUNSAISTA VALIKOIMISTA LÖYDÄT LAHJAN JOKAI-
SEN MIELEEN.

★ ★ ★

OSTOSKIERROKSESI AIKANA VOIT KÄYDÄ PIRISTÄYTYMÄSSÄ KAHVIO-
SA VIRKISTÄVÄLLÄ SALUDO-KAHVILLA.

★ ★ ★

MUISTATHAN TILAVAT PARKKIPAIKKAMME.
LUOTTAMUKSESI ARVOINEN

CENTRUM

KOKO PERHEEN EDULLINEN

LAHJA- TALO!

KIVINIEMI